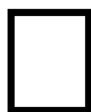
ОЛЕКСАНДР
НЕКРАСОВ

МУЗИЧНА КРИТИКА

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

ДОНЕЦЬКА
ДЕРЖАВНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ
ім. С. С. ПРОКОФ'ЄВА

НАЦІОНАЛЬНА
СПІЛКА ЖУРНАЛІСТІВ
УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КОМПОЗИТОРІВ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА ВСЕУКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА СПІЛКА

ОЛЕКСАНДР
НЕКРАСОВ

МУЗИЧНА КРИТИКА

СТАТТІ ТА МАТЕРІАЛИ

ДОНЕЦЬК
ЮГО-ВОСТОК
2009

УДК 7.072.2
ББК 85.31
Н 48

Рекомендовано до друку вченою радою
Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва
(протокол № 6 від 28 січня 2009 року)

Н 48 **Некрасов О. І.** Музична критика. Статті та матеріали / загальна редакція, автор вступної статті та коментарів Т. В. Тукова.– Донецьк «Юго-Восток», 2009.– **188 с.**

ISBN 978-966-7271-31-2

Збірка вибраних статей, оглядів, рецензій та інтерв'ю українського композитора Олександра Некрасова висвітлює різні сторони музичного життя України, особливо Донеччини, впродовж значного періоду, містить його оцінки художньої творчості багатьох як професійних музикантів, так і аматорів.

Окремий розділ книги містить спостереження та родуми митця щодо музично-естетичного виховання молоді.

Видання адресується фахівцям у галузі музичного мистецтва, всім, кого цікавлять здобутки та проблеми сучасної музики.

УДК 7.072.2
ББК 85.31

ISBN 978-966-7271-31-2

© Некрасов О. І., 2009
© Донецька державна музична академія ім. С. С. Прокоф'єва, 2009
© Національна спілка журналістів України, 2009
© Національна спілка композиторів України, 2009
© Національна всеукраїнська музична спілка, 2009

АКТУАЛЬНЕ ПЕРО ОЛЕКСАНДРА НЕКРАСОВА

Пропоноване читачеві видання є авторською збіркою музично-критичних статей та матеріалів відомого композитора, заслуженого діяча мистецтв України, лауреата премії імені С. С. Прокоф'єва, професора О. І. Некрасова.

Поряд з активною творчою, педагогічною, науково-методичною роботою Олександр Іванович вже понад три десятиріччя постійно займається критико-публіцистичною діяльністю. З під його пера вийшли численні статті, рецензії, критичні матеріали, в яких підіймаються важливі проблеми розвитку музичної культури України, зокрема Донецького краю. Про широту публіцистичного доробку митця свідчить вже те, що його статті надруковані в різних видавництвах і журналах, в тому числі таких авторитетних як «Советская музыка», «Музика», «Українська культура», багатьох газетах всесоюзного, республіканського, обласного та регіонального рівнів.

При тому, що публікації О. І. Некрасова присвячені різноманітним художнім явищам, окремим митцям, театральним виставам і концертам, в них чітко простежуються пріоритетні тематичні напрямки, на підставі чого в збірці визначені два центральних розділи: «Сторінки музичного життя Донеччини» і «Виховання музикою».

В першому з них автор відверто висловлює те, що його хвилює, про що болить його душа, а саме: питання пропаганди високого мистецтва серед широких верств населення, умови розвитку професійної і самодіяльної творчості, втілення актуальної тематики у творах сучасних композиторів, діяльність осередків та установ культури, мистецькі зв'язки з різними

регіонами України та країнами близького зарубіжжя, виконавська майстерність, збереження фольклору, спілкування творчої молоді тощо.

Великою турботою про молоде покоління, його духовне й естетичне виховання просякнуті матеріали другого розділу, що мають як оглядовий, так й проблемний характер. Автор пильно ставиться до появи нових творчих постатей, їхньої подальшої долі, нових форм пропаганди музики, мистецьких акцій та молодіжних фестивалів. І в кожній статті звучить його пристрасний голос, тривога за майбутнє юних талантів, бажання зробити все можливе для завтрашнього дня української культури.

Не менш цікавим уявляється третій розділ збірки – «Інтерв'ю», куди увійшли бесіди з композитором кореспондентів газет, радіо, телебачення. Відверті розмови дають можливість розкрити громадські й естетичні позиції О. І. Некрасова з різноманітних художніх проблем, серед яких червоною ниткою проходить думка про призначення мистецтва й митця. В бесідах з кореспондентами висвітлюються сторінки власного творчого шляху композитора, його спілкування зі своїми вчителями, колегами, взаємини зі слухацькою аудиторією під час численних музичних подій та концертних подорожей.

Як окремий виділено розділ «Про музично-критичну діяльність Олександра Некрасова», де в стислих вітаннях та подяках на його адресу редакцій газет, відгуках громадських установ, оцінках видатних майстрів культури і мистецтв підкреслюється значущість музично-просвітницької роботи О. І. Некрасова, вагомість його внеску в сучасну національну музичну культуру.

Т. В. Тукова,
кандидат мистецтвознавства,
професор

СТОРІНКИ МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ ДОНЕЧЧИНИ

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ДОНБАСУ:

ЯК ЇЙ РОЗВИВАТИСЯ?

Мені давно хотілося почути – або зі сцени філармонії, або по місцевому радіо, або по телебаченню – пісню донецького композитора А. Водовозова «Я родился в Донбассе». І я нарешті почув її – в Запоріжжі! В Донецьку мені така можливість не випадала протягом трьох років…

Згадую про це тому, що, на мій погляд, у нас існує певна недооцінка творів музичного мистецтва, які народилися саме на Донеччині.

Для дальшого розвитку музичної культури Донбасу створено надзвичайно сприятливі умови. За ступенем зосередження творчих сил донецький край є в нашій республіці одним з найпотужніших форпостів культурного будівництва, він має велику і чітко визначену перспективу. І саме тому, що завтрашній день музичного мистецтва формується сьогодні, необхідно з особливою вимогливістю підійти до питання вдосконалення управління процесом розвитку музичної культури багатої талантами шахтарської землі. А для цього важливо всебічно проаналізувати стан справ у цій галузі.

У цих коротких нотатках я спробую висловитися про те, що мене хвилює і що, як мені здається, може мати певний інтерес, насамперед, для тих, хто причетний до справи музичного виховання й освіти, а також пропаганди музики серед широких верств населення.

Слухаючи виступи колективів художньої самодіяльності, поряд з досить високою виконавською культурою, яку вони демонструють, не важко помітити характерну тенденцію, що багато в чому принижує оригінальність програм, часто укомплектованих ніби однією рукою лише з деяким додаванням або скороченням одних і тих же номерів, а також перестановкою їх у порядку виконання. Звичайно, іноді вдається почути і твори, які доставляють завдяки своїй самобутності велику естетичну насолоду. Але це буває рідко.

У програми виступів окремих виконавців не часто включаються твори місцевих композиторів, які оспівують донецьку землю і людей, які на ній живуть і трудяться. Але ж нашими професіональними і самодіяльними авторами створено чимало творів, які успішно витримали випробування часом і виконуються в багатьох інших областях, на пленумах і з’їздах Спілки композиторів республіки.

Є в цьому і вина Донецької організації Спілки композиторів України, яка досі не добилась видання, наприклад, хоча б однієї колективної збірки пісень, які могли б стати основою репертуару багатьох творчих колективів і любителів музики.

Безперечно, слід всіляко заохочувати й вітати те, що з концертної сцени, або зі сцен будинків і палаців культури звучать кращі твори музичної класики, радянських і українських композиторів, композиторів братніх республік. І все ж слід пам’ятати, що сила нашого музичного мистецтва полягає в оптимальному поєднанні тенденцій як інтернаціонального, так і національного порядку. А одним з дійових факторів виховання почуття любові до Батьківщини, пошани до всього, чим багата наша земля, якраз і є прилучення всього населення й насамперед підростаючого покоління до культурних цінностей рідного краю.

На жаль, у створенні музичних творів про Донбас і на шахтарську тематику спостерігається явна роз’єднаність у роботі творчих спілок. Не так просто у збірнику донецьких поетів «виловити» вірш, здатний стати основою музичного твору. Природно, що саме тому багато композиторів – як професіональних, так і самодіяльних – налагоджують особисті контакти з місцевими поетами, однак питання про тісне співробітництво

композиторів і поетів на рівні обласних творчих організацій і об'єднань надто довго залишається у стадії обговорення.

Що ж до пропаганди уже створених донецькими композиторами музичних творів про Донбас або на шахтарську тематику, в тому числі тих, що пройшли випробування на концертних сценах, то це завдання вирішується у нас далеко не так, як хотілося б. Жоден з творів донецьких композиторів не увійшов міцно в репертуар обласної філармонії, хоч багато з них тепло приймались публікою, яка мала можливість з ними познайомитися в окремих концертах. Ще не забезпечена у нас і дійова пропаганда музики місцевих композиторів з боку обласних радіо і телебачення, які включають їх твори у свої передачі тільки епізодично. Пальців однієї руки буде цілком достатньо, щоб перелічити всі передачі обласних радіо і телебачення за останні три роки, присвячені творчості донецьких професіональних і самодіяльних композиторів. Винятком у цьому розумінні є тільки наша обласна преса, яка, можна сказати, регулярно висвітлює на сторінках газет події музичного життя, публікує рецензії і статті музикознавців про творчість місцевих композиторів, хоч сприйняття цього друкованого матеріалу без відповідного звукового підкріплення явно послаблене. Музичне мистецтво в суспільстві функціонує активно не тільки і навіть не стільки тоді, коли про нього пишуть, а насамперед, коли музику слухають. Це – головне.

Знайомлячись з досягненнями культури Донбасу, можна помітити і певну невідповідність між тим, що відбувалося і відбувається нині в музичній сфері цього краю, і тим, якого відображення процес розвитку музичної культури набирає на рівні наукового осмислення. Й досі немає жодного фундаментального дослідження, де було б дано всебічну оцінку позитивного досвіду минулого, містилося б наукове обґрунтування основних тенденцій, що проявляються у процесі розвитку музичної культури нашого краю на сучасному етапі. Незважаючи на те, що в нашій області, як ніколи раніше, розвинута самодіяльна творчість, практично зроблено тільки незначні кроки у справі наукового осмислення змін, що відбуваються в ній. Не видано грунтовних робіт, присвячених дослідженню питань розвитку на Донбасі системи музичної освіти тощо.

Думається, що Донецький музично-педагогічний інститут, наприклад, міг би виступити ініціатором проведення один раз за три – п'ять років спеціальних конференцій з проблем розвитку музичної культури Донбасу.

При такому підході до справи підвищення ролі музичного мистецтва буде можливо більш ефективно впливати на двосторонній процес, коли, як висловився Т. М. Хренніков, «…республіка працює на всю країну, а вся країна працює на кожну республіку». І це висловлювання цілком можна перенести на поєднання творчих зусиль республіки і області.

«Радянська Донеччина».– 1981.– 5 травня.

«ПРОКОФЬЕВСКАЯ ВЕСНА»

Этот фестиваль был впервые проведен на Донецкой земле. Так музыкальная общественность шахтерского края отметила 90-летие со дня рождения своего выдающегося земляка – Сергея Сергеевича Прокофьева.

Почти месяц музыка композитора постоянно звучала в передачах областного радио и телевидения, в концертных залах филармонии и музыкальных учебных заведений, а его обширное творческое наследие получило широкое освещение в местной прессе.

Насыщенная и разнообразная программа праздника включила конкурсы на лучшее исполнение сочинений Прокофьева, концерт-смотр из произведений учащихся. Донецкий театр оперы и балета в эти дни показал спектакль «Ромео и Джульетта». На родине композитора в селе Красное (бывшая Сонцовка) Красноармейского района состоялось закрытие XI республиканской студенческой научно-теоретической конференции вузов культуры и искусства…

Подлинной кульминацией фестиваля стала премьера оратории «Иван Грозный». На торжественном вечере в Донецком музыкально-драматическом театре имени Артема в день рождения Прокофьева ее исполнили сводный хор Донецкого театра оперы и балета и Донецкого музыкально-педагогического института (художественный руководитель П. Горохов, хормейстеры Л. Стрельцова и В. Попов), симфонический оркестр областной филармонии (дирижер С. Ферулев), чтец Б. Моргунов (Москва), солисты Л. Дудник и В. Фоменко.

Повсюду, где бы ни звучала музыка Прокофьева, она находила заинтересованную и чуткую аудиторию. И есть все основания утверждать, что проведение музыкальных фестивалей «Прокофьевская весна» станет традицией культурной жизни Донбасса.

«Советская музыка».– 1981.– № 9.

ЗВУЧАТЬ НАРОДНІ ІНСТРУМЕНТИ

Лауреат Міжнародного конкурсу Вячеслав Воєводін – музикант різносторонній. Чудовий баяніст і аранжувальник, глибоко ерудований і досвідчений педагог, який здобув повагу своїх вихованців, він уже багато років віддає свої сили і знання музичному мистецтву донецького краю. І все-таки, думається, покликання Вячеслава Воєводіна – диригентська творчість, стихія оркестру народних інструментів у всій його привабливості. У цьому ще раз можна було переконатися, побувавши у Донецькій обласній філармонії… Виступав дипломант Республіканського конкурсу оркестр народних інструментів Донецького музично-педагогічного інституту.

Цей оркестр, який формально відноситься до разряду навчальних, в останні роки помітно розширив свої можливості і перетворився у колектив, що вносить великий вклад у розвиток музичної культури Донеччини, у художнє виховання широких верств любителів музики. Оркестр народних інструментів музично-педагогічного інституту – частий гість робітничих колективів, неодноразово виступав перед трудівниками села, учнівською молоддю, в передачах обласного телебачення, в Києві. І скрізь йому сприяв незмінний успіх. З цим оркестром протягом ряду років нерозривно зв’язана творчість Вячеслава Воєводіна.

Концертні програми, які він формує для свого колективу, відрізняє глибоко продуманий підхід. Л. Бетховен і П. Сарасате, П. Чайковський і А. Лядов, В. Косенко та І. Шамо, О. Тактакішвілі і М. Кусс – ось далеко не повний перелік імен зарубіжних, російських, українських композиторів і композиторів братніх республік, твори яких прозвучали в концерті.

Тонке почуття стилю, виразне і відточене оркестрове інтонування на базі злагодженого ансамблю оркестрових груп – те, що багатьом оркестрам, особливо самодіяльним, вдається із затратою значних зусиль, – тут стає нормою.

Оркестр Вячеслава Воєводіна – чудова творча база, на якій розкривається або формується концертна майстерність багатьох, у тому числі тих, що вже одержали широке визнання серед музичних кіл і громадськості музикантів-виконавців. До них відносяться заслужений артист УРСР, доцент кафедри народних інструментів ДДМПІ В. Івко – пристрасний пропагандист творів для домри. У супроводі оркестру його виконання твору П. Сарасате «Циганські наспіви» було відзначене віртуозністю. Майстерність оркестру, як акомпаніатора, виразно проявилась також у фантазії В. Городовської на тему російської народної пісні «Калинка» (соліст – лауреат Республіканського конкурсу, студент другого курсу М. Логінов – балалайка) і в п'єсі В. Гридіна «Розсипуха» (соліст – студент третього курсу В. Кривохвостов – баян).

Часто-густо діяльність диригента по розширенню концертного репертуару оркестру народних інструментів зв'язана із створенням оригінальних інструментовок або аранжировок для свого оркестру творів, написаних композиторами для інших інструментальних складів або оркестрів. У цьому випадку аранжувальник або інструментатор повинен виявити не тільки хороше знання можливостей оркестру, а й зуміти, зберігши авторський задум, тактовно переробити музичний текст. Із цим завданням В. Воєводін справився успішно. Такі відомі твори, як «Танець скоморохів» П. Чайковського, «Гумореска» О. Тактакішвілі, фантазія А. Шалаєва «Російська метелиця» та інші звучали цілком переконливо.

Вячеслав Воєводін як диригент – досвідчений майстер. І та творча атмосфера, яку він зумів створити на концерті, дуже відчувалася не тільки в оркестрі, а й була передана аудиторії слухачів, визначила її настрій, рівень емоційного напруження.

Можна сказати, що слухач мав можливість зустрітися з цікавим виконавським колективом, спостерігати творчість самобутнього диригента, який дав можливість публіці якомога глибше відчути красу звучання народних інструментів, проникнутися ще більшою любов'ю до цього виду музики.

«Радянська Донеччина».– 1982.– 25 квітня.

ПРИЄМНІ ЗУСТРІЧІ

Недавно камерний оркестр Ровенської філармонії повернувся з гастрольної поїздки по містах республіки. Своїми враженнями про виступ цього художнього колективу ділиться донецький композитор Олександр Некрасов[1].

З цікавістю дізнався, що молодий творчий колектив співробітничає з багатьма відомими виконавцями. Серед них народний артист УРСР Богодар Которович (скрипка), заслужений артист РРФСР Олексій Насєдкін (фортепіано) та інші. І навіть «географічна» довідка (а маршрут літніх гастролей проліг через міста Харківської, Миколаївської, Херсонської, Запорізької, Донецької областей) давала підстави гадати, що до слухачів Донеччини музиканти приїхали у всеозброєнні.

Наша зустріч відбулася напередодні концерту під час репетиції. Диригент оркестру заслужений діяч мистецтв України Богдан Депо «шліфував» Концерт для двох скрипок Антоніо Вівальді (солісти – народний артист УРСР Богодар Которович та артист Юрій Чорнобай). Творча піднесеність, копітка робота над кожним звуком – і це у творі, який виконувався уже багато разів! – усе це свідчило про відповідальне ставлення виконавців до свого «ремесла», вселяло певність в успіхові наступного виступу. І цілком закономірно, що наші численні шанувальники музики гідно оцінили емоційну і образну виконавську майстерність ровенських артистів.

На нашу думку, програми концертів добре продумані. Діапазон гри оркестру охоплює творчість і композиторів-класиків, і

[1] Статтю О. Некрасова «Камерний, молодіжний», присвячену камерному оркестру Ровенської філармонії, було опубліковано також в обласній газеті «Радянська Донеччина».– *Т. Т.*

сучасних зарубіжних та радянських, у тому числі й українських, авторів. У зв'язку з цим доцільно відзначити такий нюанс. Ми знаємо немало оркестрів, які в питанні репертуару орієнтуються на критерій «різноманіття», однак талановита музика стає справжнім витвором мистецтва тільки тоді, коли музичні твори знаходять відповідного інтерпретатора. Саме в цьому розумінні найтепліші слова можна адресувати диригенту оркестру – Богдану Депо, який зараз проходить стажування у народного артиста СРСР, лауреата Ленінської премії Геннадія Рождественського. Виконання творів диригентом Б. Депо позначене вдумливим підходом, прагненням осягнути ідейно-художню концепцію в її конкретно обґрунтованій повноті. Тому музика в прочитанні максимально наближеному до задуму композитора стає зрозумілою слухачам і запам'ятовується надовго.

Щиро бажаю талановитому мистецькому колективу нових радісних зустрічей із слухачами, в тому числі і на нашій шахтарській землі.

«Червоний прапор» (Ровно).– 1982.– 4 вересня.

МЕЛОДІЇ МОЛДАВІЇ[1]

…У концертному залі обласної філармонії відбувся авторський концерт композиторів Молдавії В. Верхоли, Г. Мусті, О. Сокирянського, Д. Гершфельда, В. Біткіна.

Насичена і досить складна програма концерту – в ньому прозвучало чотири масштабних симфонічних твори! – свідчить одночасно і про певний потяг молдавських композиторів до висловлювання «крупним планом», і про прагнення їх до організації всього музично-тематичного матеріалу в рамках концентрованої симфонічної форми – сюїти (В. Біткін), симфонієтти (О. Сокирянський), симфонічної поеми (Г. Мустя).

Велика форма повинна містити значну ідею, в якій і знаходить своє виправдання. І тут можна констатувати, що у творах, які прозвучали, «мета виправдовує засоби». Автори порізному відчувають життя рідної їм землі. Ліричний герой О. Сокирянського (симфонієтта для струнних і літавр) чуйний до долі свого народу в його минулому. Ідея твору – показати народний рух у Молдавії в історичному плані (в основі – тема гайдуцтва). Звідси і загальний настрій музики – драматичний, з яскраво-характерними інтонаціями, імпульсивно-підкресленим ритмом.

Іншого змісту симфонія для струнних В. Верхоли. Автор тонко відчуває красу землі, але він далекий від думки байдужого милування нею. Природа, що його оточує – і джерело натхнення, музично-поетичного осмислення суті буття, і об'єктивно існуюча основа людського життя з її буднями і святами, турботами і веселощами.

В. Біткін – композитор широкої музичної ерудиції. Коли слухаєш його сюїту для симфонічного оркестру, відзначену прагненням осягнути і відобразити сучасність, якось істотно

[1] В дещо скороченому варіанті цей матеріал було опубліковано у всесоюзному журналі «Советская музыка» (1983, № 3).– *Т. Т.*

виникає думка про те, що людина не може постійно обмежувати себе якимось одним емоційним станом, від чого гострота почуття тільки притупляється, а, навпаки, багатство душі веде до удосконалення особистості. Разом з тим, особистість сильна розумінням і підтримкою людей, народу. Саме тому фольклорні джерела тематизму В. Біткіна, як узагалі і всіх авторів, чиї твори звучали у концерті, – найпотужніший аргумент людськості музичних образів.

Цікаво було познайомитися і з симфонічною поемою «Спогади» молодого композитора Г. Мусті, твором образним, емоційним. Він же і виконав свій твір як диригент.

Представляти нову музику завжди важко й особливо відповідально, адже виконавець ніби дає їй путівку в життя. І відрадно, що оркестр із своїм завданням справився, в чому велика заслуга і диригента Донецької обласної філармонії В. Агафонова, який забезпечував усю підготовчу роботу, і заслуженого артиста Молдавської РСР диригента А. Гершфельда, який виразно виконував твори молдавсткий авторів.

Окрасою концерту було і кілька вокальних творів (солістка – народна артистка Молдавської РСР В. Савицька), серед яких особливо виділилися «Арія Флоріки» з опери «Грозован» Д. Гершфельда і пісня О. Сокирянського «Твій голос».

У концерті виступила також музикознавець Н. Анисимова, яка представила публіці присутніх на музичному вечорі авторів, супроводила твори, що виконувалися, короткою анотацією.

Авторський концерт молдавських композиторів у нашому шахтарському місті – подія не випадкова. Донецьких і молдавських композиторів зближують давні зв'язки, які розвиваються в руслі все більшого зближення думок і почуттів на надзвичайно плідному грунті міжнаціонального єднання. У зв'язку з цим можна згадати, наприклад, обмінні концерти композиторів Донецької обласної і Кишинівської республіканської організацій, які відбулися п'ять років тому… Незабаром донецькі композитори знову будуть представляти свої нові твори на концертній сцені столиці Молдавії. І, треба думати, наступна творча зустріч буде такою ж змістовною, як і та, що відбулася.

«Радянська Донеччина».– 1982.– 29 жовтня.

НОТАТКИ ПРО ДОРОБОК САМОДІЯЛЬНИХ КОМПОЗИТОРІВ ДОНЕЧЧИНИ

Однією з примітних подій в культурному житті Донецька став звітний концерт самодіяльних композиторів області, що відбувся в Палаці культури імені Жовтневої революції шахти імені Калініна <…>

Не все вдалося самодіяльним композиторам у передачі музичною мовою своїх переживань та почуттів, однак такі пісні, як «Старий шахтар» Є. Лаптєва (слова М. Владимова), «Пісня про Донбас» Д. Патричі на власні вірші, «Схилилася верба над струмком» В. Демидова (слова В. Жигуліна) сприймаються як ліричне одкровення.

Втім, композиторам важливо більш ретельно дбати про те, як буде втілено зміст вірша, який емоційний тонус буде надано мелодії, фразі, кожному звуку, який, ставши музичним, перетворюється в смислову одиницю виміру почуттів. І тут уже недостатньо обрати тему. Потрібно більше – ставлення, що називається художнім, і смак, який носить назву естетичного. В цьому розумінні досить добре враження залишають пісні «О, Батьківщино моя!» Є. Лаптєва (слова Б. Худайназарова) і «Йдуть по місту солдати» В. Брустинова і М. Рибалки. Схвального відгуку заслуговують і деякі інші пісні, але перш ніж продовжити нотатки, вважаю доцільним зробити невеликий відступ.

Однією з найважливіших форм роботи обласного об’єднання самодіяльних композиторів є організація конкурсів, присвячених знаменним датам, на кращий твір з патріотичної тематики. Конкурси ці помітно стимулюють творчість самодіяльних композиторів Донеччини. <…> Однак і конкурси, що прово-

дяться, і концерт, який відбувся, наводять на роздуми не такі вже й оптимістичні.

Оцінюючи художні переваги твору, неминуче доводиться говорити про майстерність композитора. Отут і доцільно навести деякі дані, які багато в чому допомагають повніше уявити стан справ.

Донецьке об'єднання налічує близько п'тидесяти самодіяльних композиторів. Солідна цифра! Але не менш вагомою є й інша: серед них немає жодного з вищою освітою. Не багато з них закінчили середні спеціальні музичні заклади. Отже, особливого значення набуває необхідність постійного і наполегливого творчого самовдосконалення. Згадаймо, наприклад, які вимоги висував угорський композитор З. Кодай, говорячи про якості, необхідні композитору: високорозвинений слух; високорозвинений розум; високорозвинене серце; високорозвинена рука. Це недвозначно свідчить про те, що музично-художня ерудиція композитора має бути не тільки всебічною, а й гармонійною. Порушення ж цієї рівноваги завжди виявляло себе без зволікання.

Загальновідоме висловлювання: у пісні два крила – поезія і музика. Написати гарну пісню нелегко. А якщо одне крило «поранене»? В концерті (а в ньому були представлені кращі твори) прозвучали, наприклад, три пісні в жанрі вальса: уже згадана «Старий шахтар» Є. Лаптєва, «Збережи любов» Д. Патричі (слова Г. Калюжної), «Святковий вальс» Є. Селнєва (слова Ф. Пантова). Три твори, які відрізняються один від одного і характером, і манерою висловлювання. У цілому автори усвідомлюють закономірності жанру, що ж до частковостей, то деякі з недоліків дають знати про себе досить відчутно.

Найбільше це стосується пісні «Святковий вальс», де піднесений, радісний настрій вірша заглушається великим числом спадних, скажемо точніше – пасивних інтонацій. Ще один приклад незавершеності творчого пошуку – пісні «Молодість Азов'я» і «Пісня про Росію» В. Аліти. Окремо обидві вони справляють приємне враження. Але однотипність інтонаційного рішення і фактури інструментального супроводу – і це у творах, які емоційно у віршах відрізняються – знижує їхній вплив на слухачів.

Серед самодіяльних композиторі області є справді талановиті люди, безкорисливо віддані творчості, які працюють різнопланово і в різних жанрах. Якщо перше відділення концерту було повністю пісенне і забарвлене звучанням симфонічного оркестру Донецького музично-педагогічного інституту (диригент Ю. Урженко), то у другому слухачі познайомилися і з творами суто оркестровими: духовий оркестр Донецького музичного училища (керівник В. Сапелюк) з ентузіазмом виконав «Концертний марш» і «Східний танець» Г. Бірюшова, а також фантазію «Донецький сувенір» В. Демидова. Не все в цих творах вирішено до кінця, але таке розширення творчого діапазону багатьох самодіяльних авторів може тільки радувати.

Хочеться відзначити ще одну тенденцію, що подає надію. Із зростанням майстерності самодіяльних композиторів зростає авторитет і всього об'єднання, зміцнюється його концертно-виконавська база. Композитори подібних об'єднань багатьох інших областей могли б хіба що бажати почути свої твори в такому вигляді, як вони були представлені в концерті у виконанні уже названих симфонічного і духового оркестрів, соліста обласної філармонії, заслуженого артиста УРСР В. Хомутова, солістки театру опери і балету Н. Цуркан, співаків А. Юхнова і Д. Макарова, вокального тріо Палацу культури «Азовсталь» у складі В. Грозицької, Л. Ушкало, Т. Новикової.

Але тенденція зростання одночасно багато до чого зобов'язує. Слід постійно пам'ятати, що виконувані твори формують музичний смак численних слухачів. А оскільки це так, то в міру набуття композитором творчого досвіду неодмінно має зростати і його відповідальність за кінцеві результати своєї праці.

«Радянська Донеччина».– 1983.– 11 січня.

ХОР РОСІЙСЬКОЇ ПІСНІ

Звітний концерт хору російської пісні донецького Палацу молоді «Юність» навіть на фоні численних останнім часом звітних заходів самодіяльних художніх колективів, які здобули визнання, цілком заслуговує на те, щоб говорити про нього як про примітну подію музичного життя.

Цей самодіяльний колектив був створений близько двох років тому… Серед учасників хору – а їх понад сорок – і учениця ПТУ О. Хісаметдінова, і вихователь ПТУ Н. Ляшенко, і майстер виробничого навчання Т. Головач, багато інших – люди різних професій і спеціальностей, але в смаку музичному особливо одностайні у своєму шануванні краси пісні.

Колектив ретельно формує репертуар, дбаючи про музично-поетичні якості творів і гідне їх виконання. Тому такою цікавою, продуманою була програма звітного концерту.

Серед майже бездоганно виконаних творів можна назвати пісні «Моя страна» О. Аверкіна на слова І. Дрьомова, «Обелиски» (слова і музика Л. Дмитрієва), «Ой, зимушка-зима» В. Левашова на слова В. Семерніна, «Эх, выпьем чайку» М. Полікарпова на слова Г. Георгієва. Цим неповним переліком список творів, які прозвучали виразно, не вичерпується.

До вдалих робіт колективу можна віднести пісню-легенду «Буйно в дубраве шумели березы» М. Кутузова на слова Д. Мартинова (солісти А. Савенко і О. Будика). Добре різноманітили програму «Березка русская» В. Подгорного на слова О. Прокоф'єва і «Ленок» Г. Пономаренка на слова Т. Алексєєвої, виконані жіночою групою хору.

Концертна динамічність самодіяльного хору дуже помітно проявилась і у використанні виконавських сил всього колективу, невід'ємною складовою частиною якого є ансамбль народних

інструментів. Незважаючи на окремі огріхи в грі, ансамбль цей, колоритно прозвучавши як в акомпанементі, так і під час самостійних виступів (особливо виділимо «Музичний момент» І. Тамаріна), вніс у концерт безліч яскравих, національно-характерних «оркестрових» фарб.

Художній керівник хору – досвідчений диригент-хоровик, доцент Донецького музично-педагогічного інституту В. Бахарєв, який понад тридцять років підтримує тісні творчі зв'язки з самодіяльністю, досконало знає не тільки «техніку» роботи з подібними колективами, а й як вихователь молоді (показово, що В. Бахарєв – ще й кандидат педагогічних наук) уміє, що називається, «ладити» з людьми, захоплювати їх своїм музичним темпераментом. До роботи в хорі він залучив й інших обдарованих музикантів – хормейстера А. Савенка (другий диригент), досвідченого баяніста – викладача В. Протопопова (концертмейстер хору), М. Кушніра (керівник ансамблю народних інструментів).

Відзначати звітний виступ нового колективу художньої самодіяльності як музичну подію не завжди можливо. Пояснюється це тим, що таке місткe поняття, як «самобутність» по суті часто виявляється в оцінному значенні досить високим, щоб використати його просто як епітет. А ось хор російської пісні своїм першим звітним виступом зробив цілком упевнений крок, щоб не залишитися непоміченим у своїх пошуках «власного обличчя».

Багато в чому хору ще треба визначитися. Попереду в колектива серйозна робота. Але ясно, що мета його створення вже виправдала затрачену працю. Похвально й те, що колектив зразу ж після звітного виступу розпочав розучування нових творів, готуючись до наступних зустрічей з численними любителями хорового співу.

«Радянська Донеччина».– 1983.– 20 квітня.

МУЗИКА МИНУЛИХ ЕПОХ

У «Клубі камерної музики» обласного Будинку працівників культури відбувся концерт ансамблю старовинної музики. Його дав ансамбль Донецького музично-педагогічного інституту. Створений у 1982 році, колектив цей упевнено набирає сили, активно служить справі пропаганди музичного мистецтва.

У складі ансамблю – Л. Шершньова (флейта), В. Олійник (гобой), Г. Костринський (фагот), С. Євдокімов (скрипка), Т. Кірєєва (фортепіано). Усі вони працюють на різних кафедрах Донецького музично-педагогічного інституту, з п'яти виконавців четверо закінчили аспірантуру, Г. Костринський і В. Олійник – лауреати республіканського конкурсу.

У програму концерту було включено твори двох композиторів – Жака Лойє та Антоніо Вівальді. Мистецтво цих композиторів співвідноситься з часом посилення в країнах Західної Європи прогресуючого життєутверджуючого мислення в музиці, визначення різноманітності жанрів інструментального виконавства, появи основних норм висловлювання, які відіграють провідну роль у музиці кінця XVIII століття, творчо перетворяться і наберуть розвитку в мистецтві видатних майстрів, яких ми величаємо як геніїв – Гайдна, Моцарта.

Коли заходить мова про визначення поняття «сучасне музичне мистецтво», судження, як правило, не відзначаються однозначністю. Одні гадають, що сучасною можна вважати тільки ту музику, яка створена композиторами нашого часу. Інші твердять, що сучасною є музика, якій тісні рамки часу її створення, а звідси саме поняття часто-густо виявляється застосовним виключно до найвидатніших творів.

Сучасне мистецтво. Коли слухаєш музику навіть значно віддалених від нас епох, яка звучить з концертної естради при повному залі, якось мимоволі схиляєшся до того, що сучасне тільки те мистецтво, яке зрозуміле, близьке, а головне – необхідне нашому сучаснику. І недавній концерт у «Клубі камерної музики» – теж пряме цьому підтвердження.

«Радянська Донеччина».– 1984.– 1 грудня.

СУЧАСНІСТЬ – ДЖЕРЕЛО НАТХНЕННЯ[1]

<…>

Ми, донецькі композитори, нерідко зустрічаємося з шахтарями, воїнами, робітниками багатьох спеціальностей, медиками, з учнівською молоддю. Після таких зустрічей, як правило, у нас виникають нові задуми і творчі плани, з'являється все більше творів, які свідчать про нашу приналежність до великого загону творчих працівників саме Донбасу. Протягом багатьох років Донбас, його люди займають центральне місце у творчості наших композиторів-ветеранів С. Ратнера і А. Водовозова, історико-романтичний аспект життя шахтарського краю своєрідно висвітлює в музиці лауреат Республіканської премії ім. М. Островського С. Мамонов, своїми творами все більше завойовують симпатії слухачів О. Рудянський, Є. Мілка, М. Лаврушко, М. Шух та інші. Для кожного з них пам'ятний етап «входження» в довір'я донецького слухача. Пам'ятний він і для мене.

Багато років я жив і вчився на Україні в західних її областях, як відомо, переважно сільськогосподарських. Переїхавши в Донецьк, зміг наочно переконатися в масштабах трудового робітничого розмаху найбільшого індустріально-промислового району країни. Дещо пізніше разом із своїми колегами по композиторській організації став зустрічатися з шахтарями. У таких концертах, як правило, ми виконуємо тільки свою музику. Зустрічі проходять цікаво! Ось тільки творів на шахтарську тематику, про Донбас у мене тоді не було. В основному це пояснюється тим, що поперваx я не знав, як писати для шахтарів і про них. І природно, що навіть після успішних виступів у мене залишалось відчуття внутрішнього невдоволення. Тепер же,

[1] Статтю на замовлення редакції обласної газети «Радянська Донеччина» написано О. Некрасовим як її музичним оглядачем.– *Т. Т.*

коли я краще знаю життя, працю, відчуваю художні запити підкорювачів надр – шахтарів, я зовсім з іншим настроєм чекаю зустрічей з ними і радий, що вони тепло приймають мої пісні про шахтарів, про Донбас, про рідний край поряд з піснями інших композиторів. І так у певний час було не тільки зі мною…

За своєю специфікою музичне мистецтво певною мірою позбавлене тієї конкретності, яку ми виявляємо в поезії або у прозі. І все-таки недарма кажуть: там, де закінчується слово, починається музика. Адже сила її впливу на людей величезна! Тому правильне розуміння соціального призначення музики… зобов'язує й нас, композиторів, з граничною відповідальністю підходити до свого ремесла, добиватися, щоб кожний твір був свіжим духом і новим думкою.

…В останні роки в роботі нашої композиторської організації дедалі більшого розвитку набуває позитивна тенденція, по-моєму, зв'язана із загальним підвищенням художнього інтелекту членів спілки. Форми її прояву досить різноманітні.

Серед безлічі наших творів ми завжди особливо виділяємо ті, в яких відчувається міцна фольклорна база. Назву тільки деякі з них. Це вокальний цикл «Три історичні пісні українського народу» (слова народні) С. Мамонова, цикл пісень «Сибір – земля могутня» (слова О. Прокоф'єва) С. Ратнера, струнний квартет «Жовтий степ» О. Рудянського, хоровий цикл «Задзвонив дзвіночок мідний» (слова народні) М. Шуха та інші. У цих творах ми звертаємось до різних сторін життя різних народів, обираємо несхожі шляхи роботи з музичним матеріалом, але незмінно спільне, до чого ми прагнемо, – максимальною мірою бережливе ставлення до мелодико-інтонаційного пласта багатих і самобутніх національних культур, ефективне використання різнопланового арсеналу засобів народної музики для зміцнення власної морально-художньої платформи.

І хоч звернення до фольклору (пряме – через цитування або опосередковане – написання музики в народному дусі) і є найсильнішим засобом демократизації творчості, цей шлях далеко не єдиний. Національні традиції в цьому аспекті значно багатші. Це ми теж враховуємо. І тут знову благотворний вплив справляє досвід композиторів-класиків. Наприклад, П. І. Чайковського, який, крім фольклору сільського (селянського) пильно вивчав і

широко використовував у своїй творчості інтонації міської лірики, які побутували у його час. Сьогодні на зміну міському фольклору прийшов потужний потік сучасних, особливо пісенних мелодій, які утворили новий інтонаційних шар нашого часу (у Б. Асаф'єва – інтонаційний словник епохи). Орієнтація на цю інтонаційність й актуалізує насамперед пісенну творчість багатьох композиторів, у тому числі й композиторів Донбасу.

Тому, хто постійно, уважно слідкує за творчістю донецьких композиторів, неважко помітити, як розширюється, наприклад, їхній жанровий діапазон. Нашими авторами створено опери і балети (С. Ратнер, О. Рудянський), симфонії (С. Ратнер, М. Шух), симфонієтти і симфонічні сюїти (С. Мамонов, Є. Мілка, О. Рудянський), поеми, увертюри, інструментальні концерти (А. Водовозов, М. Лаврушко, С. Мамонов, Є. Мілка, С. Ратнер), сонати і сюїти для різних інструментів, вокальні цикли, пишеться музика до театральних постановок. Безліч творів адресується безпосередньо молоді, своєю увагою ми не обходимо і найменших слухачів. Якщо ж врахувати, що основна маса творів написана в останні п'ять–сім років, то стане цілком зрозумілим, чому нашу композиторську організацію, яка в кількісному відношенні поступається перед деякими іншими, заслужено причисляють до найбільш працездатних. І. все ж таку оцінку нашої праці ми приймаємо як заохочення в рахунок майбутньої – більш інтенсивної роботи.

А справ у нас ще дуже багато..

Адресуючи до нашого композиторського осередку, хочу поділитися таким міркуванням. Наші композитори – автори багатьох оркестрових і вокальних творів, які відображають сучасне життя на шахтарській землі, славлять працю, оспівують красу душі наших людей. Однак слід серйозно подумати і про створення музичних творів, які показують наших земляків, так би мовити, широким планом. Звичайно, тут нам необхідна і заінтересова підтримка літераторів, режисерів, балетмейстерів-постановників – авторів майбутніх оперних і балетних лібретто, текстів кантат або ораторій – співавторів, без яких нам не обійтись Але те, що постановка подібного питання цілком назріла, – факт незаперечний.

…У нашій композиторській організації встановилась добра практика прослуховування нових творів з наступним їх колективним обговоренням, перш ніж вони прозвучать з концертної естради. При цьому все більше проявляє себе тенденція, коли композитори і музикознавці висловлюються про прослухану музику не, так би мовити, «зі своєї дзвінниці», а на основі проникнення в авторський задум, детального виявлення особливостей музичного матеріалу. При такому підході кожний з авторів відчуває задоволення, знову і знову прагне до пошуку.

«Радянська Донеччина».– 1985.– 15 січня.

ЗАПАЛЮВАТИ ІСКРИ

Не вперше Заслужена капела УРСР «Трембіта» гастролює в Донецьку. Останній її приїзд у наше місто був приурочений до 40-річчя Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні.

Програма складалась із творів радянських композиторів, таких, як «Пісня про Дніпро» М. Фрадкіна (соліст М. Мацевич), «Вечір на рейді» В. Соловйова-Сєдого (солісти О. Ніколаєв і М. Мацевич), його ж «Солов'ї» (солісти Я. Дмитрук і С. Малиновський), «Дороги» А. Новикова та інші, що увійшли до золотого фонду нашої пісенної класики.

Другий відділ включав твори вітчизняної та зарубіжної класики, сучасних композиторів, обробки народних пісень («Праці хвала» Г. Генделя, хор з музики Ж. Бізе до драми А. Доде «Арлезіанка», «Зимова дорога» В. Шебаліна, «Фонтан біля бахчисарайського палацу» В. Власова, «Вокаліз» Л. Лядової, «Під небом України» і хорова фантазія «Невдале залицяння» Є. Козака, «Щедрик» в обробці М. Леонтовича тощо).

Відзначаючи позитивне враження, яке залишає відповідна основним вимогам програма «Трембіти», хочеться поділитися деякими міркуваннями більш принципового характеру, ніж просто сказати про удачі чи прорахунки.

Цю капелу мені доводилося чути багато разів у різних містах, у різні роки, в тому числі в період, коли щодо майже кожного виконаного нею твору оцінки були лаконічні та однозначні: «майстерно», «на високому рівні»…

Що ж зараз зумовлює стриманий тон, примушує говорити не стільки про концерт, що відбувся, як у зв'язку з ним?

У згаданому концерті, не кажучи про проникнення в програму деяких обробок вельми сумнівної якості, ряд номерів виконувались без належної гнучкості в передачі музичного змісту, не витримують фахової критики.

Хорова творчість – одна з найбільш яскравих сторін української музичного мистецтва, і, пропагуючи її, професіональні колективи повинні бути на висоті, не мають права йти шляхом «найменшого опору». А «Трембіта», на жаль, обрала саме цей шлях.

Традиції, історія багатого музичного життя капели – це те, що викликає повагу, привертає увагу любителів музики до її афіш і програм, знову і знову приводять їх у концертний зал, де звучить її багатотембровий голос. І дуже важливо не розчарувати слухача, а залишити в нього почуття задоволення, запалити нову іскру інтересу, яка щоразу примушує, відклавши інші справи, шукати зустрічі з уже знайомим, з новим, співпереживати удачі, радіти успіхам однодумців по мистецтву на великій святій ниві музики.

«Культура і життя».– 1985.– 7 липня.

УСПІХІВ ТОБІ, «СЕРЕНАДО»[1]

У Концертному залі імені С. С. Прокоф'єва Донецької обласної філармонії любителі музики ознайомилися з творчістю ансамблю «Серенада» з Новгорода. Загострена увага до його виступів зумовлена рядом причин. По-перше, квінтети духових інструментів на Україні одержали велике поширення (згадаймо ансамблі обласних філармоній Ворошиловграда, Донецька, Львова…). По друге, концертні програми схожих за інструментарієм ансамблів дуже різняться, що зв'язано з ретельним пошуком свого репертуару. А такі твори писались колись і нині небагатьма композиторами. Тому виконавська функція переростає в музично-освітню. І по-третє, «Серенада» – молодий колектив, йому лише три роки, але вже набув широкої популярності в нашій країні.

Артистів ансамблю відзначає висока, до самозабуття, працездатність. Ними створені програми «Відродження жанру» (музика європейських майстрів XVII століття), «Вежова музика» (дивертисменти, касації, серенади…), «Гармонії таємнича влада» (романтизм), «Віденські класики» (перший відділ – Моцарт, другий – Бетховен), «Музика Франції і США XX століття», «Штрихи до портрета сучасника» (Е. Капп, Є. Свєтланов, Ю. Іщенко та ін.). Широта репертуару дає можливість ансамблю чутливо реагувати на потреби слухачів різних рівнів музичного виховання.

Показова риса «Серенади» – глибоке розуміння багатоступінчастої драматургії концертного виступу. Звернімося, приміром, до першого концерту. Тут відразу виявляється кілька параметрів. Перший – планомірність. Слухачам була запропонована

[1] У дещо зміненому варіанті статтю видано у всесоюзному журналі «Советская музыка» (1988, № 5).– *Т. Т.*

музика Д. Скарлатті, Г. Телемана, К. Стаміца, Ф. Фаркаша, В. Рієті, М. Арнолда, К. Ар'є. Таким чином, ми одержали інформацію про 200-річний розвиток інструментального мистецтва. За один вечір! Параметр другий – жанрове розмаїття: прозвучали «Застольна музика» (Г. Телеман), сюїта («Угорські танці» XVII століття Ф. Фаркаша), квартет (К. Стаміц), квінтети (К. Ар'є, М. Арнолд), сонати (Д. Скарлатті, В. Рієті). Слухач ніби спостерігав процес ускладнення композиційних форм. Параметр третій – розмаїття виконавських складів: тріо, квартети, квінтети (з фортепіано і без нього). Це не тільки робить виступ видовищно привабливим, а й ніби темброво розцвічує концерт мальовничими світотінями.

Слухача не можна примусити любити музику, це протиприродно. Його серце можна тільки завоювати. Тому музична мова виконавця має бути переконливою, ясною, правдивою, а музичний інтелект посилений знанням духу доби, що породила геніїв та їх шедеври. Тільки в цьому разі майстерність працює на мистецтво. І в цьому розумінні виступи «Серенади» справляють приємне враження. Індивідуальна майстерність, що грунтується на розумінні своєї ролі в ансамблі, робить колектив монолітним, створює необхідний ефект виправданості «поведінки» того чи іншого інструмента при викладі музичних тем, у становленні, розвитку та утвердженні музичних думок, образів.

У складі ансамблю недавні випускники Московської консерваторії ім. П. І. Чайковського: Б. Кричман (художній керівник, фортепіано), В. Захаров (флейта), К. Бєляєв (гобой), дипломант всесоюзного конкурсу Л. Бужило (кларнет), Є. Шелдунов (фагот), П. Бойченко (валторна). Всі вони музиканти високого класу, правильно розуміють свої завдання, відчувають «плече товариша». Окремо хочеться сказати про художнього керівника. Він виявляє себе щиро, його виконавську манеру (в концертах він виступав і як соліст) відзначають безпосередність, пошук найбільш виразного інтерпретування твору, захопленість процесом концертного музичення.

Майстерність «Серенади» весь час зростає, досвід збагачується. Свідчення цього – гарячі оплески трудівників Донецька.

«Культура і життя».– 1986.– 2 лютого.

СВЯТО МУЗИКИ

Творчий звіт Тихона Хреннікова

Хвилюючими і пам'ятними в культурному житті Донеччини стали авторські концерти Героя Соціалістичної Праці, народного артиста СРСР, лауреата Ленінської та Державних премій, композитора Тихона Хреннікова, що відбулися в концертному залі імені С. С. Прокоф'єва обласної філармонії і в обласному музично-драматичному театрі імені Артема.

Два дні в нашому шахтарському місті звучала музика одного з провідних композиторів країни. Два дні любителі музики і музиканти різних поколінь перебували під владою чудових образів і тем, створених розумом і серцем видатного майстра, одним з корифеїв радянського музичного мистецтва. І враження ці збережуться надовго.

Програми авторських концертів Т. Хреннікова включали твори переважно великих форм. Було виконано Концерт № 3 для фортепіано з оркестром (соліст – автор), Концерт № 2 для віолончелі з оркестром (соліст – лауреат міжнародних конкурсів К. Родін), Концерт № 2 для скрипки з оркестром (соліст – учень ДМШ при Новосибірській консерваторії, лауреат Міжнародного конкурсу імені Венявського В. Рєпін). Прозвучала також музика з балету «Гусарська балада».

Чудовий виконавський стиль Т. Хреннікова, яскравообразний, віртуозний характер музикування К. Родіна і В. Рєпіна (можна сказати, ці юні щодо розуміння та інтерпретації музики значно перевершили свій вік) стали яскравим свідченням невичерпних можливостей радянської виконавської школи в її кращих традиційних й одночасно новаторських проявах.

Досить високі потенціальні можливості у виконанні виявив дипломант Всесоюзного огляду-конкурсу, лауреат комсомольської премії імені Артема симфонічний оркестр Донецької обласної філармонії. І в цьому позначилась велика заслуга диригента – народного артиста Північно-Осетинської АРСР, заслуженого діяча мистецтв РРФСР Валерія Гергієва. Більшість сторінок авторських партитур звучала в ансамблях бездоганно вивірено, інтонаційно точно і по-справжньому натхненно.

Звучить музика Тихона Хреннікова… Особисте й загальнонародне, інтимне і загальнолюдське, конкретне й усуспільнене, ліричне й драматичне, пісенне й інструментальне… Скільки властивостей, граней, відтінків!.. І все це ніби на одному подиху, в невпинному співвідношенні, в русі ліній, пластів і музичних форм. І в усьому – чарівність яскраво-характерного мелодизму, невтомна стихія почуттів та непохитна логіка драматургії. Цьому не навчить ніхто. Так само як ніхто не навчить людину стати самою собою. До цього треба прийти! Тоді тобі по-справжньому повірять. Таке, очевидно, зерно етико-смислового аспекту творчого кредо Т. Хреннікова, що виявляє себе в реальному звучанні його музики.

Композитор Т. Хренніков живе великим, багатогранним життям, тому його ім’я справедливо співвідноситься з іменами видатних діячів музичного мистецтва сучасності. Талант композитора живлять життєдайні соки радянського реалістичного мистецтва, тому його музика така образна, емоційно змістовна й актуальна. Демократизм, народність – це не епітети, а суттєві характеристики й музичного мислення, і стилю, і творчого методу митця, тому його творчість доступна, близька, зрозуміла й дорога кожному і всім.

«Радянська Донеччина».– 1986.– 14 грудня.

ЗРОСТАЄ
ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ

На Донеччині тривають огляди-конкурси Другого Всесоюзного фестивалю народної творчості… У Ждановському Палаці культури комбінату «Азовсталь» недавно виступили хорові і вокальні колективи

Огляд-конкурс відкрили наймолодші. На сцені – хор «Райдуга» Палацу культури «Іскра» (керівник Є. Михайлов, концертмейстер О. Бібікова). Звучать пісні радянських авторів. Цей колектив визнаний кращим серед дитячих хорових.

Серед дитячих вокальних ансамблів кращими були ансамблі «Ровесник» Палацу культури металурнійного комбінату «Азовсталь» та «Усмішка» клубу рибників. Не все дітям вдається. Що ж, вони лише на початку творчого шляху. Тим більше радують успіхи. Добре підібраний репертуар, жвава манера виконання, бажання співати дають можливість говорити про творчий підхід до роботи з дітьми керівника колективів А. Васильченка і концертмейстера Л. Station Станіславської.

Виступали й інші дитячі вокальні ансамблі та солісти. Але, на жаль, вони не набрали необхідного прохідного балу, тому не потрапили на обласний тур. Конкурс є конкурс, і всі в ньому не можуть бути переможцями.

У другій половині огляду-конкурсу сцена була надана дорослим. Серед хорових колективів кращим журі назвало академічний хор Палацу культури «Іскра» (керівник Л. Мілюкова, концертмейстер М. Козаченко). Рекомендована для виступу на обласній сцені й народна хорова капела Палацу культури комбінату «Азовсталь» (керівник Т. Новикова, концертмейстер А. Шаламова). Співочій манері цього хору властиві широкий динамічний план, технічна рухливість. Однак, хотілося б почути у виконанні колективу ліричні музичні твори.

З усього видно, що ждановці надають великого значення розвитку масового хорового мистецтва. Не так давно при Палаці культури Ждановського коксохімічного заводу було створено фольклорний ансамбль (керівник М. Смирнова, акомпаніатор

В. Смирнов). І ось він – учасник огляду-конкурсу. Українські народні пісні – основа його програми. Багато у творчому плані тут тільки намічено. Це, наприклад, прагнення до створення цілих фольклорних композицій. І хочеться побажати учасникам ансамблю успішного пошуку свого виконавського почерку, що зробило б цей колектив справді самобутнім, по-справжньому колоритним.

Уперше такій широкій публіці своє мистецтво демонстрував і камерний ансамбль Палацу культури будівельників тресту «Азовстальбуд» (керівники Б. Ісаєнко і Є. Вілієва). У виконавській манері ансамблю імпонує довірливість, задушевність. Це відзначили багато слухачів.

Але кульмінацією огляду-конкурсу, безперечно, стали виступи ансамблів і солістів Палацу культури комбінату «Азовсталь». Усі їх виступи (а прозвучало 22 номери!) пройшли ніби на одному подиху. Вдало проявив себе жіночий дует у складі А. Бєлогривцевої і А. Коваленко. Вони виконали твори П. Майбороди, О. Гурильова, П. Чайковського. Серед солістів добре виступили Г. Юшин, А. Бєлогривцева, Т. Самійленко і В. Лаврушенко. Характерно, що цього разу слухачам була надана можливість побачити майстерність цілої групи талановитих виконавців різного віку, закоханих у музику. І це не перебільшення.

Судіть самі. Вони співають народні пісні, пісні радянських композиторів, арії, дуети, сцени з опер зарубіжних, російських, українських авторів різних часів. Їх відзначає вдумливе проникнення у зміст музики і її образів, а техніка і культура виконання виходить за рамки самодіяльної творчості. Саме у зв’язку з цим найкращі почуття викликає захоплена робота художнього керівника, наставника, педагога й концертмейстера Ж. Мікліної. Слухаючи виступи самодіяльних артистів, з якими вона працює, відверто радієш її успіхам.

Незліченні грані народної творчості, невичерпне і її джерело… Наші дні наповнюють її новим диханням. Тож нехай фестиваль набирає сили, нехай натхнення, окрилена творчість стане святом усіх наших людей!

«Радянська Донеччина».– 1987.– 20 березня.

«МУЗИКА ДОПОМАГАЄ ЗРОЗУМІТИ НАРОД»

…Перший виступ Донецького міського любительського хору (художній керівник – заслужений працівник культури УРСР Е. Білявський, хормейстер В. Ткаченко, концертмейстер Г. Гатова) відбувся в концертному залі Донецького музичного училища.

Цей колектив об'єднує музикантів-ентузіастів різних закладів Донецька і навколишніх міст. У ньому співають викладачі й учні музичного училища, викладачі загальноосвітніх і музичних шкіл, методисти обласного Будинку художньої самодіяльності та обласного науково-методичного центру народної творчості. Учасникам хору від 15 до 60 років. «Двері» в колектив відчинені кожному, хто не байдужий до співу, хто у вільний від роботи час бажає взяти участь у благородній просвітительській діяльності колективу.

Серед співаків і керівник капели Палацу культури шахти «Червона зірка» м. Тореза Л. Щербакова, і керівник самодіяльного хору Палацу культури Ясинуватського машинобудівного заводу О. Сорока та багато інших музикантів, які збагачують своє дозвілля спілкуванням з однодумцями.

Кожне заняття в хорі – не репетиція, спрямована на якийсь концертний виступ. Усі заняття будуються за принципом активного музичення. Знайомство з хоровою музикою різних епох, стилів, жанрів помітно розширює музичний світогляд, очищає музичний смак від випадкових емоційних напливів, дисциплінує думку. Хіба цього мало?

Програма виступу любительського колективу включала хорові твори різної тематики, форм і жанрів. Виразно прозвучали хори Г. Свиридова («Наша родина – Россия», сл. О. Прокоф'єва), А. Штогаренка («Наречені», сл. А. Малишка); …проникливо була виконана музика з кінофільмів композиторів Р. Вільданова («Вокаліз» з кінофільму «Вогненні дороги») та І. Дунаєвського на сл. М. Матусовського («Хорошо» з кінофільму «Випробування вірності», солістка В. Чичіна); глибокий образно-колоритний слід у пам'яті залишили російська народна пісня «Дубинушка» (соліст А. Юхнов) та українська народна пісня «Не сходило вранці сонечко» (солістка С. Ульянич).

Можливо, хтось сприйняв виступ хору як концертний, як звіт про його роботу. Особисто ж для мене, а, можливо, і для багатьох інших, цей виступ не зовсім погоджується з нормами концертного виступу. Мені здавалося, що я перебуваю на черговому занятті хору в присутності слухачів. Чи не тут криється щось нове в спілкуванні музикантів із слухачами?! А, можливо, і слухача слід залучити до вільного відвідування занять хору, попередньо знайомлячи з програмою наступного музичення.

Як визначити активність слухачів? За кількістю вільних чи зайнятих місць у залі? Виступ любительського хору, що відбувся, певною мірою дає відповідь на таке запитання. На першому концерті хору вільних місць було не так уже й мало. Когось такий «факт» може й засмутити. Але ми підкреслимо суттєвішу деталь: на концерті не було людей випадкових, а це – вагомий аргумент на користь колективу.

– Виступ хору хотілося б слухати ще й ще, – висловив свою думку Агбадан Кокку, студент хімічного факультету Донецького державного університету, який приїхав до нас вчитися з Того.

– Африканська музика порівняно з музикою вашої країни більш інструментальна. Нам хотілося почути, як ви співаєте без інструментального супроводу, – пояснили свій інтерес до концерту Діань Ібрахім – студент хімічного факультету ДонДУ і Діуф Моду – студент підготовчого відділення університету, обидва вони із Сенегалу. – Ми прийшли послухати хор, тому що музика допомагає зрозуміти народ.

Так, музика допомагає зрозуміти багато чого. І керівник хору Е. Білявський, музикант великої ерудиції, просветитель і пропагандист, який бездоганно відчуває запити музикантів і слухачів, чітко це усвідомлює. Мені доводилося спостерігати його в різних творчих ситуаціях. Але головне в тому, що він іде до людей, а люди йдуть до нього. У цьому – основа єдності колективу.

Донецький міський любительський хор тільки заявив про себе. Багато в плані його подальшого належить осмислити, адже справа – нова. Однак уже видно, що цільові установки визначено чітко, головні завдання представляються правильно. І хочеться вірити, що колектив стане ще одним фактором впливу на характер музичного життя шахтарського краю.

«Радянська Донеччина».– 1987.– 12 липня.

УСПІХ
ВИЗНАЧАЄТЬСЯ МАЙСТЕРНІСТЮ

ОПЕРА «ТОСКА» НА ДОНЕЦЬКІЙ СЦЕНІ

У репертуарі Донецького театру опери та балету гідне місце займають опери Джакомо Пуччіні. Серед багатьох робіт минулих років нашим любителям опери добре запам'ятались вистави «Богема», «Мадам Баттерфляй» («Чіо-Чіо-Сан»), «Дівчина із Заходу». А нещодавна колектив театру представив нову постановку одного з видатних творів великого італійця – оперу «Тоска».

В основі лібретто опери Джакомо Пуччіні – драма популярного за життя композитора французського драматурга Віктор'єна Сарду «Флорія Тоска». Відвідавши якось театральну постановку п'єси, Пуччіні захопився її темою, образами. Однак до створення опери композитор вдався не одразу. З різних причин робота відкладалась і тільки через десятиліття задумка була реалізована. А, можливо, це сталося і на краще? Адже через десять років автор «Віллiси», «Едгара», «Манон Леско» і «Богеми» прийшов до сюжету «Тоски» у всеозброєнні майстерності – і власне композиторської, і театральної. А це багато значить.

Що привертає нас в опері «Тоска» в режисерській і виконавській редакції Донецького оперного театру? У першу чергу виявляє себе врівноважена значимість основних динамічно-драматургійних ліній у розвитку сюжетних колізій, що підтверджується помітною рівнозначимістю в трактуванні образів, які акумулюють в собі суттєві людські якості. У протирічному співвідношенні вони – образи – уособлюють в собі зло і насильство (Скарпіа), жіночу чарівність і пристрастність до самозабут-

тя (Тоска), витончену чуттєвість і високу громадянськість, яка трансформується в самопожертву (Каварадоссі).

Чи правомірно розміщувати і добро, і зло на одній висотній площині? Щось же повинне обов’язново переважати. Так воно і буде. Та не слід випереджати події. Скарпіа гине від руки Тоски, але механізм зла працює до кінця, і фізична смерть начальника таємної поліції цьому не перепона: Каварадоссі буде все ж таки розстріляний. Але саме в тому і виявляє себе в даному випадку Пуччіні як художник-мислитель, що аж до заключної сцени простежує всі основні драматургійні лінії. Фінал – ось точка їх перетину! Спробуйте надати завчасного збільшеного значення будь-якому з образів – Скарпіа, Тосці або Каварадоссі – і драма не відбудеться, і мистецтво зі сцени буде витіснене. Можливо, цим і пояснюється не завжди досить переконливе звучання цієї опери в деяких інших театрах. Можливо, в подоланні саме цього недоліку (а в результаті – наближення до першоджерела – до партитури опери) і є суть удачі режисера-постановника «Тоски» в Донецькому театрі Ю. Капаніної.

Прем’єра «Тоски» відбулась за участю провідних артистів театру – народних артистів УРСР М. Момота (Каварадоссі) і П. Ончула (Скарпіа), заслуженої артистки УРСР Т. Лагунової (Тоска). Як уже відзначалося, опорною позицією режисера-постановника стала установка на рівнозначимість основних образів у виставі. І приємно відзначити, що артисти з цим не тільки погодились, а й переконливо сприяли посиленню цієї позиції. Думається, що саме у зв’язку з цим максимально був усунений елемент умовності, обумовленої жанром, і в стінах театру запульсувало життя. І там, де співають, ми почули живу, змістовну мову.

«”Тоска”,– писав Ю. Енгель,– не стільки опера, як специфічна драма (вірніше – мелодрама, в міру здобрена музикою, яку, якщо можна так висловитися, не стільки слухаєш, як дивишся)». Як не дивно, але це сказано про оперу композитора, чиї мелодії з любов’ю співались неписьменними італійськими селянами в околицях Торре дель Лаго, хоча ніхто з них не бував в опері,– відзначають біографи Пуччіні. Життя все розставляє на свої місця. Минули десятиліття, а «Тоска» продовжує хвилювати нас саме своєю музикою. Музикою, яка свідчить про те, що

сила майстерності Пуччіні-музиканта закладена саме в його гострій інтонаційній відчутності. І зараз, говорячи про «Тоску» у виконанні артистів Донецької опери, треба обов'язково відзначити, що це усвідомлюється ними належною мірою.

Каварадоссі-Момот, Тоска-Лагунова, Скарпіа-Ончул – це живі люди. Свої вчинки вони погоджують з відведеною їм роллю, а це вже театр. Актори не говорять, але співають, а це вже опера. Вони не грають, але діють, а це вже вистава. Вистава, де музика не звучить, а володарює, торжествує у власній багатогранній своїй стихії. І тут слід віддати належне оркестру. Його диригент – заслужений діяч УРСР Т. Микитка, як з усього видно, провів велику репетиційно-підготовчу роботу, добиваючись повнокровного звучання музики. Не вдаючись у деталі, можна сказати, що оркестр на виставі в міру оперний і в міру симфонічний. Так і повинно бути.

Успіху «Тоски» на донецькій оперній сцені багато в чому сприяє і оформлення, виконане народним художником УРСР, лауреатом обласної комсомольської премії ім. Артема Б. Купенком. Декорації вистави начебто створюють атмосферу тиску драматургії опери і на діючі особи, і на сприйняття глядачів. Розвиток усього візуального ряду постійно відбувається таким чином, що всі ми доходимо єдиного висновку – тільки смерть здатна звільнити персонажі від пут цього тиску, вивести їх з безвихідної ситуації, в яку вони потрапляють. І через це ми ще більше ненавидимо зло, гнівно проти нього повстаємо!

Складність «Тоски» як оперної вистави в тому, що твір цей – певною мірою стрибок у майбутнє. Що мається на увазі?

Симфонізація музики століття тому розвивалась занадто високими темпами, що не могло не позначитися і на опері як жанрі. І Пуччіні відчув це нутром композитора, значною мірою інтуїтивно. Його опера – це вистава обмеженої кількості діючих осіб. Подібні, а також одноактні і моноопери затвердяться в музиці значно пізніше. Але в контексті цього дуже відчутно дається взнаки фрагментарність масовок, недостатня їх драматургійна визначеність. Масові сцени – невирішена проблема, слабке місце в постановці опери «Тоска» і в нашому театрі. Але якщо щось у свій час не вдалося композитору, то хіба можна сьогодні в цьому звинувачувати виконавців?

Інша справа, коли недопрацьовують артисти. Ось тут режисер-постановник уже зобов'язаний їм допомогти. А при всьому позитивному, у виставі є що шліфувати. Справжнішим хотілося б бачити республіканця Анджелотті (виконавець – заслужений артист УРСР І. Диков). Зміцнення потребує і елемент буффонності, як контраст до пануючої драматичної стихії. Комічне представлене в опері в образі дивака Різничого – служки з церкви Сант-Андреа делла Вілле (виконавець А. Чисник). В основному персонаж цей має вигляд досить привабливий, але дещо утрируваний. І це треба взяти до уваги. Хотілося б бачити життєвими масові сцени.

Вистава «Тоска» Джакомо Пуччіні в Донецькому театрі нікого з присутніх у залі не залишила байдужим. І це головне! Коли музика надихає, очищає серця і душі, примушує переживати і думати – тоді чи не цим визначається її високе призначення?

«Радянська Донеччина».– 1988.– 21 лютого.

«РОДНЫЕ НАПЕВЫ»

Под таким названием в Донецке прошел первый фестиваль народно-инструментальной музыки. Он открылся авторским концертом Н. Чайкина, композитора, который стоял у истоков советской профессиональной школы исполнительства на народных инструментах. <…>[1]

В рамках фестиваля «Родные напевы» состоялись еще три интересных концерта, давшие возможность утверждать, что профессиональное народно-инструментальное исполнительство в Донецком крае развивается широким фронтом, охватывая все жанры.

В Концертном зале имени С. Прокофьева сцена была предоставлена ансамблям народных инструментов. Хорошо зарекомендовал себя ансамбль домристов ДГМПИ (художественный руководитель И. Максименко), познакомивший слушателей с пьесами советских композиторов. Уверенно продемонстрировал свои возможности и ансамбль «Мелодия» Донецкого музучилища (руководитель В. Вязовский). Его звучание отличается компактностью и не лишено виртуозности, а само название кол-

[1] В авторскому концерті М. Чайкіна виконавцями вокально-симфонічної та оркестрової музики стали симфонічний оркестр Донецької обласної філармонії, з яким композитор виступив як диригент, оркестр народних інструментів ДДМПІ (художній керівник і диригент В. Воєводін), хор ДДМПІ (керівник П. Горохов), соліст Горьковського оперного театру А. Правілов (бас), артисти місцевої філармонії Р. Кузнєцова (сопрано) та Е. Шавло (партія читця). Камерно-інструментальну музику і твори для народних інструментів різних жанрів і форм представили слухачам доцент Горьковскої консерваторії В. Голубничий (баян) викладачі ДДМПІ В. Івко и Т. Сетт (домра), О. Шевченко (баян) і Л. Шершньова (флейта), тріо баяністів ДДМПІ у складі викладачів В. Протопопова, В. Авєріна та студента В. Онищенка, студенти цього інституту Г. Євпак і В. Кисіль (домра), О. Мартинишин (балалайка) та І. Мисько (ксилофон), а також концертмейстери І. Браславська та Г. Акмаєва .– *О. Н.*

лектива в определенной мере характеризует творческое кредо артистов.

Участники дуэта домристов Ждановского музучилища – преподаватели В. Василенко и Ю. Корниенко – включили в программу свои авторские работы: В. Василенко – «Хоровод»; Ю. Корниенко – «Вечорниці». Столь же интересных, увлеченных музыкантов объединил другой инструментальный дуэт – А. Сушкова (балалайка) и В. Кичика (баян).

Отрадно, что педагоги детских музыкальных школ не забывают о необходимости повышать свое исполнительское мастерство. Пример тому – выступивший в концерте ансамбль народных инструментов преподавателей ДМШ № 4 Донецка (руководитель Ю. Сазонов).

Ансамблевому исполнительству много внимания уделяет Донецкое культурно-просветительное училище. Сразу несколько коллективов этого учебного заведения продемонстрировали свое искусство – квинтет баянистов (руководитель В. Сетт), домровый дуэт (Т. Романова и Л. Мартынишина), ансамбль «Озорные наигрыши» (руководитель О. Кузьмиченко) и «Сюрприз» (руководитель Ю. Кукузенко). Все эти ансамбли имеют свое «лицо», а это значит, в них установилась по-настоящему творческая атмосфера.

Гостем фестиваля был дуэт гитаристов Полтавской филармонии, выпускников ДГМПИ братьев П. и А. Иванниковых.

В третьем концерте на сцену вышли три известных в стране исполнителя. Один из них – в недавнем прошлом выпускник кафедры народных инструментов ДГМПИ балалаечник М. Логинов. В его трактовке сочинения русских и советских композиторов (пьесы В. Андреева, С. Василенко, Ю. Шишакова, Н. Колессы и других авторов), а также обработки народных мелодий производили порой буквально феерическое впечатление (концертмейстеры Н. Синельникова, И. Браславская). Выразительно, искрометно сыграл заведующий кафедрой народных инструментов ДГМПИ домрист В. Ивко свои произведения – пьесы «Токката», «Реплики», «Эскиз» и Поэму-концерт (концертмейстер Е. Жаркая).

Третий музыкант – доцент Горьковской консерватории В. Голубничий включил в программу Фантазию и фугу d-moll

И. С. Баха, «Три истории» Ж. Ибера, «Детскую сюиту» В. Золотарева, «Юмореску» Р. Щедрина. Блестящая техника этого баяниста, совершенное владение звуковой палитрой баяна, тонкое чувство музыкальных стилей и жанров оставили неизгладимое впечатление.

Донецкие слушатели с особой теплотой принимали оркестр народных инструментов ДГМПИ, коллектив интересный, признанный, активно музицирующий (о нем уже шла речь). В концерте, который завершал фестиваль, он показал более двадцати произведений зарубежных, русских и советских композиторов, в том числе В. Беллини, Й. Брамса, В. Андреева, В. Косенко, Н. Колессы. Но более всего удалось исполнение «Фарандолы» Ж. Бизе, «Цыганских напевов» П. Сарасате (солист В. Ивко), «Русской песни» и «Серенады» С. Рахманинова, «Липы вековой» П. Куликова, «Гавота» С. Прокофьева, «Калинки» (солист М. Логинов) и фантазии «Русская зима» В. Городовской. Прозвучали также два вокальных сочинения студента композиторского факультета Вл. Стеценко (их спела солистка местной филармонии Л. Моисеева), обработки народных мелодий. И надо отметить: оркестру ДГМПИ под силу самый сложный музыкальный материал, настолько высок его исполнительский уровень.

Нельзя не отметить отличную работу оргкомитета фестиваля, проведенного по инициативе кафедры народных инструментов ДГМПИ и отделов народных инструментов музыкального и культурно-просветительного училищ Донецка. Четкая организация смотра, со знанием дела укомплектованные программы, высокое качество исполнения – все это способствовало решению проблемы слушателя: на этом празднике музыки каждый концерт привлек большую аудиторию.

Сразу, видимо, трудно говорить о том, какие вопросы возникнут в будущем, когда такие смотры станут традиционными. Важно главное: родилась новая форма общения исполнителей-народников с широкими кругами любителей музыки Донецкого края.

«Советская музыка».– 1988.– № 6.

ГРАЄ ДУХОВИЙ ОРКЕСТР

Цей музичний колектив завжди був у всіх на виду і водночас постійно залишався в «тіні». Його професіоналізм не викликає сумнівів, однак донедавна його діяльність жодного разу не одержувала гідної оцінки. І тільки новий підхід до організації і проведення огляду музичних талантів Донеччини в рамках Третього Всесоюзного фестивалю народної творчості сприяв, нарешті, визнанню колективу. Мова йде про духовий оркестр Донецького музично-педагогічного інституту імені Прокоф'єва, який посів перше місце на обласному огляді-конкурсі духових оркестрів навчальних закладів.

Перетворення колективу у по-справжньому творчий відбулося не одразу. Переорієнтація його діяльності сталася на фоні тих позитивних змін, які в останні роки помітні на кафедрі духових інструментів інституту в напрямку вдосконалення процесу підготовки молодих спеціалістів – майбутніх викладачів і професіональних виконавців.

Протягом багатьох років кафедра відчувала гострий дефіцит талановитої молоді. Абітурієнти, більша частини яких є випускниками музичних училищ області, не завжди були всебічно підготовленими для напруженого навчання в інституті. Необхідно було знайти ефективний шлях поліпшення всієї роботи в комплексі, тим більше, що в Україні почали проводитися конкурси виконавців на духових інструментах. А лауреатів, як відомо, за день не готують.

Ідея щорічного проведення оглядів-конкурсів виконавців на духових інструментах музучилищ Донецької області, на які незабаром почали запрошувати й учнів з училищ ряду інших областей, виявилася надзвичайно перспективною. Наведемо такі цифри: якщо в 1984 році, коли огляд-конкурс проводився впер-

ше, в ньому взяли участь 27 учасників із шести музучилищ, то в 1989 році їх було 158, і представляли вони вже 27 середніх музичних навчальних закладів України.

Зросла не тільки кількість учасників оглядів-конкурсів, значно підвищилась їх виконавська майстерність. А це значить, що і в інститут, кафедра духових інструментів якого стала визнаною в республіці, почали вступати підготовленіші абітурієнти.

Усі ці позитивні зміни на кафедрі об'єктивно вимагали кардинальних змін і в роботі оркестру. Він став навчально-концертним колективом. І в цих умовах не втрачений з роками ентузіазм керівника оркестру Є. Сурженка врівноважено почав поєднуватися з його великим педагогічним, організаторським і диригентським досвідом.

Недавно пройшов перший Донецький фестиваль виконавців на духових та ударних інструментах. Понад триста музикантів взяли в ньому участь. А лауреати повезли дипломи в Київ, Харків, Запоріжжя, Ворошиловград, Кіровоград, Вінницю, Полтаву, Івано-Франківськ, Тернопіль, Сімферополь, у багато інших міст республіки. У рамках цього фестивалю з великою концертною програмою перед численною аудиторією виступив оркестр кафедри духових інструментів музично-педагогічного інституту. Цей концерт не тільки відобразив можливості колективу. Він, у першу чергу, переконав усіх у тому, що саме концертний бік діяльності духових оркестрів є першочерговим, що саме в оркестровому класі є багато різноманітних важелів, без використання яких підготовка спеціалістів не може бути до кінця повно кровною.

…Сьогодні у роботі оркестру багато що приваблює. Як і раніше, він – постійний учасник міських свят, як завжди, його керівник зайнятий пошуком нового репертуару. Але куди суттєвішим у його роботі є те, що пробивається, проростає й утверджується в нових умовах сучасної діяльності музикантів.

«Радянська Донеччина».– 1989.– 8 липня.

ГОЛОС ДУШІ І СЕРЦЯ

Хто слухав її одного разу, обов'язково захоче прийти на її концерти знов і знов. Тому що привабливість цієї співачки і краса її голосу в кожному її виступі не тільки зачаровують, а й є тією чудовою силою, яка рухає душі і серця людей до прекрасного.

«Слухаючи вас, скільки чую кохання, молодості, суму, які передаються вашою вражаючою душею і голосом!» – так просто, влучно і разом з тим захоплено відгукується жителька с. Красного Красноармійського району Р. П. Рибалкіна на виступ співачки в одній з передач Донецького радіо. І, треба сказати, подібні оцінки характерні для багатьох і багатьох інших листів і відгуків вдячних слухачів на адресу солістки-вокалістки Донецької обласної філармонії Раїси Кузнецової, якій недавно присвоєно звання заслуженої артистки Української РСР.

Далеко не завжди оцінки виступів артистів і професіональними музикантами, і рядовими слухачами сходяться. У цьому ж випадку, що хочеться відзначити особливо, відгуки про Р. Кузнецову не тільки одностайні, але й відкрито містять визнання її оригінального вокального і артистичного обдарування, природного у своїй основі і всебічно збагаченого досвідом професіонального музичного виконання.

Про Р. Кузнецову цілком певно можна говорити як про артистку з яскраво індивідуальними якостями художнього мислення, вкладаючи у це слово досить глибокий зміст. Але, вникаючи в її біографію уважніше, не можна не помітити, що контури її творчого шляху містять немало цікавих деталей, характерних для багатьох полонених Музи – виходців, як кажуть, з глибинки.

Навряд чи Іван Ілліч і Антоніна Петрівна Кузнецови, жителі невеликого села Антонівки, що в Саратовській області, могли

навіть уявити, що в їхній сім'ї підростає майбутня співачка. Так само, як і шкільний учитель музики Микола Петрович Кравцов ніяк не міг передбачити, що його здібна учениця дістане визнання далеко від дому – на Україні. Просто залучення дітей до музики, в першу чергу найприроднішим чином – засобом пісні, особливо народної, в не такий уже далекий «догітарний» час у будь-якому селі було справою не стільки необхідною, скільки зовсім звичайною.

Час вимірюватиме дні, тижні, місяці. Пролетять майже двадцять років, і призер Російського республіканського конкурсу шкільної самодіяльності «З чого починається Батьківщина?» (1966 р.) Р. Кузнецова стане лауреатом Українського республіканського конкурсу вокалістів, присвяченого 40-річчю Великої Перемоги. За цей період Р. Кузнецова здобуде право називатися професіональною артисткою.

Тепер її вже ніхто не вчить. Вона вчиться у самого життя. І все ж таки її пам'ять свято зберігає імена її вчителів, серед яких викладач Саратовського музучилища Аліна Олександрівна Ларіна, професор Саратовської консерваторії Ольга Миколаївна Стрижева, лауреат Ленінської премії, народна артистка СРСР, професор Київської консерваторії Єлизавета Іванівна Чавдар. І ця вдячність Р. Кузнецової своїм учителям глибоко обгрунтована. Адже це вони прищепили їй почуття поваги до слухача, виховали в ній самовіддану працездатність, допомогли визначитися у багатьох суто професійних аспектах підходу співачки до своєї праці.

Р. Кузнецова дуже відповідально ставиться до своєї творчості. І це нерідко допомагає їй витримати найсерйозніші артистичні випробування. Наприклад, їй доводилося брати участь у концертах разом з такими відомими співаками, як М. Бієшу, Д. Гнатюк, Й. Кобзон, В. Третьяков, іншими. І треба сказати, таке сусідство, коли дуже легко загубитися серед «зірок», її не тільки не знічувало, а, навпаки, зміцнювало її вокальні позиції, стимулювало артистичну діяльність.

Протягом ряду років успіх співачки повноправно ділили її концертмейстери С. Ольховиченко і заслужений артист УРСР С. Саварі. За останні роки Р. Кузнецова дуже часто виступає і концертує з Н. Синельниковою – талановитою піаністкою і кон-

цертмейстером. І без перебільшення можна сказати, що саме цей ансамбль уже став помітною прикрасою концертних програм Донецької обласної філармонії.

Сьогодні донецька співачка живе великим концертним життям. Вона виступає на обласній, республіканській і всесоюзній концертних сценах, вокальна музика в її виконанні звучить по радіо і телебаченню, її голос можна почути в нарядних шахт, в актових залах навчальних закладів, часто її запрошують виступити у себе і трудівники села. Вона з радістю іде туди, де цінують духовність, де люблять і пісню, і романс, де рівень культури вимірюється ступенем осягання високого і нескінченного мистецтва, в тому числі музичного. І якщо її концерти, у програмах яких звучать твори Шумана і Пуччіні, Глінки і Даргомижського, Чайковського і Рахманінова, Лисенка і Г. Майбороди, багатьох радянських композиторів-пісенників, якщо ці концерти часто проходять з аншлагом – значить співачка потрібна людям!

В одній з рецензій у польській пресі на концерти Р. Кузнецової в Катовицях сказано: «…Якби ми мали можливість чути хоча б раз на тиждень такої чудової краси голос!» До цих слів, пронизаних шанобливим ставленням до співачки, важко щонебуть додати, лише можна і треба приєднатися.

«Радянська Донеччина».– 1990.– 8 травня.

ШКОЛА ВАЛЕРІЯ ІВКА

Музичний фонд Донецького обласного радіо поповнився записами нових творів донецьких композиторів. Цього разу інтерес являє те, що всі записані радіокомітетом твори написані для домри і присвячені авторами їхньому першому виконавцю – заслуженому артисту України Валерію Івку.

Протягом ось уже понад двадцяти п'яти років цей чудовий музикант радує слухачів – любителів музики для народних інструментів – своєю оригінальною і неповторною творчістю

Оригінальною, тому що його виконавський стиль і характер музичного мислення різко і своєрідно виділяє його з когорти відомих нам виконавців на цьому інструменті. І неповторною, оскільки саме тут ми маємо щасливу можливість постійно поринати в унікальний світ звучних образів, який, на жаль, при всій своїй досконалій красі не може бути буквально відтворений двічі.

Гастрольні маршрути артиста пролягли по всіх областях України. Йому аплодували в концертних залах столиць і великих міст Росії й Білорусії. Домра В. Івка звучала в музичних програмах Центрального телебачення, її тембр і захоплюючі, то спокійні, то схвильовані звуки часто збуджують найпотаємніші почуття наймасовішої аудиторії – слухачів радіо.

Під час концертних виступів В. Івка мимоволі й багаторазово виникає питання про те, що тут первинне: чи то музикант народжений для цього інструмента, чи то інструмент цей мав з'явитися, щоб одного разу колоритно зазвучати саме в цих, народжених для нього руках? Як знати, можливо, захоплюючись мистецтвом цього артиста, не тільки я так думаю. Адже одне тільки те, що репертуар В. Івка охоплює мало не весь перелік концертних п'єс, створених для домри, включаючи віртуозні

траскрипції, перекладення та обробки, прямо і красномовно свідчить не тільки про його неабияке обдарування, а й про практично необмежені технічні й художні можливості.

Тих, кому не відома життєва біографія і трудова діяльність В. Івка, його стрімка кар'єра музиканта, іноді може навести на фальшиву думку про легкість його сходження до вершин творчої майстерності. Однак варто лише вникнути в суть справи, і зразу ж кожен побачить у цій людині невтомного трудівника, музиканта-мислителя, з новаторськими нахилами педагога, дбайливого вихователя і наставника своїх учнів.

А вихованців у В. Івка – професора, завідувача кафедри народних інструментів Донецького музично-педагогічного інституту імені С. С. Прокоф'єва, – в тому числі таких, якими повною мірою можна пишатися, справді багато. Працюючи в інституті з 1966 року, тобто з дня його заснування, В. Івко як педагог підготував понад п'ятдесяти випускників, кожний з яких за добру пораду і науку вдячний своєму вчителю.

І все-таки не кількість учнів визначає внесок цього педагога в нашу національну музичну культуру. Найвагомішим є те, що В. Івко протягом багаторічної цілеспрямованої педагогічної діяльності зумів розробити і впровадити у практику цілісну і науково обгрунтовану систему методичних принципів та педагогічних настанов, спрямованих на вдосконалення всього поетапного процесу навчання й виховання виконавців на домрі. Збагачена ним у своїй сфері творчості музична педагогіка, яка вийшла за рамки вузькоприкладної й знайшла прихильників серед його послідовників, оформилась у напрям, який можна назвати школою. Школою, яку за найвищими мірками є всі підстави вважати як прогресивною, так і з ряду показників новаторською.

Вагоме підтвердження цьому – підготовка професором В. Івком і однією з його сподвижниць – І. Максименко (в минулому його випускницею, а тепер старшим викладачем цього ж інституту) цілої плеяди лауреатів, дипломантів та призерів республіканських конкурсів виконавців на народних іструментах. Що ж до суто особистого внеску В. Івка, то най яскравішим аргументом на його користь може служити, наприклад, конкурс молодих виконавців, що відбувся в 1977 році в Києві,

коли три лауреати трьох перших премій і один призер виявилися його вихованцями.

В. Івко давно усвідомив те, що справжня музична творчість не може грунтуватися на самих лише емоціях. А тому все, що робить, він прагне не тільки пережити, пропустивши через серце, а й глибоко осмислити. Ось чому крім концертної й педагогічної діяльності він захоплено займається активною науково-методичною й дослідницькою роботою. І все-таки основне тут я бачу в істотнішому – все, що йому вдається відкрити або узагальнити в цій галузі музичних знань, неодмінно стає надбанням його учнів і послідовників.

Голова координаційної ради асоціації народно-інструментальної музики Донбасу, утвореної на базі Донецького обласного відділення музичного товариства УРСР, людина великої культури і гострого аналітичного розуму, В. Івко займає заслужене й гідне місце серед провідних діячів культури Донеччини й нашої республіки. А як особистість він групує навколо себе сподвижників своєї справи. І я не сумніваюсь у тому, що школа В. Івка, яка вистояла вчора, надійно зміцнюючи свої позиції сьогодні, незабаром неминуче стане одним з найпомітніших, перспективних опорних пунктів нової музичної педагогіки, в даному разі основаної на розковано-самобутній, інтелектуально розвинутій і новаторськи-оригінальній думці цього неспокійного і самовідданого музиканта, талант, знання і практична діяльність якого поєднані з високим почуттям відповідальності і обов’язку!

«Радянська Донеччина».– 1990.– 25 травня.

ХОРОВА ПАЛІТРА ПЕТРА ГОРОХОВА

Два десятиліття, які минули за «першим потеплінням», через добре відомі причини відзначені ускладненнями у всьому нашому житті, для української національної культури стали ще одним періодом серйозних випробувань. Під час так званого застою міцний удар безвідповідальності й невігластва був завданий усьому нашому мистецтву, в тому числі й музичному.

Особливо відчутно постраждала хорова культура, де помпезність і показуха при оманливій зовнішній привабливості масових заходів і ритуалів роз'їдали все найцінніше, що український народ по часточках збирав століттями. І на цьому фоні величавої посередності як не віддати данину пошани тим людям, котрі в цій несприятливій обстановці заборон на загальнолюдську (не класову) духовність і вигнання із свідомості самих принципів справжньої моральності змогли зберегти свою живу людську натуру, а своєю діяльністю сприяли стриманню натиску на цінності справжньої творчості. Саме до таких майстрів культури Донеччини відноситься заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, професор Петро Данилович Горохов.

У минулому випускник Одеської консерваторії імені А. В. Нежданової (клас заслуженого діяча мистецтв УРСР, професора Д. Загрецького), послідовний прихильник добре відомої хорової школи К. Пігрова, П. Горохов понад двадцять років працює в Донецькому музично-педагогічному інституті імені С. С. Прокоф'єва, де на очах у всіх поступово розкрився його багатогранний самобутній талант. Науковий працівник з оригінальним мисленням, широко ерудований педагог і вдумливий вихователь, наставник творчої молоді, громадський діяч з яскраво вираженими власними поглядами на проблеми розвитку

української музичної культури, цей музикант уже давно не мислить себе поза мистецтвом нашого шахтарського краю.

Дуже конкретно і в концентрованому вигляді творчість П. Горохова, як помітної фігури в галузі хорової культури, може бути охарактеризована у зв’язку з діяльністю студентського хору музично-педагогічного інституту, незмінним керівником якого він є з 1968 року, тобто з дня заснування цього вищого навчального закладу. Саме організаторський досвід і диригентський талант П. Горохова вивів цей хоровий колектив на сходи визнання, надав йому енергії, здатної акумулювати як краще, традиційне з попередньої, так і новаторське із сучасної музичної практики.

Лауреат республіканського фестивалю «Молоді голоси» (1978 р.), Кримського фестивалю мистецтва (1982 р.), комсомольської премії імені Артема (1986), цей хор, безумовно, є не тільки провідним художнім колективом у нашій області, а й у республіці. Але найсуттєвіше, мабуть, полягає в тому, що кожний виступ хору знаходить заінтересований відгук у душах і серцях найширших кіл любителів музики.

За роки роботи спочатку в Дніпропетровську, а потім у Донецьку, в процесі підготовки різних творів до виконання П. Горохов співробітничав з багатьма відомими і визнаними в нашій країні музикантами. Прем’єри великих творів, які запам’яталися, здійснені П. Гороховим разом з нашими місцевими диригентами – народним артистом УРСР Т. Микиткою, заслуженими артистами УРСР П. Кравченком і В. Куржевим.

Цікавий і різноманітний репертуар студентського хору, що давно вже переріс рамки навчального і став по-справжньому художнім концертним колективом, який тепло зустрічали у багатьох культурних центрах України і Росії.

Багато творів композиторів різних шкіл, різних часів і народів, стилів, жанрів і форм одержують тут виразну, тонку інтерпретацію. Особливий інтерес у колективу до таких відомих творів українських авторів як «Сон» К. Стеценка, «Шануймо щедрий дар любові» А. Штогаренка, «Елегія» Г. Майбороди, «Сонячний струм» Л. Дичко, кращі з обробок українських народних пісень М. Леонтовича. З ним пов’язано виконання ряду найчудовіших творів із скарбниці світової класики, які в

Донецьку прозвучали вперше. Ораторія Й. Гайдна «Пори року», «Реквієм» Д. Верді, кантата «Іоанн Дамаскін» С. Танєєва, кантата «Олександр Невський» і ораторія «Іван Грозний» нашого, всетвітньо прославленого, земляка С. Прокоф'єва – один перелік тільки цих музичних полотен міг би стати приводом для найсерйознішого дослідження діяльності цього творчого колективу. Ось чому багато співаків – а серед них народні артисти УРСР М. Момот, П. Ончул, А. Коробко, заслужені артисти УРСР Ю. Косенко, В. Хомутов – з ентузіазмом і з відвертою заінтересованістю, як солісти, беруть участь у концертах хору.

…Звичайно ж, цей хоровий колектив створений зусиллями не тільки його художнього керівника. На кафедрі хорового диригування працюють й інші досвідчені спеціалісти, серед яких ректор інституту, кандидат педагогічних наук, доцент Л. Бахарєв, доцент О. Шадурський, заслужений діяч мистецтв УРСР, доцент В. Вакулович, доцент Л. Ликова, старші викладачі Л. Красюк, Н. Окушко, П. Добровольський та інші. Усі вони, виховуючи у своїх класах студентську молодь, по-своєму причетні до успіхів хору. І все ж таки саме П. Горохов зміг сконцентрувати їх зусилля.

Багата, різноманітна і змістовна хорова палітра П. Горохова. Як інтелігентна людина і стратегічно мислячий музикант, він тонко відчуває пульс незворотнього часу, а як голова Донецького обласного відділення музичного товариства УРСР, чудово усвідомлює, який величезний обсяг роботи належить зробити нашим музикантам, зокрема диригентам-хоровикам, у справі відродження на Донеччині справді народного хорового мистецтва. І сьогодні, коли ми з надією, хоч і важко, але все ж просуваємося вперед, для багатьох, хто вірить у благодійне начало, яке йде від працездатності, хто щиро вболіває за долю хорового виконавства, життєвий, творчий досвід таких майстрів культури як П. Горохов, безумовно, дуже цінний.

«Радянська Донеччина».– 1990.– 1 серпня.

ЯК ЗБЕРЕГТИ МУЗИЧНИЙ ФОЛЬКЛОР?

Ще недостатня пропаганда музичного фольклору по радіо, телебаченню, відсутність публікацій народних пісень, що побутують у нас, епізодичний показ фольклорних ансамблів у концертах, незначна кількість яскравих творів місцевих професіональних і самодіяльних композиторів, створених ними на основі фольклорних зразків, тем й інтонацій – усе це робить музичне життя Донеччини в певному розумінні безликим, уніфікованим не тільки в мовному, але й у національно-образному відношенні.

Загальновідомий афористичний вислів видатного російського композитора М. Глінки: «Музику створює народ. Ми, композитори, її тільки аранжируємо». Наївно розуміти цю відвертість М. Глінки прямолінійно. Звичайно, композитор може творити музику і не спираючись на народнопісенні зразки. Але ми маємо й ряд чудових творів, повністю основаних на конкретному фольклорному матеріалі.

Для прикладу наведу використання в професіональній творчості російської народної пісні «Во поле береза стояла». Є. Фомін, М. Глінка, М. Балакирєв, П. Чайковський, О. Гречанинов – ось далеко не повний перелік композиторів, які використовували одну тільки цю мелодію як першооснову для своїх творів.

Можна назвати й сучасних радянських композиторів, у творчості яких фольклор займає гідне місце. Це – А. Хачатурян, К. Караєв, Р. Щедрін, А. Штогаренко, Б. Лятошинський, Є. Козак, М. Колесса, Р. Сімович, М. Скорик та інші. Багато широко відомих їх творів являють собою яскраві зразки справді майстерного спілкування з народнопісенним матеріалом.

Виникає запитання: звідки може композитор черпати цей музичний матеріал? Безумовно, насамперед шляхом самостійного вивчення фольклору в обстановці його побутування. Слід самому зануритися в роботу по його збору й підготовці до публікації. Але є й інший шлях – це використання збірників і записів народних пісень та інструментальної музики місцевості, в якій він живе, і тут уже необхідно, щоб і музична громадськість подавала композиторам дійову допомогу.

Нині в Донбасі практично є тільки одне видання, яке систематично охоплює фольклор нашого донецького краю. Це – праця О. Іонова «Песни и сказы Донбасса», яка давно вже стала бібліографічною рідкістю. Що ж до зібрання власне музичного матеріалу, що досить повно відбиває інтонаційний запас, принаймі хоч би Донецької області, то цю роботу ще тільки належить розгорнути. «Історія пробачить нам помилки, але не пробачить інертності, що виражається у відсутності пошуків, якими шляхами вони не велися б»,– сказав відомий дослідник музичного фольклору Ф. Рубцов. Але, ясна річ, хочеться, щоб вони велися якнайкраще. І тут теж є проблеми.

Через ряд причин і соціальні та історичні передумови, особливо в «новий час» – у ХХ столітті, відбулися істотні зрушення, що вплинули на всі сторони життя нашого суспільства. Це не могло не відбитися і на музичній народній творчості. Фольклор став різноманітнішим жанрово, з'явився ряд нових у відповідності із змістом форм пісенних зразків, незмірно різнобічнішою стала тематика народних пісень. Поряд з цим багато видів пісень у зв'язку із зміною всього укладу життя відійшли в минуле, матеріал ряду пісенних зразків змінився, значно ускладнилися зв'язки інструментальної та вокальної творчості тощо. Саме тому глибоке знання, а також уміння правильно орієнтуватися в підході до вивчення фольклору як міської, так і позаміської зон дуже важливе.

При локальнішому погляді на проблеми не можна не брати до уваги неоднозначність розвитку процесів у Донбасі, куди особливо після Жовтневої революції 1917 року різко збільшився приплив населення. При цьому позиції місцевого фольклору були значно підірвані потоком пісенного матеріалу, внесеного з інших регіонів країни. В останнє десятиліття внаслідок повсюд-

ного зміцнення телебачення в сільську місцевість ринув новий потужній додатковий струмінь мелодій з інших областей. Можна назвати ще ряд факторів, які, як то кажуть, зробили свою справу. Отож багато зразків традиційного класичного народного пісенного стилю можуть бути назавжди втраченими, якщо не провести оперативну роботу з його збирання, каталогізації та вивчення.

З усього сказаного не можна, звичайно, робити тільки похмурі висновки, але насамперед, як мені здається, нині необхідно спрямувати зусилля зі збору музичного матеріалу саме в неміську зону області й навіть краю.

Багато чого у справі оперативного налагоджування фольклорних експедицій можуть зробити спеціалісти, які займаються збиранням та вивченням фольклору, так би мовити, з обов'язку служби. І все-таки цього явно недостатньо. Ось чому, вважаю, необхідно залучити додаткові сили з числа музикантів на місцях, що загалом часто й робиться. Ось тільки чи завжди так, як треба?

Як відомо з історії збирання фольклору, до цієї важливої справи в різний час прилучались і музиканти-професіонали й ентузіасти-любителі. Багато в чому результати виявлялись дуже плідними. Разом з тим завжди повчальним для нас може бути і негативний досвід, що мав місце в минулому, котрий у наш час іноді не враховується. А тим часом, щоб усвідомити це, достатньо навести застереження відомого ученого В. Корганова, висловлене ним ще в 1902 році: «Чи не час усунути дилетантів і відмовитися від їх участі в діяльності наших художніх та наукових інститутів? Всюди з кожним роком усе дужче відчувається різниця між спеціалістом і любителем,.. а в нашому музичному житті любитель, навіть мало знайомий з нотами, є бажаним діячем, якого просять зібрати художньо-науковий матеріал. <...> У результаті виходять праці, до яких не можна ставитися з довір'ям і які слугують часто шкідливим сурогатом художньо-наукового матеріалу, якому належить збагатити скарбницю науки і мистецтва. За цими працями потім спеціалісти вивчають народну пісню…»

З цього ясно, що до роботи зі збирання фольклору і його вивчення, крім учених-дослідників, фольклористів, широко по-

винні залучатися спеціально підготовлені люди, які виконують із знанням справи якщо не основну, то принаймі допоміжну роботу. З цією метою, гадаю, було б доцільно організувати на базі Донецького обласного науково-методичного центру народної творчості й культурно-освітньої роботи постійно діючі (хоча би раз на два-три місяці, в тому числі й з виїздом на місця) семінари з питань збирання фольклору. Природно, що багато можуть зробити і студенти кафедр історії й теорії музики Донецького музично-педагогічного інституту імені С. С. Прокоф'єва за умови, що між інститутом та обласним науково-методичним центром буде налагоджено дійовий контакт.

Музична наука нагромадила багатий досвід у справі збирання та вивчення народнопісенного матеріалу. В історії фольклористики ми маємо ряд імен видатних збирачів і дослідників усної народної творчості. М. Максимович, О. Аляб'єв, В. Трутовський, О. Львов, І. Прач, С. Гулак-Артемовський, О. Рубець, М. Лисенко, П. Демуцький, Ф. Колесса, К. Квітка, С. Людкевич – це далеко не повний перелік імен авторів збірників і робіт, які внесли неоціненний вклад у справу збирання та вивчення перлин народної пісенної й інструментальної творчості в Україні. Кожний з них ішов тернистим шляхом до поставленої мети, здійснивши ряд цінних починань або виробивши принципи, багато з яких стали фундаментальними для сучасної фольклористики. І завдання всіх збирачів фольклору Донбасу не тільки засвоїти якомога більшу суму знань, які вони нам заповідали, а й навчитися ефективно їх використовувати стосовно до конкретної місцевості, в даному випадку – нашого донецького краю.

«Радянська Донеччина».– 1990.– 14 серпня.

ОРКЕСТР ВОЄВОДІНА – ШКОЛА МАЙСТЕРНОСТІ[1]

У Концертному залі імені С. Прокоф'єва Донецької обласної філармонії відбувся виступ лауреата Всеукраїнського конкурсу та премії імені С. Прокоф'єва оркестру народних інструментів місцевої консерваторії під керуванням професора Вячеслава Воєводіна.

Цей колектив знають і цінують усі, хто хоч раз поринав у світ створюваних ним музичних образів і мав можливість відчути широку палітру його виразових барв, нюансів і штрихів. Творчі успіхи оркестру і діяльність його керівника Вячеслава Воєводіна, який майже тридцять років є душею колективу, добре відомі й не тільки в Донецьку. Він один з провідних оркестрових диригентів в Україні, відомий баяніст, лауреат міжнародних конкурсів, за довгі роки педагогічної практики виховав цілу плеяду талановитих виконавців на цьому інструменті. Але, напевне, я не помилюсь, коли скажу, що предметом особливої гордості як педагога, так і його учнів є оркестр, котрий став справжньою школою майстерності для молодих оркестрантів кількох поколінь.

Природний талант, надзвичайна працездатність та цілеспрямована всебічна діяльність вивели В. Воєводіна на високі щаблі вітчизняного музичного мистецтва. Сьогодні він – заслужений

[1] Окрім цього матеріалу та статті «Звучать народні інструменти», що вміщено в цій книзі, концертній діяльності оркестру народних інструментів Донецької державної музичної академії імені С. С. Прокоф'єва присвячена також стаття О. Некрасова «Оркестр Вячеслава Воєводіна», опублікована в обласній газеті «Радянська Донеччина» (13 серпня 1988), а також у виданні: Олександр Некрасов. Життя в музиці. Документальна монографія / Донецька державна музична академія ім. С. С. Прокоф'єва.– Київ–Донецьк.– 2003.– 212 с.– *Т. Т.*

діяч мистецтв України, професор, академік Петровської академії наук і мистецтв (Санкт-Петербург, Росія), ректор однієї з кращих консерваторій України.

Протягом двох годин у залі звучала музика вітчизняних і західно-європейських композиторів. У першому відділенні тричастинного концерту диригував В. Воєводін. З успіхом прозвучала «Увертюра» І. Геніштн, своєрідною поетичною кульмінацією став твір В. Золотарьова «Свет луны за окнами струится». Особливо хочеться відзначити «Циганські наспіви» П. Сарасате і солістку (скрипачку) – ученицю десятого класу музичного відділення Донецького колежу, лауреата Міжнародного конкурсу Єлизавету Луценко (клас доцента консерваторії А. Каравацького), яка полонила слухачів блискучою технікою і артистизмом.

У другому відділенні оркестр під орудою лауреата Міжнародного конкурсу Віктора Олійника з успіхом виконав «Увертюру» до опери «Заграва» А. Кос-Анатольського, українську народну пісню «Дивлюсь я на небо» та іспанську мелодію «Amapolo» в обробці С. Глушка (соліст – артист обласної філармонії, лауреат Міжнародного конкурсу В. Слєпєнков) та «Українське скерцо» Д. Клебанова.

А в третьому слухачів знову чарувала музика в інтерпретації В. Воєводіна: «Кадриль» з опери Р. Щедріна «Не тільки любов», «Астурія» І. Альбеніса, «Мелодія» М. Скорика, «Галоп» з опери Б. Сметани «Продана наречена» та «Буковинські козачки» в обробці В. Геккера.

Блискучим фіналом концерту став виступ з оркестром народної артистки України А. Коробко. З велики успіхом вона виконала «Спогади Лізи» з опери К. Молчанова «А зорі тут тихі», угорську народну пісню в майстерній обробці В. Воєводіна «Марош» та українську народну пісню в обробці О. Доскалова «На вулиці скрипка грає». Творча співдружність А. Коробко, В. Воєводіна та його оркестру дуже плідна і, думається, що кожний з виконаних ними творів глибоко запав у душу слухачів і запам'ятається надовго.

«Культура і життя».– 2001.– 28 червня.

НА ВІСТРІ ЧАСУ

Нещодавно колектив Донецького міського Будинку працівників культури оселився у новому приміщенні в центрі міста, поблизу державного академічного театру опери та балету імені Анатолія Солов'яненка. Такий подарунок не тільки колективу Будинку, але й громадськості було зроблено місцевою владою під час відзначення 50-річчя цього культурно-мистецького закладу.

Художні презентації, вшанування ветеранів, популяризація доробків митців, творчі зустрічі, жваві диспути – таким є повсякденне життя працьовитого та привітного колективу, який вже довгий час очолює заслужений працівник культури України Майя Калініченко.

Тут діє духовно-моральна вітальня «Невгасима лампада» (ведуча Світлана Шевцова), заходи якої проводяться спільно з Донецьким єпархіальним управлінням Української православної церкви. В «Літературній вітальні» (ведуча – Майя і Катерина Калініченки та Раїса Курочкіна) відбуваються цікаві поетичні вечори.

Завжди багатолюдною є «Музична вітальня», в якій постійно звучить класика і твори сучасних композиторів, зокрема місцевих. Її постійні ведучі – народний артист України, завідувач кафедри камерного ансамблю і концертмейстерської підготовки Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, професор Станіслав Саварі, дауреат всеукраїнського конкурсу, музикознавець Людмила Шмарікова, а також лауреат міжнародного конкурсу Світлана Ольховиченко та дипломант міжнародного конкурсу Олена Трофіменко.

Важливим напрямком є художньо-виставкова робота (Катерина Калініченко, Раїса Курочкіна та Світлана Шевцова), що

проводиться спільно з Донецьким відділенням Національної спілки художників України, із залученням до співпраці педагогів і студентів Донецького художнього училища, а також викладачів та учнів дитячої художньої школи та художніх студій.

На підтримку юних талантів спрямована система заходів під рубрикою «Відкриваємо нові імена». А програма «Представляємо творчу молодь» орієнтована на підтримку молодіжних художніх колективів, творчої молоді, що пов'язала своє життя зі сценами оперного і драматичного театрів, обласної філармонії тощо.

Новий крок Будинку – започаткування з ініціативи Катерини Каліниченко (яка, до того ж, є головою Донецького міського Центру творчої молоді «Фаворит») культурно-мистецької програми під назвою «Мистецтво без кордонів», мета якої – дієва підтримка талановитої місцевої молоді та поширення її здобутків за межами Донецького регіону.

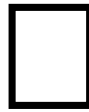
Ця програма споріднена з Всеукраїнською «Мистецтво молодих», яку реалізує Академія мистецтв України, і є логічним її доповненням. Тому ініціатива відразу знайшла підтримку в усіх інстанціях місцевого рівня та з боку керівництва Академії мистецтв, а вже перша акція, що відбулася в Києві, продемонструвала до неї жвавий інтерес столичних мистецьких кіл.

У заході брали участь Академія мистецтв, представники Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського (ректор Володимир Рожок), Київської дитячої Академії мистецтв (ректор Михайло Чембержі), асоціації Донецького земляцтва (голова правління Віктор Ляшко), Донецького обласного благодійного фонду «Арка» (директор Зоя Шевченко). Усе вийшло, як кажуть, на славу.

Акція продемонструвала нові можливості спілкування між творчою молоддю різних регіонів нашої держави.

«Українська культура».– 2006.– № 3–4.

ВИХОВАННЯ МУЗИКОЮ

МОВОЮ ЗВУКІВ[1]

«Якби все, що є у світі, можна було виразити словом, не було б музики», – це слова видатного російського музиканта і педагога О. Сєрова. Любов до мистецтва, потяг до прекрасного – ось незримий магніт, який притягує людські почуття.

Саме мову звуків вивчають в Турійській музичній школі десятки учнів із селища і навколишніх сіл. За час свого існування школа багато зробила для підвищення пропаганди музичного мистецтва та виконавства на різних музичних інструментах. Діти навчаються грі на баяні, акордеоні, фортепіано, скрипці, бандурі, домрі. В цьому році відкрито класи гітари і духових інструментів. Отже, вибір великий.

Основна ж наша мета – виховання в дітей доброго музичного смаку. Саме через те в плані роботи школи в розділі «Загальні заходи» сформульовано: «Особливу увагу приділяти розвитку в учнів самостійності музичного мислення і орієнтації в музичному мистецтві».

Результатом копіткої роботи вчителів є те, що багато наших вихованців, закінчивши курс навчання, обирають шлях подальшого удосконалення своєї виконавської майстерності або стають активними учасниками художньої самодіяльності. Так, Василь Шморгун навчається в Луцькому музичному училищі, Галина Левчук викладає в Ратнівській музшколі і вчиться заочно. Тамара Шумська і Людмила Лебідь навчаються в культосвітньому училищі, Віктор Лучук, учень десятого класу середньої школи, бере активну участь у заняттях оркестру народних

---

[1] Статтю написано під час роботи О. Некрасова на Волині на посаді директора Турійської дитячої музичної школи.– *Т. Т.*

інструментів. До вступу в музичне училище готуються наші випускники Людмила Степанюк і Віктор Барчук з Мокрецької восьмирічної школи.

Колектив школи бере активну участь у громадському житті райцентру і району. Викладачі – спеціалісти своєї справи. Багато їх знають як учасників гуртків районного Будинку культури, допомагають вони в роботі й культпрацівникам сільських клубів та будинків культури.

«Ленінська правда» (Турійськ).– 1972.– 7 листопада.

З ТУРБОТОЮ ПРО МОЛОДИХ[1]

З ПЛЕНУМУ
СПІЛКИ КОМПОЗИТОРІВ УКРАЇНИ

Творчість молоді завжди привертає увагу не тільки професійних митців, а й усіх, хто вболіває за майбутнє нашого мистецтва. Виховати молодого композитора – досить копітка й тривала справа. Тут не можна говорити про якісь шаблони, що стосуються формування стильових особливостей чи індивідуального почерку. Спрямування творчості, ступінь її активності повинні підлягати постійному аналізу з боку критичної думки. Саме ці питання стояли в центрі уваги IV пленуму правління Спілки композиторів України, який недавно відбувся в Києві і був присвячений творчості молодих композиторів республіки.

Розмова проходила в діловій і творчій атмосфері, при доброзичливому ставленні до молодих і повній підтримці їхніх добрих починань у пошуках виразності музичної мови. Цінною ініціативою правління Спілки була організація ряду концертів, у яких взяли участь кращі виконавські сили столиці.

На суд вимогливого слухача представлено твори не тільки членів Спілки, а й студентів композиторських факультетів Київської, Одеської, Львівської консерваторій та Харківського інституту мистецтв. Це засвідчило про піклування старшого покоління композиторів про вдосконалення майстерності молодих, зацікавленість у плеканні композиторських кадрів на місцях.

[1] Статтю написано під час навчання О. Некрасова на кафедрі композиції Львівської державної консерваторії імені М. В. Лисенка.– *Т. Т.*

Необхідно відмітити загальну тенденцію в творчості молодих – втілення радянської дійсності, знаходження характерних інтонацій в опорі на фольклор та традиції вітчизняної музики. Правда, не завжди їм вистачало достатньої вимогливості в побудові міцних композицій, конкретності в розвитку музичної думки, економного використання гармонічних засобів та звуковиражальних прийомів. У цьому відношенні слід критично глянути й на творчість львівської композиторської групи. На пленумі були виконані «Дитяча сюїта» Б. Шиптура, «Рондо» П. Гергелі, «Варіації» О. Криволап на тему Д. Шостаковича, «Сонати» В. Камінського, В. Стегайлова та вокальний цикл «Бій» О. Некрасова на слова М. Стельмаха. Оцінюючи ці твори, пленум відзначив немало цікавих задумів та одночасно вказав на певну незрілість в їхньому здійсненні.

При обговоренні доповіді голови правління Спілки А. Я. Штогаренка та творчості композиторів після прослуханих симфонічних, камерних концертів і концерту пісні майже одностайно порушувалася проблема сприйняття музики слухачем. Ця проблема особливо актуальна для шкільної та студентської молоді. Музичне сприйняття і мислення в такому віці тільки формується, і зовсім не байдуже, в якому напрямі піде розвиток.

Те, що творчість молоді все більше аналізується і береться під опіку наставників, є гарантією того, що наша музика й надалі розвиватиметься на здоровому грунті кращих традицій.

«Вільна Україна» (Львів).– 1976.– 8 травня.

РЕАЛИЗОВАНО НЕ ВСЕ

«Семь чудес света» – так называлась конкурсная программа творческого коллектива дискотеки «Пульсар» Зуевского энергомеханического завода, представленная недавно на конкурсе-смотре дискотек (первый тур), который проходит сейчас в области…

Само название программы является достаточно привлекательным. В ней вполне уживаются сообщения о величайших памятниках скульптуры и архитектуры (дискжокей – Ю. Гаджиев) и небольшой рассказ об одном из сложнейших и уникальных музыкальных инструментов – органе (автор – А. Воскресенский); танцевальные антракты заполняются показом мультфильмов для взрослых или репродукциями на экран картин М. Чюрлениса (слайд-оператор – В. Медков); это, в свою очередь, дополняется или сменяется чисто музыкальными эпизодами (звукооператор – В. Шавыкин) и другое. Такая внутренняя разноплановость целостной в своей основе программы делает ее подвижной как в информативном, так и в зрелищном отношении, вызывает у каждого чувство постоянного ожидания новых и новых впечатлений. Любой из присутствующих в зале в «мгновение ока» может превратиться из зрителя в слушателя, из наблюдателя в активного участника действия. Это и есть одна из наиболее примечательных особенностей дискотек, что вызывает у молодежи повышенный к ним интерес.

Однако время работы дискотеки – не только время приятного отдыха и развлечений молодых людей. Поэтому представляется правомерным особо сказать еще об одной их возможности, а именно: чем более целенаправленной будет деятельность

дискотеки, тем более, на основе предусмотрительного в художественном плане подхода к формированию всех программ, ее функции расширяются. В этом орношении творческий коллектив «Пульсара», как показал просмотр и анализ конкурсной программы «Семь чудес света», в определенной степени достигает этой цели, хотя и не все в процессе реализации замысла оказывается завершенным.

…Так, рассказ об органе, воспринимающийся довольно живо, без зрительного и слухового подкрепления остается только повествованием. С хорошим вкусом подобрана музыка танцевальной части программы, но хотелось бы получить большего разнообразия ее жанров и форм.

Организаторам дискотеки предоставляется целесообразным предложить, чтобы в дальнейшем при составлении текстов и подборе слайдов они обратили внимание на необходимость использования и местного материала. Более серьезно следует подойти и к вопросу о качестве аппаратуры. В целом же конкурсная программа дискотеки «Пульсар», несмотря на наличие в ней отмеченных недостатков, во многом оригинальная и впечатляющая.

Члены жюри, в состав которого входили инструктор областного совета профсоюзов Н. Пташка, методист Донецкого областного Дома самодеятельного творчества Н. Куц, редактор радиостанции «Романтик» областного радио Л. Кузьменко, преподаватель культпросветучилища Г. Брюховецкая и автор этих строк, детально ознакомились с представленной программой, высказали организаторам дискотеки ряд замечаний, а также советов, направленных на дальнейшее улучшение их работы.

Свою деятельность дискотека «Пульсар» начала сравнительно недавно, творческий коллектив ее молод и инициативен. За время своего существования дискотека уже успела завоевать у молодежи Зугрэса популярность (достаточно сказать, что на каждом вечере присутствуют около ста (!) юношей и девушек). И есть основания надеяться, что жизненный ритм «Пульсара» в дальнейшем будет становиться все более энергичным, а участники вечеров станут свидетелями новых интересных встреч с этим коллективом.

«Вперед» (Зуево).– 1981.– 22 апреля.

* * *

В Доме творчества «Ворзель» прошел семинар молодых композиторов и музыковедов Украины, созванный по инициативе республиканской композиторской организации. Цель семинара – совершенствование профессионального мастерства молодых авторов, более глубокое ознакомление с их запросами и возможностями.

Актуальные проблемы марксистско-ленинской эстетики были подняты в лекциях С. Раппопорта, С. Крымского и В. Михалева. А. Эшпай и Ю. Фортунатов посвятили свои выступления вопросам композиторского творчества, в том числе теме «композитор и фольклор». Перед собравшимися выступил главный редактор республиканского журнала «Музыка» Э. Яворский. В работе семинара приняли участие композиторы М. Скорик, И. Драго, Л. Колодуб, музыковед Н. Очеретовская, представители ЦК ВЛКСМ Украины и Министерства культуры УССР.

В течение трех дней прозвучало без малого тридцать новых произведений молодых композиторов. Затем состоялось обсуждение прослушанной музыки. Отмечалось, что не всегда творческие замыслы молодых авторов реализуются успешно, однако – как общая тенденция – наблюдается рост профессионализма композиторской молодежи Украины; наряду с опорой на лучшие традиции русской и украинской классики налицо стремление к обновлению, поиску новых ладогармонических, мелодико-тематических, фактурных средств выразительности.

Немало ценного на семинаре почерпнула и музыковедческая аудитория. Особенно много говорилось о задачах нашей музыкальной критики, в частности, о необходимости самого пристального ее внимания к творчеству молодежи, более тщательного анализа работы исполнительских коллективов и отдельных исполнителей, пропагандирующих новые сочинения.

«Советская музыка».– 1981.– № 5.

ПІСНІ БОРОТЬБИ

ВОНИ ЛУНАЮТЬ РІЗНИМИ МОВАМИ

У Донецькому державному університеті пройшов фестиваль політичної пісні «Червона пісня-86»…[1] Він викликав жвавий інтерес у всіх, хто бачить у творчості молоді й прояв її художнього смаку, й прагнення до самоутвердження через мистецтво.

Багатолюдно у фойє біля актового залу університету. Дзвінко звучать голоси наймолодших учасників фестивалю. Це учні середньої школи № 1 закликають усіх, хто прийшов сюди, на виставку-ярмарок виробів, виручка від продажу яких буде передана у Фонд миру. З обох боків фойє – підготовлені іноземними студентами яскраві експозиції, що висвітлюють своєрідність національних культур, свідчать про зміни на краще у житті різних народів світу.

…Заходиш до залу, і одразу потрапляєш у світ плаката. Близько сімдесяти плакатів виготовили студенти… Лаконічна мова плаката ніби примушує всіх задуматися про суть буття, про те, заради чого ми живемо…

У яскравому освітленні – емблема фестивалю. Вона на фоні лозунга «Об’єднуйтесь усі з гітарами разом! Наші гітари – проти війни!» На сцені йдуть останні приготування. Десятки, сотні молодих людей заповнюють зал. Фестиваль починає говорити мовою політичної пісні.

Першим поза конкурсною програмою виступає Андрій Черних. Він лауреат, володар диплома першого ступеня першого

[1] Фестиваль політичної пісні «Червона рута-86» відбувся в рамках Другого Всесоюзного фестивалю народної творчості.– *О. Н.*

республіканського конкурсу політичної пісні, що пройшов у Мінську, переможець міжнародного фестивалю «Політична пісня-82», що відбувся в Єревані... Він подає гідний приклад ставлення до жанру пісні своїм ровесникам.

Конкурсну програму відкриває агітбригада філологічного факультету ДонДУ… А потім звучать відомі пісні радянських композиторів, композиторів народів, які борються, і народів, що стали на шлях соціального прогресу. Звучать пісні самодіяльних авторів. Усі вони – про безправність та справедливість, про насильство і свободу, про війну і мир, про те, що тривожить усіх чесних людей планети.

Не всі виконавці – суперники по творчості – показали високі результати. Декому ще бракує майстерності в інтерпретації твору, багато співаків й ансамблів ще тільки визначають свої творчі позиції, не завжди майстерним було й володіння музичними інструментами. Та в наявності – прагнення молодих бути на вістрі подій, дати свою оцінку, проявити власне ставлення до процесів, що відбуваються в сучасному світі. Це заслуговує всебічної й всемірної підтримки! І як хотілося б бачити на фестивалі якомога більше музикантів, мистецтвознавців, працівників творчих Спілок – композиторів, поетів, художників… Скільки азарту молодості вони могли б узяти для себе за один вечір!

Кілька годин натхненно пульсувало серце фестивалю. Все дістало об'єктивну оцінку журі й глядачів, усе краще не залишилось непоміченим. Серед солістів дипломів першого, другого і третього ступенів були удостоєні відповідно Лаура Лаос (Перу – ДонДУ), Є. Осадчий (Донецький музично-педагогічний інститут), Усманов Зафар (інститут радянської торгівлі). Серед ансамблів і співацьких груп також дипломантами трьох ступенів були відзначені відповідно ансамблі у складі Хосе Антоніо Бустос Салейдона і Едуардо Гонсалеса Гусмана (Нікарагуа – ДонДУ), вокальний ансамбль «Надія» (ДПІ) і вокальна група «Резонанс» (Донецький музично-педагогічний інститут). Вокальній групі хормейстерів вручено заохочувальний приз.

Порадували віконавців й інші нагороди. Приз за авторство було вручено Л. Бутьку (Донбасцивільпроект), приз симпатій глядачів – Бенжаміну Родрігесу (Болівія – ДонДУ), призом за

кращу інтернаціональну пісню відзначена вокальна група у складі Лаури Лаос (ДонДУ), Уго Касереса (ДПІ) і Едвіна Чавеса (ДПІ) – усі троє приїхали вчитися в Донецьк з Перу…

Ідеї миру вбираються кожним з нас з материнським молоком, вони з дитинства стають і плоттю, і кров'ю нашої свідомості. Ось чому так щиро й переконливо звучали на фестивалі пісні миру, пісні солідарності, пісні боротьби і перемог. Ось чому знаменитий «Гімн демократичної молоді світу» А. Новикова, натхненно виконаний на завершення фестивалю багатосотенною аудиторією різними мовами планети, став справді апофеозом і смисловою кульмінацією всього молодіжного свята.

«Радянська Донеччина».– 1987.– 4 січня.

СВЯТО ЮНИХ ТАЛАНТІВ

…У нашій республіці налічується понад 1200 середніх професійно-технічних училищ. У них діє понад 800 хорів і вокальних ансамблів. Багатьом з них присвоєно звання народних самодіяльних колективів. Практично в кожному СПТУ до мистецтва співу в різних його жанрах і формах залучається значна частина учнів.

Обласні огляди-конкурси, які передували республіканському, визначили кращі хори і вокальні ансамблі на місцях. Таким чином, двадцять вісім колективів одержали право боротися за високе звання лауреатів республіканського огляду-конкурсу.[1]

Три дні в Палаці» культури «Юність» лунала музика, виконавцями якої були учні СПТУ. Три дні любителі вокально-хорового мистецтва з неослабною увагою стежили за ходом напруженого творчого змагання…

Володарем диплома першого ступеня став народний самодіяльний хор «Волинь» СПТУ № 3 селища Торчина Волинської області (керівник – заслужений працівник культури УРСР О. Огородник). Цей колектив представлятиме Україну на Всесоюзному огляді-конкурсі вокально-хорових колективів.

Серед хорів академічного плану хор СПТУ № 50 м. Єнакієвого (керівник А. Денисов) відзначений дипломом третього ступеня.

Виступи хорових колективів відрізнялися щирою захопленістю, відповідальним підходом до конкретного пісенного мате-

[1] Огляд-конкурс вокальних ансамблів і хорових колективів системи профтехосвіти України відбувся в Донецьку в рамках другого Всесоюзного фестивалю народної творчості.– *О. Н.*

ріалу, а виконавський рівень, зокрема народного самодіяльного хору «Волинь», жіночого фольклорного хору з Тернополя, народної самодіяльної чоловічої капели «Сурма» зі Львова, багато в чому досягали рівня професіональної творчості. Частково сказане стосується і виступів вокальних ансамблів. З усього видно, що колегія Держкомітету профтехосвіти УРСР приділяє значну увагу музично-естетичному вихованню майбутніх робітників.

Яскравим був фінал молодіжного свята, складений з кращих номерів, які звучали в конкурскних програмах колективів, що виступали. Вражаючим було і звучання «Гімна демократичної молоді світу» А. Новикова, виконаного не тільки більше ніж тисячоголосим хором усіх учасників фестивалю, а й усіма присутніми в залі. Солістом у цьому імпровізованому виступі був член журі огляду-конкурсу, народний артист УРСР Г. Калікін, диригував голова журі, заслужений працівник культури УРСР Е. Білявський.

Вокально-хорова культура України має багаті традиції. Вона грунтовна і різнобарвна, пролягає через душу народу. А тому зберігати і всебічно розвивати цю культуру – одне із завдань першочергової важливості.

«Радянська Донеччина».– 1987.– 23 травня.

ИМЕНА НОВЫЕ, ПРОБЛЕМЫ СТАРЫЕ

Два года спустя после смотра творчества молодых композиторов Украины, который состоялся во Львове, посланцев областных композиторских организаций гостеприимно встретил индустриальный Донецк.

Итак, вновь музыка молодых… Что мы от нее ожидаем? Что дает она нам? Меняются ли наши представления о ней? В какой помощи нуждается молодой композитор? Во всем ли прочными оказываются наставнические позиции старших? Вопросы, вопросы, вопросы…

Прежде всего отметим, что прозвучавшие сочинения продемонстрировали разные взгляды представленного поколения авторов на окружающую действительность. Так, разумеется, и должно быть. Взгляды не тиражируются под копирку, мысли не штампуются… Наша же общая задача состоит в том, чтобы, внимательно и заинтересованно наблюдая процесс становления талантов, поддерживать все самобытное, в чем бы оно ни проявлялось.

В то же время интонационная основа большинства услышанных произведений свидетельствует о «здоровом духе» в «музыкальном теле». Подтверждение тому – прежде всего симфонические вечера, прошедшие в Концертном зале имени С. Прокофьева, где опусы участников смотра исполнил оркестр Донецкой филармонии под управлением В. Куржева и В. Агафонова. О некоторых из них скажем подробней.

Поэма для оркестра А. Щетинского – развернутое симфоническое полотно, насыщенное лирико-драматическими коллизиями. Музыкальный язык Поэмы окрашен в ярко романтические тона. Структурная четкость тематического материала, направ-

ленность его развития способствуют воздействию музыки на слушателей. Вместе с тем кажется, что момент разрядки, «погашения» эмоциональной энергии находится вне зоны собственно музыкального повествования: композитор словно оставляет его недосказанным.

Динамична Симфония А. Яковчука с ее активными, в какой-то степени даже импульсивно-ожесточенными интонациями, укрупненными массивным звучанием. Значительный замысел автор стремился и масштабно воплотить, и сделал это вполне убедительно.

В трехчастном Концерте для гобоя и камерного оркестра В. Каминского (солировал В. Олейник), посвященном выдающемуся мастеру С. Людкевичу, ощутимо воздействие западноукраинского (карпатского) фольклора. Композитор добивается здесь максимальной детализации фактуры, любуется утонченными звучаниями, но, как мне показалось, пренебрегает логикой развития и в результате – целостностью драматургии. Что ж, поиск – право автора, и если его внутренний нерв – творческая убежденность, настойчивость, то он обязательно приведет к удаче.

С интересом слушается симфоническая Поэма А. Гаврилец, окрашенная явственным национальным колоритом. Попевочная структура тематизма органично сочетается с вариантно-тембровыми приемами его оркестрового «оформления», а принцип тематического прорастания – с образами, исполненными широкого распевного дыхания. Однако, думается, произведение могло бы быть содержательнее, если бы А. Гаврилец отшлифовала разработочные эпизоды, в которых порой утрачивается интонационно-смысловая ясность.

Из сочинений крупной формы всеобщий интерес вызвала Вторая камерная симфония В. Зубицкого «О, этот мир», которую исполнили солисты концертного ансамбля «Виола» Донецкой филармонии Б. Портнова (скрипка), Г. Ходос (альт), А. Круглов (виолончель), В. Ефремов (блок-флейта, кларнет, саксофон-альт), М. Дубров (фортепиано, клавесин), Т. Мисько (ударные инструменты) и чтица Л. Лесовая. В этом сочинении В. Зубицкий предстал перед слушателями как эрудированный автор с богатой творческой интуицией.

Из камерных работ одобрения слушателей удостоился вокальный цикл Н. Боевой «Родина» на стихи М. Цветаевой для меццо-сопрано и фортепиано (В. Анистратова и автор). Вслушиваясь в поэтический текст, автор добилась выразительного соотнесения вокальной и фортепианной партий, а главное – неподдельной искренности звучания. Хорошо приняла аудитория и два других цикла: «Ожидание перемен» К. Цепколенко на слова В. Ражникова для меццо-сопрано и фортепиано (А. Кирсанова и автор) и «Триптих утрат» О. Белинского на слова Ю. Линника для сопрано и фортепиано (Е. Терентьева и В. Савченко). Правда, пока названным композиторам не хватает творческого опыта, но это, как известно, дело наживное.

Отметим также «Три пасторали» С. Турнеева для квинтета духовых – образное, с рельефным тематизмом произведение, выразительно исполненное артистами Донецкой филармонии З. Кайнарской (флейта), В. Олейником (гобой), А. Донцовым (кларнет), В. Комликовым (валторна), Г. Костринским (фагот). И еще два сочинения, несомненно, запомнились участникам смотра – фортепианный цикл «Встреча с памятью» К. Цепколенко (автор) и Соната для виолончели и фортепиано Ю. Ланюка (автор и Н. Бурштинская).

Симфонии, симфониетты, симфонические поэмы, инструментальные концерты, сонаты, сюиты, вокальные циклы... Да, осваивая крупную форму, молодые композиторы нередко добиваются интересных творческих результатов. К сожалению, смотр выявил и определенный дифицит их внимания к тематике острого социального звучания, в частности, к истории нашего народа, его драматическому и героическому прошлому. Досадный пробел.

Яркой страницей пленума стал вечер хоровой музыки. Перед многочисленной аудиторией, собравшейся в концертном зале Донецкого музыкального училища, выступил хор учащихся, руководимый одним из ведущих преподавателей Э. Белявским (завидна творческая энергия этого музыканта!). Вся программа была исполнена, как говорится, на одном дыхании. Колоритны два хора И. Щербакова – обработка украинской народной песни «Та й по травке ветер веет» и «Дождик» на стихи М. Рыльского. Не оставили слушателей равнодушными

хоры Ю. Шевченко («Как мимолетная тень» на стихи А. Блока) и М. Шуха («Закликание весны»), а также сочинения В. Гончаренко («Зимнее» на слова В. Качурина) и В. Степурко, который показал жанрово оригинальный опус – два музыкально-политических памфлета на стихи бирманских поэтов. Отрадно, что молодые даровитые композиторы уверенно заявили о себе в данной области музыкального творчества.

На концерт песни мы пришли в актовый зал Донецкого мединститута[1]. В исполнении сочинений Н. Боевой, И. Кирилиной, А. Нежигая, В. Степурко, Ю. Шевченко, других композиторов участвовали эстрадный оркестр местного музыкального училища (художественный руководитель и дирижер В. Сапелюк), филармонический ВИА (руководитель В. Пташинский) и ансамбль «Рондо» Донецкого объединения музыкальных ансамблей (руководитель В. Абашидзе). Безусловно, упомянутые авторы обладают мелодическим даром, их музыка в основе своей достаточно индивидуальна, эмоциональна, порой ормечена оригинальными поисками. И все-таки нельзя не сказать о некоторых проблемах, связанных с освоением молодыми песенного жанра.

Прежде всего тематизм представленных на пленуме сочинений данного жанра редко отличался национальным своеобразием (касается это и мелодики, и гармонии, и ритмики) – он явно унифицирован, что в некоторой мере обусловлено стандартными текстами. Возможно, срабатывают и другие факторы, например, влияние «усредненных», безликих ансамблей, которым в последнее время особенно любезно предоставлен республиканский эфир. Профессиональным композиторам следует проявлять больше гражданской стойкости, не поддаваясь скоротечным и сиюминутным влияниям моды…

Молодежный смотр высветил и другие проблемы, на которых хочется остановиться особо. Большинство из них не новы,

---

[1] Сочинения участников смотра звучали также в университете и Политехническом институте, на встречах с учащимися ПТУ № 18 и ГПТУ № 58. Их тепло принимали и шахтеры. В связи с этим отмечу большую организационную работу Донецкой композиторской организации. Думаю, участники и гости молодежного форума, несомненно, чувствовали внимание и заботу местных коллег.

но коль скоро они не решаются, приходится обращаться к ним еще и еще раз.

Весьма часто от композитора, только что окончившего вуз, требуют совершенного владения ремеслом. Вроде бы – закономерно. Но почему же такое требование не реализуется в должной мере? Чтобы понять это, посмотрим, что происходит, так сказать, за кадром.

Помнится, было время, когда молодым называли автора до тридцати лет. Затем – до тридцати пяти. Сегодня многие чувствуют себя вполне юными в более зрелом возрасте. Не в цифрах, конечно, дело, но и они могут кое о чем поведать. И в первую очередь – о тенденции ко все более замедленному созреванию таланта, иными словами, о пробуксовке всей системы академической подготовки композиторов, если ее вообще можно назвать системой. Само понятие «академическое образование» нередко обозначает нечто хаотичное.

Композиторские силы на Украине сосредоточены в основном в крупных областных центрах (Киев, Харьков, Одесса, Львов, Донецк и т. д.), на что есть довольно веские причины. Но даже в этих городах, не говоря уже о так называемой периферии, в подавляющем большинстве детских музыкальных школ живого композитора никто в глаза не видел. Значит, уже в самом начале становление юных музыкантов, склонных к сочинению музыки, обрекается на самотек.

Не работают профессиональные композиторы и в большей части музыкальных училищ. А там, где они все же есть, им приходится вести курсы не по основной специальности. Иначе и не может быть – ведь композиторских отделений в училищах республики попросту нет. И здесь для молодого автора начинается хождение по мукам, а его опусы свидетельствуют о том, что он, как в иных сказках, «ищет то, не знает что».

А высшее звено образования? Трудно даже представить себе, чтобы на исполнительскую кафедру вуза был зачислен самоучка. Зато на композиторских факультетах подобное – едва ли не в порядке вещей. И можно только восторгаться опытом и мастерством наших известных педагогов, которые, в кратчайшие сроки ликвидируя пробелы в знаниях своих питомцев, умудряются поставить на ноги самобытную, талантливую моло-

дежь (иногда – и с головы на ноги!). Но разве все это нормально? И стоит ли удивляться тому, что и в сорок лет многие композиторы чувствуют себя взрослыми детьми?

Бесспорно, от силы и яркости таланта, от духовного потенциала и работоспособности самого человека зависит многое. Однако важно, чтобы молодому дарованию своевременно была оказана действенная систематическая и квалифицированная помощь. Особенно она необходима в процессе подготовки композитора к самостоятельной деятельности – процессе, который даже в вузе протекает не без ощутимых издержек.

Нередко, например, мы призываем начинающего автора к раскованности в решении творческих задач. Но ведь он годами находится в тисках устаревших, порой противоречащих духу живой практики учебных программ. Может быть поэтому во многих сочинениях выпускников наших вузов, даже при ощутимой творческой индивидуальности, сказывается некая зажатость – прямое следствие определенного консерватизма всего комплекса музыкально-теоретических дисциплин, к тому же не всегда органично увязанных между собой, не удовлетворяющих потребности в активном художественном поиске.

Упрекаем мы молодых и в недостаточном постижении характера национальной культуры. Но ведь большинство из них о народной музыке, о народном искусстве знают понаслышке. Ни в одном музыкальном вузе республики нет специальной кафедры народного творчества! Студенты-композиторы крайне редко участвуют или вообще не участвуют в фольклорных экспедициях. Можно ли создавать истинно национальную музыку, не зная особенностей народного музицирования, интонирования? Конечно же, нет.

Весьма солидно выглядят претензии к композиторской молодежи и тогда, когда речь заходит о развитии некоторых жанров, например музыки для детей. Вот и на смотре, о котором идет речь, прозвучало лишь одно сочинение такого рода – Детская сюита для фортепиано М. Шуха. В чем же дело? На начальном этапе и в среднем звене обучения, как мы уже знаем, работа с начинающими авторами почти нигде не налажена. А в вузе детской тематике обычно не придают значения – она вроде бы непрестижна. Не стимулируется интерес к ней и в послеву-

зовский период – композитор готовится к вступлению в союз, а для этого надо написать нечто посолиднее. Вот и получается, что к детской музыке молодой автор впервые обращается, только сам обзаведясь потомством.

Известно: сила искусства – в его жизненной правде. Надо всегда находиться в гуще событий, а не около них. Между тем в учебных заведениях работа построена так, что студенты, сочиняя музыку, годами приучаются работать как бы для себя, в лучшем случае – для преподавателя. «Закрытые» курсовые экзамены с келейным обсуждением сочинений довершают дело. Не случайно многие молодые авторы, изолированные от жизни учебным процессом, даже после окончания вуза какое-то время чувствуют себя растерянно и не способны сразу активно откликаться на художественные запросы общества.

Сказанное не означает, что у нас ничего не делается для расширения жизненного кругозора учащихся. Напротив: кафедры композиции организуют открытые концерты своих воспитанников; некоторые вузы добиваются исполнения студенческих работ на радио и телевидении; значительную моральную поддержку начинающие композиторы получают со стороны СК – их сочинения включают в концерты пленумов, смотров, иногда даже издают. Кстати, и в Донецке в рамках республиканского смотра прошел концерт из произведений студентов и выпускников композиторского факультета местного музыкально-педагогического института. Камерные работы показали А. Пачевская, Д. Савенко, Г. Самусенко, В. Стеценко, А. Щербаков, А. Скрыпник (исполнители – солист областной филармонии А. Махотин, преподаватель музыкального училища М. Соловей, Е. Манько, студенты института). Концерт еще раз засвидетельствовал, что у нас есть перспективные молодые авторы.

Все это хорошо. Однако радоваться еще не время. Ни для кого не секрет, что многое из того, что мы называем «положительным опытом», заформализовано, часто носит лишь отчетный характер. А значит – эпизодично, бессистемно. Самое же главное: наши вузы по сути не очень-то интенсивно стимулируют социальные интересы молодых… Вот и получается, что мы сами сначала не направляем молодого автора по верной дороге, а потом ругаем его за то, что он «заблудился».

Но, к счастью, молодые неравнодушны. Сегодня они не могут и не хотят послушно молчать, если страдает дело. Подтверждение тому – горячие диспуты, прошедшие в рамках смотра. В них приняли участие председатель комисчсии СК Украины по работе с молодежью Л. Колодуб, ее члены – композитор Г. Сасько и музыковед М. Копица, а также известные в республике авторы В. Золотухин, А. Красотов, Г. Цицалюк. Жаль только, что в этих диспутах фактически не прозвучал голос слушателей.

Итак, при всех издержках смотр показал, что у нас «на подходе» интересная творческая смена, способная со временем решать серьезные художественные задачи. Удач вам на этом пути, молодые![2]

«Советская музика».– 1988.– № 7.

[2] Огляду творчості молодих композиторів України присвячені також статті О. Некрасова і як музичного оглядача обласної газети «Радянська Донеччина» – «Становлення таланту» (1987, 4 грудня) і «Дорога до майстерності» (1987, 9 грудня).– *Т. Т.*

ВИСТУПАЮТЬ ЛАУРЕАТИ

Останнім часом музичне співтовариство Донеччини все частіше поповнюється лауреатами або дипломантами різних конкурсів – міжнародних, всесоюзних, республіканських. Але щоб в один «заїзд» одразу десятки музикантів нашої області ставали володарями конкурсних винагород – таке трапляється не часто! Тим більше іінтригуючим для слухачів став концерт лауреатів Третього республіканського конкурсу виконавців на народних інструментах, який відбувся в концертному залі імені Прокоф'єва Донецької обласної філармонії.

Два республіканських конкурси в Івано-Франківську зібрали понад 350 молодих виконавців на народних інструментах. Такої масовості не досягало ще жодне з подібних змагань музикантів, які проходили раніше в Україні. Майже місяць звучали баяни й домри, балалайки й бандури, цимбали й сопілки, гітари. Вперше демонстрували свою майстерність також учасники народно-інструментальних ансамблів. Члени журі конкурсів від Донецької області – педагоги музично-педагогічного інституту, заслужений артист УРСР В. Івко, В. Воєводін і Є. Поліхроніді свідчать, що ці події стали справжнім святом музики.

На жаль, не з усіх інструментів наша область забезпечила своє представництво, на що є свої причини. Так, у навчальних закладах Донеччини ще недостатньо розвинутий клас гітари, велику роботу ще належить провести по організації класів бандури, цимбал, сопілки – одвічно українських музичних інструментів.

І хоча головна робота тут ще попереду, творчими орієнтирами в цій справі для нас, звичайно ж, повинні стати вже наявні успіхи в регіональній музичній педагогіці, яка добре «проглядає» в концертній практиці місцевих виконавців на баяні й балалайці. І понад усе – на домрі. Заслуговує на схвалення й

ансамблеве музичення, яке помітно розвивається у нас особливо в останні роки. Взявши до уваги все це, можна сказати, що і концерт донеччан – лауреатів названих конкурсів став наче віддиттям і наших проблем, і наших досягнень у галузі масового і професійного виконання на народних інструментах.

З інтересом сприйняли слухачі володаря другої премії серед балалаєчників С. Малихіна (концертмейстер – дипломант конкурсу І. Браславська), лауреата другої премії домристки Г. Євпак (концертмейстер О. Жарка). Віртуозне володіння інструментом продемонстрував лауреат першої премії серед домристів В. Кисіль.

Останнім часом поступово починає утверджувати себе наша баянна школа. І хоч її успіхи ще скромні, «прориви» і в цьому напрямку все ж таки подають надію. Саме тому виступ у концерті дипломанта конкурсу, соліста обласної філармонії І. Звягінцева, з одного боку, нас радує, а з іншого – зобов’язує об’єктивніше оцінювати нашу діяльність на ниві баянного виконавства.

На завершення концертної програми любителі музики мали змогу оцінити творчість лауреата другої премії – ансамбль народних інструментів Донецької музичної школи № 4. У його складі – баяніст Ю. Сазонов (керівник), М. Томко (перша домра), Л. Сазонова (друга домра), І. Сіренко (домра-тенор), С. Поправко (балалайка-секунда) і Г. Семиндєєва (контрабас). Прослухавши виступ цього колективу, робиш висновок, що різноманітна діяльність наших музикантів повинна привернути до себе пильнішу увагу керівників обласної філармонії, де, як штатної одиниці, подібного ансамблю немає.

Не можна не відзначити й продуктивну роботу піаністів-концертмейстерів, які забезпечували і на конкурсі, і в концерті успіх солістів. Суттєвий показник – три конкурсних дипломи з п’яти, присуджених по Україні, – такий підсумок оцінки республіканським журі натхненної праці І. Браславської, Е. Волкової і Р. Юрко.

На завершення відзначимо, що кошти від цього концерту передано в Радянський дитячий фонд імені Леніна.

«Радянська Донеччина».– 1989.– 11 січня.

КУЛЬТУРА – ПРОТИ БЕЗДУХОВНОСТІ

За круглим столом «Радянської Донеччини», присвяченим цій темі, зібралися головний диригент Донецького академічного театру опери та балету, народний артист УРСР Т. Микитка, доктор філологічних наук, професор Донецького державного університету М. Гіршман, голова Донецької організації Спілки художників України Г. Тишкевич, завідуюча кабінетом естетики Донецького обласного інституту удосконалення вчителів Е. Кужель, заступник директора Донецької обласної бібліотеки імені Крупської В. Гончаренко, член Спілки композиторів УРСР О. Некрасов, завідуючий літературною частиною Донецького театру юного глядача (м. Макіївка) П. Можаровський, кореспондент Р. Іванченко.

Кор.: …Криза культури в нашому суспільстві, її занепад очевидні. Втрачений інтелектуальний і духовний потенціал народу. І це тривожить. Багато хто вже зрозумів, що економічні, соціальні проблеми не можна вирішити без загостреної уваги до розвитку культури, до відродження моральності. Що конкретно треба зробити для цього?

М. Гіршман: Ситуація в країні, звичайно, кризова. Але настрої: спочатку нагодуємо, а потім звернемося до культури – згубні…

Криза культури – це криза управління. Адміністрування і культура несумісні. Але воно й досі триває…

Слабка матеріальна база культури. І тут конче необхідно вживати термінових заходів.

<…>

Кор.: На це газети, в тому числі й наша, не раз звертали увагу міських, обласних керівників культури, але роками нічого не міняється.

Т. Микитка: <…>

На жаль, Україна, при її зовнішніх природних багатствах, виявилася дуже бідною внутрішньо. Її духовне життя, здається, завмерло. Треба пробудити його – це залежить від нас, митців. Але головним чином – від тих, хто диктує фінансове становище. Треба створити координаційний центр – чи під егідою Донецького відділення фонду культури, чи під егідою обласної Ради.

Кор.: Тієї Ради, де лише два депутати виявили бажання працювати в комісії з культури…

О. Некрасов: У мене таке враження, що ми хочемо замінити одну погану систему іншою поганою системою. Під егідою якого центру працював М. Леонтович? М. П’ятницький?

Цього року наш музично-педагогічний інститут випустив трьох студентів з класу композиції. Ми просили Донецьку обласну філармонію, її симфонічний оркестр допомогти провести концерт з творів цих випускників – нам відмовили. Який центр потрібний, щоб заклад мистецтва, покликаний пропагувати музику, проявив елементарну увагу до молодих композиторів?

Десять років тому газета «Радянська Донеччина» опублікувала мою статтю «Музична культура Донбасу». Її можна друкувати сьогодні – нічого не змінилося. Точніше, стало ще гірше.

Ми звинувачуємо молодь у захопленні рок-ансамблями, ламбадою…

Е. Кужель: До речі, цей танець, який ми так завзято пропагуємо, на думку медиків і психологів має згубний фізіологічний і психічний вплив на дитячий організм.

О. Некрасов: Так от, молодь така, якою ми допомагаємо їй стати. Численні заборони, що панували в суспільстві, відштовхнули її від справжньої культури, духовності. Сухомлинський висловив таку думку: виховуваний не повинен відчувати, що його виховують. Коли діти знають, що їх везуть у театр, музей для того, щоб виховувати, – в них з’являється негативна реакція. Пробудження живого інтересу – ось шлях до вирішення проблеми.

Я їздив з групою музикантів по професійно-технічних училищах. На обличчях учнів спочатку – відверта нудьга, в залі шум. А коли ми почали вести з ними звичайну людську розмову – вони оживилися. Сорок хвилин не відпускали нас після концерту. Ми переконались – це дуже хороші дівчата й хлопці.

П. Можаровський: Я вважаю, у нас зараз перехідний час: відсутність потреби в культурі змінюється усвідомленням необхідності оволодівати нею. Гадаю, ринкові стосунки допоможуть її розвитку… Треба міняти психологію людей і починати з дітей.

<…>

Г. Тишкевич: Якщо є якась надія на відродження культури, то вона – в дітях. Тільки вони можуть надолужити те, що ми втратили. І наш обов'язок – творчих спілок, митців, працівників освіти – всіма силами сприяти цьому.

ВІД РЕДАКЦІЇ: …**Наша культура схожа на дерево, яке ми викорчували, дочекались, поки воно засохне, а тепер раптом забажали, щоб воно зазеленіло. Хочеться сподіватися, що так і буде. Тільки само по собі це не зробиться.**

«Радянська Донеччина».– 1990.– 27 червня.

МОЛОДІ ГОЛОСИ
НА «СОЛОВ'ЇНОМУ ЯРМАРКУ»

Золотим пам'ятником в образі вердієвського Герцога увічнено в Донецьку видатного українського співака Анатолія Солов'яненка. На видному місці, біля зеленого скверу праворуч театру опери та балету, якому присвоєно його ім'я. І це не випадково. Бо саме «Шахтарським Герцогом» називали донеччани свого улюбленця. І тепер у цій знайомій, але, на жаль, останній застиглій «ролі» він завжди зустрічатиме шанувальників мистецтва.

*

З 2000 року на Донеччині відбуваються прекрасні музичні свята – міжнародні конкурси молодих вокалістів «Солов'їний ярмарок» імені Анатолія Солов'яненка. Проводяться вони на базі Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва відповідно до Державної програми «Молодь України».

*

Ідея проведення «Солов'їних ярмарків» належить ректору Донецької музичної академії, народному артисту Украіни, професору, академіку В'ячеславу Воєводіну. Для цього склалися сприятливі умови. Керівництво академії вже мало досвід організації конкурсів різного рівня – місцевих, регіональних, всеукраїнських і навіть міжнародних. Та найсуттєвіше, що на кафедрі академічного співу згуртувалися відомі співаки – народні артисти України Р. Колесник, А. Захарова (Коробко), Г. Калікін, М. Момот, П. Ончул, заслужені артисти України О. Кока, Н. Зуєва. Вони заклали фундаментальні основи донецької вокальної школи, підготували плеяду молодих співаків. Зважаючи на все це, Воєводін почав вести переговори з Солов'яненком стосовно заснування на базі музичної академії міжнародного конкурсу молодих співаків. Анатолій Борисович, для якого Донеччина до

того ж – рідна земля, концепцію конкурсу оцінив як перспективну і на пропозицію очолити журі погодився.

Відмінність цих конкурсів, які мають відбуватися один раз на два роки, від інших, їх специфіка визначалася тим, що вони уявлялися не просто молодіжними, але – студентськими. Їх учасниками можуть стати лише ті, хто навчається на останніх курсах вищих музичних навчальних закладів того року навчання, в якому вони проводяться. Це надає можливість усім студентам кафедр академічного співу вже під час навчання брати участь у творчих змаганнях досить високого рівня. До того ж молодь без будь-якого грошового внеску на цей час буде знаходитися на повному державному та спонсорському забезпеченні, а переможці разом з лауреатськими дипломами отримають досить високі винагороди.

Форму проведення та географію конкурсів також було визначено: вони повинні стати ярмарками, на які запрошуватимуться керівники оперних та музично-драматичних театрів, а також філармоній, і не тільки України, але й країн СНД – на першому етапі Білорусі, Молдови та Росії – для знайомства і співбесід з молодими співаками цих країн, які завершують навчання, на предмет їх працевлаштування.

У принципі було з'ясовано майже все, в тому числі найскладнішу – фінансову сторону справи. Усі витрати для проведення «Солов'їних ярмарків» погодився взяти на себе Благодійний фонд сприяння розвитку і популяризації Донбасу «Золотий Скіф».

*

Осінь 1999.

Розпочато підготовчу роботу для проведення навесні 2000 року Першого «Солов'їного ярмарку».

Але… імені Анатолія Солов'яненка.

Оргкомітет Першого міжнародного конкурсу молодих співаків «Солов'їний ярмарок» очолив Віктор Янукович, на той час голова Донецької обласної державної адміністрації. Заступниками голови оргкомітету стали начальник Управління культури обласної державної адміністрації, заслужений діяч мистецтв

України, академік В. Стасевич і К. Воробйов, на той час – виконавчий директор фонду «Золотий Скіф», директор фестивалю «Золотий Скіф».

Від Міністерства культури і мистецтв України представником у цьому керівному органі був головний спеціаліст відділу навчальних закладів Міністерства С. Шинкаренко. Генерального спонсора конкурсу АТ «АРС» представляв його директор І. Гуменюк. Разом з художнім керівником і директором конкурсу в оргкомітет увійшли директор обласної філармонії, заслужений працівник культури України В. Гуль і директор Донецького державного академічного театру опери та балету В. Рябенький.

Головою журі Першого міжнародного конкурсу був І. Гамкало – народний артист України, професор, диригент Національного театру опери і балету України ім. Т. Г. Шевченка, а представником сім’ї Солов’яненків став режисер Національної опери України ім. Т. Г. Шевченка, син видатного співака А. А. Солов’яненко.

Важливими структурними підрозділами, які мали виконувати тривалу та копітку організаційну роботу є дирекція та художня рада конкурсу. Членами дирекції стали проректор з навчальної роботи музичної академії, заслужений діяч мистецтв України, професор О. Скрипник, начальник навчальної частини, доцент кафедри академічного співу Ю. Ляшенко, проректор адміністративно-господарчої частини академії Ю. Кондауров. Добрими помічницями стали старший викладач кафедри гуманітарних наук, фахівець з англійської мови І. Самойленко (перекладач) та диспетчер деканату виконавського факультету Т. Печень.

До художньої ради увійшли ректор музичної академії В. Воєводін (голова), народний артист України, професор кафедри академічного співу Т. Микитка (диригент симфонічного оркестру), заслужений діяч мистецтв України, доцент цієї ж кафедри Г. Хлєбніков (режисер конкурсу), ведуча телепрограм обласної державної телерадіокомпанії, заслужений працівник культури України Л. Царевич (ведуча конкурсних програм). До цього підрозділу було включено також групу концертмейстерів, які мали забезпечувати необхідну роботу з конкурсантами (і не тільки з України, але й з країн СНД) за їх заявками.

Хтось може дорікнути – навіщо називати стільки імен?

Та чи варто урізати серця і душі?

Зайвих імен тут немає. А ті, кого названо, живуть високими турботами своєї держави і по-справжньому піклуються про її духовне відродження.

*

26 травня 2000 року в Концертному залі ім. С. С. Прокоф'єва Донецької обласної філармонії відбулося відкриття Першого «Солов'їного ярмарку», що стало справжнім святом духовності.

Відкритість, щирість та піднесення посприяли тому, що навіть жеребкування перед усім загалом вийшло за рамки формальностей і нагадувало священне мистецьке дійство.

Ап наступного дня у свої права вступила музика: зі сцени філармонії, звідки напередодні лунали вітання, зазвучали арії з оперної класики різних часів і народів.

Уже перший тур показав, що до Донецька приїхала дуже обдарована молодь, якій підвладна найскладніша вокальна музика. І це закономірно – заявкам на участь у «Солов'їному ярмарку» передувало прослуховування на місцях (тобто на кожній кафедрі академічного співу) всіх студентів, котрі бажали взяти участь у конкурсі. Але доля претендентів на перемогу мала вирішуватися у наступному, другому турі, коли співаки виступали з академічним симфонічним оркестром ім. С. С. Прокоф'єва Донецької обласної філармонії. Цей популярний на Донеччині колектив, головним диригентом якого є Олександр Долінський, знають далеко за межами області. А під час конкурсу оркестр виступав під орудою іншого диригента – народного артиста України, професора Донецької музичної академії Тараса Микитки, який, зокрема, поставив з молоддю музичної академії декілька найскладніших опер – «Дон-Жуана» Моцарта, «Балмаскарад» Верді, «Цареву наречену» Римського-Корсакова, «Євгенія Онєгіна» Чайковського. Ось з яким оркестром і яким диригентом пощастило виступати на конкурсі молодим співакам!

Володаркою Гран-прі стала Л. Качала (Львів, клас професора В. Ігнатенка).

Першу премію було призначило О. Сичову (Київ, клас професора В. Куріна), другу поділили І. Беспалова (Донецьк, клас професора Р. Колесник) та М. Березовська (Одеса, клас професора, академіка Г. Поліванової), а третю – О. Єрмакова (Харків, клас професора А. Резілової), А. Калюжний (Харків, клас професора Т. Вєскє) та Г. Усова (Донецьк, клас професора Р. Колесник).

Дипломні відзнаки отримали конкурсанти М. Бужор (Молдова, Кишинів, клас професора М. Мунтяна), М. Іващук (Донецьк, клас професора Г. Калікіна), А. Меджидова (Одеса, клас професора О. Фоменко) та А. Хавунка (Львів, клас професора О. Врабеля), а також концертмейстери Т. Кравченко (Донецьк), М. Сергієнко (Одеса) та О. Юрченко (Львів).

Кульмінацією конкурсу стало його урочисте закриття в державному академічному театрі опери та балету ім. А. Б. Солов’яненка. Тут відбулося вручення дипломів, звучали поздоровлення і знову були – квіти, радість, аплодисменти. А заключним акордом став Гала-концерт лауреатів, у якому взяв участь шановний гість – видатний співак, народний артист СРСР, соліст Великого театру Росії Зураб Соткілава.

*

В сонячні травневі дні 2002 року міжнародний конкурс молодих вокалістів відбувся вдруге і присячувався 70-річчю від дня народження Анатолія Солов'яненка. Саме тоді Донеччина відзначала своє 70-річчя. Ювілей області надавав «Солов’їному ярмарку» ще більшої значущості, а конкурс став музичним подарунком рідній співакові землі.

Урочисте відкриття конкурсу прикрасив концерт у Концертному залі ім. С. С. Прокоф’єва обласної філармонії, що розпочався інтродукцією до опери «Тарас Бульба» класика української музики М. Лисенка, а продовжився виступами переможців Першого міжнародного конкурсу, які були вже гостями «Солов’їного ярмарку».

А володарем Гран-прі того року став М. Пастер (Харків, клас професора Л. Цуркан).

Першу премію призначено Є. Удовіну (Донецьк, клас професора А. Коробко), другу розділили Н. Ахінько (Росія, Саратов, клас професора О. Бистрова) і А. Ковалко (Львів, клас професорів Л. Божко і М. Логойди), а третю – Н. Анкудінова (Одеса, клас професора, академіка Г. Поліванової), А. Перетятько (Одеса, клас професора Т. Мороз) та В. Циркуновіч (Білорусь, Мінськ, клас народного артиста СРСР А. Савченка).

Дипломні відзнаки отримали конкурсанти П. Морозов (Харків, клас старшого викладача В. Северіна), У. Токарівська (Львів, клас професора А. Дашак) і Н. Фесенко (Київ, клас доцента П. Коваля), а також концертмейстери Т. Мітряєва та О. Трофіменко (Донецьк), С. Соланський (Львів), Т. Книшова та В. Савченко (Одеса), С. Клєбанова та М. Тальвінська (Харків).

Кожен з переможців, безумовно, очікував моменту вручення конкурсних відзнак. Та цього разу з особливим хвилюванням, бо акт нагородження лауреатів та дипломантів конкурсу мав відбутися біля пам'ятника, яким мали увічнити пам'ять видатної людини.

Серед присутніх на відкритті пам'ятника Анатолію Солов'яненку були дружина співака Світлана Дмитрівна, його сини Андрій та Анатолій, голова обласної державної адміністрації Віктор Янукович, депутат Російської Думи, видатний співак, народний артист СРСР, почесний професор Донецької державної музичної академії Йосип Кобзон, члени журі та оргкомітету конкурсу, представники мистецьких установ…

Завершився конкурс участю володаря Гран-прі М. Пастера та лауреата першої премії Є. Удовіна в концерті Четвертого фестивалю оперного мистецтва «Золоті голоси України» (директор – народний артист України Вадим Пісарєв).

*

Навесні 2004 Донецьк знову став центром тяжіння для співочої молоді.

Проведений у Рік духовності на Донеччині, Третій міжнародний конкурс молодих вокалістів «Солов'їний ярмарок»

імені Анатолія Солов'яненка відбувся за організаційної та повної фінансової підтримки Донецької обласної державної адміністрації.

Учасників мистецької події вітали Прем'єр міністр України Віктор Янукович, голова Донецької обласної державної адміністрації, голова оргкомітету конкурсу Анатолій Близнюк, голова Донецької обласної ради Борис Колесников, Міністр культури і мистецтв України Юрій Богуцький, начальник Управління культури облдержадміністрації Валерій Стасевич, члени журі та оргкомітету, представники мистецьких установ.

Журі знову очолював професор В. Курін.

Що ж до ходу самих змагань, то шанувальників оперного співу порадувала новинка – обидва тури, які під час перших конкурсів відбувалися вдень, тепер на протязі трьох днів проходили у формі вечірніх концертів.

Володарем Гран-прі став Ю. Миненко (Одеса, клас доцента Ю. Тетері).

Першу премію призначено О. Крамарєвій (Харків, клас професора Л. Цуркан), другу розділили О. Бойко (Київ, клас професора В. Куріна) і О. Табуліна (Донецьк, клас професора П. Ончула), а третю – Г. Братусь (Донецьк, клас професора А. Коробко-Захарової), В. Коротич (Донецьк, клас професора Г. Калікіна) та С. Приймак (Львів, клас професора В. Ігнатенка).

Дипломні відзнаки отримали конкурсанти Ю. Білицька (Донецьк, клас професора О. Коки), Ю. Маймєску (Молдова, Кишинів, клас доцента В. Слюсаревської) і О. Синиця (Одеса, клас доцента Ю. Тетері). Кращими концертмейстерами – дипломантами конкурсу стали С. Кошелєва та І. Куйда (Донецьк) і М. Русак (Львів).

Закриття конкурсу та вручення дипломів переможцям уже вдруге відбулося біля пам'ятника Анатолію Солов'яненку, а яскравим завершенням церемонії закриття конкурсу став заключний концерт переможців в академічному театрі опери та балету ім. А. Б. Солов'яненка, в якому взяли участь академічний симфонічний оркестр ім. С. С. Прокоф'єва обласної філармонії (диригент Т. Микитка) і гості конкурсу – лауреати попередніх «Солов'їних ярмарків».

*

«Солов'їні ярмарки» повністю себе виправдали.

Яскравим свідченням цього є хоча б те, що володар Гран-прі Першого конкурсу Л. Качала стала солісткою Львівського державного театру опери та балету імені Соломії Крушельницької, заслуженою артисткою України, а володар Гран-прі Другого конкурсу М. Пастер – солістом Великого театру Росії (Москва). Лауреат другої премії Першого конкурсу І. Беспалова є солісткою Київського державного театру оперети, а лауреат третьої премії цього ж конкурсу Г. Усова – солісткою Донецького академічного театру опери та балету ім. А. Б. Солов'яненка і асистентом-стажистом Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва. Асистентом-стажистом цієї музичної академії став і лауреат першої премії Другого міжнародного конкурсу Є. Удовін, який до того ж активно концертує.

Для деяких учасників «Солов'їних ярмарків» конкурсні змагання були першим випробуванням своїх творчих можливостей. Але у більшості молоді співаки приїхали в Донецьк, уже маючи звання лауреатів престижних музичних фестивалів, всеукраїнських та міжнародних конкурсів. Через це спостерігалося досить гостре суперництво не тільки претендентів на перемогу, але й вокальних шкіл усіх музичних академій.

Однак не в суперництві головне. Суттєвішим є інше – у творчій боротьбі молоді кожна вокальна школа набуває безцінного досвіду, окреслюються нові важливі завдання. Тому все, що відбувалося під час цих міжнародних конкурсів, разом узяте, вселяє оптимізм. Кожному і всім ясно – «Солов'їні ярмарки» імені Анатолія Солов'яненка сприяють утвердженню національного мистецтва України, працюють на її майбутнє!

«Українська культура».– 2004.– № 9

ЗВИТЯГИ ТВОРЧОЇ ЗОРЯ

Дійова підтримка мистецької молоді, створення умов для реалізації її творчого потенціалу неможливі без результативних дій з боку держави. Тому така важлива ініціативи Академії мистецтв України, яка 1998 року започаткувала Всеукраїнську акцію «Мистецтво молодих» із залученням до неї молодих людей науки і мистецтва – випускників навчальних закладів нашої країни всіх рівнів акредитації.

За декілька років успішно пройшли творчі звіти молодих майстрів, які досить впевнено заявили про себе в галузях образотворчого, музичного, театрального та кіномистецтва. Але якщо попередні акції були переважно надбанням столиці, то остання відбулася в одному з найбільш потужних регіонів нашої країни – в Донбасі. Саме тут у відповідності до спільних планів Академії мистецтв та Міністерства культури і туризму України на базі Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва в межах міжнародного фестивалю «Прокоф'євська весна» у квітні відбулася Всеукраїнська музична акція «Мистецтво молодих-2005».

Всіх учасників події вітали голова Донецької обласної державної адміністрації В. Чупрун та Міністр культури і туризму України О. Білозір. Згодом до цих вітань приєдналися автор ідеї та проектів акції – Президент Академії мистецтв України, академік, народний художник України А. Чебикін, автори концепції акції – академік Академії мистецтв України, народний артист України, професор О. Тимошенко, член-кореспондент

Академії мистецтв України, народний артист України, ректор Донецької державної музичної академії, професор В. Воєводін та вчений секретар відділення музичного мистецтва Академії мистецтв України Б. Чернуха, координатор та художній керівник акції – начальник управління культури Донецької обласної державної адміністрації, заслужений діяч мистецтв України, кандидат філософських наук, професор В. Стасевич, а також член-кореспондент Академії мистецтв України, доктор мистецтвознавства, проректор з наукової роботи Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, професор А. Лащенко.

Музичним початком акції став концерт молодих митців Донецької музичної академії в Концертному залі ім. С. С. Прокоф'єва обласної філармонії. Значущості та урочистості надало йому нагородження навчального закладу за творчі досягнення Срібною медаллю Академії мистецтв України.

У концерті взяли участь більшість студентських художніх колективів. Провідними серед них, безперечно, є симфонічний оркестр (художній керівник і диригент – народний артист України, професор Т. Микитка), лауреат премії ім. С. С. Прокоф'єва оркестр народних інструментів (художній керівник і диригент – народний артист України, професор В. Воєводін), лауреат премії ім. С. С. Прокоф'єва камерний оркестр «Лик домер» (художній керівник і диригент – заслужений артист України, професор В. Івко), переможець республіканських конкурсів, лауреат премії ім. С. С. Прокоф'єва камерний хор (художній керівник і диригент – старший викладач А. Мурзаєва) та камерний оркестр кафедри струнно-смичкових інструментів (художній керівник і диригент – доцент М. Очосальський). Колективами, що вже пройшли етап формування та впевнено набувають художньомистецького досвіду, є ансамбль бандуристок «Берегиня» (художній керівник і диригент – доцент О. Симонова), лауреат міжнародних фестивалів джазової музики біг-бенд кафедри музичного мистецтва естради (художній керівник і диригент – старший викладач Р. Алексєєв) і ансамбль ударних інструментів (керівник – кандидат мистецтвознавства, доцент В. Філатов). Як перспективні об'єднання молодих музикантів виявили себе квартет труб (керівник – доцент В. Подоль-

чук), а також дует гітаристів у складі лауреатів міжнародного конкурсу Олесі та Дениса Білодід.

Піклування про майбутнє – це і є державний підхід до роботи в державному закладі, а зазначена тенденція властива не тільки для творчих колективів, але спрацьовує також в інших аспектах. У зв'язку з цим можна було б назвати багато імен і випускників, і студентів, які стали гордістю навчального закладу, здобули та продовжують здобувати перемоги у престижних конкурсах молодих музикантів, поповнюють ряди викладачів та примножують науковий потенціал Академії тощо. І хоча справа не в переліку, назвемо хоча б тих, хто взяв участь у концерті першого ж дня акції.

Так, концерт розпочався «Токатою» для органа (виконавець – професор Н. Чеснокова) випускника кафедри композиції і сучасних музичних технологій Є. Петриченка – асистента-стажиста Академії та вже члена Національної спілки композиторів України і лауреата премії ім. Л. Ревуцького для молодих композиторів України. А далі свою виконавську майстерність демонстрували лауреат міжнародних конкурсів, асистент-стажист Академії, знедавна викладач кафедри акордеона А. Нижник, лауреат міжнародних і Всеукраїнських конкурсів Є. Луценко (скрипка), лауреати міжнародних конкурсів піаністи Д. Клименко, Д. Писаренко та співак Д. Федоренко, асистенти-стажисти О. Мурашкін (контрабас, концертмейстер І. Степанова) та А. Понькіна (саксофон, концертмейстер Ю. Кабачна), кларнетист О. Гладілін і співачка Р. Покаржевська. Високої оцінки заслуговує виступ випускників кафедри академічного співу – лауреата міжнародних конкурсів, солістки Донецького академічного театру опери та балету ім. А. Б. Солов'яненка і викладача академії Г. Усової (сопрано) та лауреата міжнародних конкурсів, асистента-стажиста академії Є. Удовіна, які зі студентським симфонічним оркестром (диригент Т. Микитка) майстерно виконали Сцену з опери Дж. Верді «Бал-маскарад».

Ще одним важливим складником програми акції стала насичена дводенна наукова конференція «Еволюційні процеси в музичному мистецтві: від минулого до майбутнього», пленарне засідання якої відбулося під головуванням її керівника, доктора мистецтвознавства, професора А. Лащенка. На ній виступили

кандидати мистецтвознавства, професори Харківського державного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського, завідувач кафедри інтерпретології та аналізу музики Л. Шаповалова та завідувач кафедри історії і теорії світової та української культури О. Рощенко, а також представники ще двох музичних академій – кандидати мистецтвознавства, професор С. Стасюк (Донецьк) і доцент Я. Горак (Львів).

Показово, що в рамках конференції одночасно діяли три наукові секції.

Один із прикметних днів акції – зустріч членів оргкомітету А. Чебикіна, О. Тимошенка, В. Воєводіна та Б. Чернухи з громадськістю с. Красне Красноармійського району в музеї Сергія Сергійовича Прокоф'єва. Теплі слова вдячності були висловлені працівникам музею. Музичним дарунком селянам став чудовий концерт наймолодших учасників акції – учнів місцевої музичної школи та середньої спеціальної музичної школи для обдарованих дітей при Донецькому музичному училищі.

А ввечері в Донецьку відбувся концерт з творів вихованців кафедри композиції і сучасних музичних технологій Донецької музичної академії. Ця кафедра – наймолодша серед інших у музичних академіях України, але має вагомі здобутки. Прозвучали композиції найменшої учасниці концерту, одинадцятирічної учениці середньої спеціальної музичної школи для обдарованих дітей, переможиці двох Всеукраїнських конкурсів юних композиторів О. Горюнової та лауреата міжнародних конкурсів студента Д. Мілки (клас професора О. Скрипника). [Твори різних жанрів і форм представили студенти Н. Мартиненко і К. Фандєєв (клас професора С. Мамонова), дипломант міжнародного конкурсу І. Андріанов і випускники О. Леонтьєв і С. Тихонова (клас професора О. Некрасова), лауреат міжнародного конкурсу К. Леоненко та дипломант міжнародного конкурсу К. Остапенко, а також М. Малько, Цуй Тао та випускниця А. Липко (клас професора О. Рудянського). Музику молодих авторів з ентузіазмом виконали студенти виконавських кафедр – спеціального фортепіано, струнно-смичкових інструментів, хорового диригування, духових інструментів.][1]

[1] Текст у дужках скорочений редакцією журналу.– *Т. Т.*

Також у Будинку працівників культури відбувся концерт-зустріч митців з ветеранами Великої Вітчизняної війни, присвячений 60-річчю Перемоги.

Низка загальних заходів доповнилася поїздкою членів оргкомітету О. Тимошенка, В. Воєводіна, В. Стасевича та Б. Чернухи до Артемівська, де вони зустрілися з педагогами та студентами музичного училища.

Третього дня увечорі було розпочато реалізацію останнього напрямку програми – огляд творчості молодих митців усіх регіонів України.

Перший концерт за участю студентів музичних училищ відбувся в Концертному залі ім. С. С. Прокоф'єва. Тут свій талант демонстрували виконавці інструментальної музики – піаністи Д. Лазюка (Донецьк), Є. Нестеренко (Маріуполь), А. Чепець (Полтава), М. Юрченко (Сімферополь), Є. Матвєєв (Суми), В. Царегородцев з Дзержинська (віолончель, концертмейстер Н. Петречкович), донетчанин О. Мостовий (ксилофон, концертмейстер І. Паращенко), львівянки І. Гетто (арфа) та А. Арбузова (сопілка, концертмейстер С. Шенкоренко), а також О. Коваленко (скрипка, концертмейстер Ю. Табакова) та Л. Тарасенко (бандура) з Чернігова.

Другому концерту за участю випускників музичних академій та університетів України передувала церемонія офіційного закриття акції на Театральній площі біля Донецького академічного театру опери та балету.

Огляд молодих талантів, і ознайомлення з творчою діяльністю Донецької музичної академії стало блискучим фіналом концерту, в якому взяв участь академічний симфонічний оркестр ім. С. С. Прокоф'єва Донецької обласної філармонії під орудою О. Долінського.

З усього видно, що акція, яка в цілому набула характеру панорамності, за своїм духом не має аж ніякого відношення до звітності.

Успішне проведення багатьох заходів було б неможливим без сприяння з боку Донецької обласної державної адміністрації та управління культури.

Відзначимо і велику роботу створеного Вченою Радою Донецької музичної академії активно діючого допоміжного оргкомітету на чолі з ректором В. Воєводіним.

Акція «Мистецтво молодих-2005», демонструючи наявність у молоді неабиякого творчого та наукового потенціалу, переконливо довела, що за дієвої державної підтримки вже сьогодні є всі можливості організувати та зміцнити значні сили, здатні у недалекому майбутньому вирішувати будь-які творчі завдання.

«Українська культура».– 2005.– № 7-8.

«СОЛОВ’ЇНИЙ ЯРМАРОК» ВІДКРИВАЄ ТАЛАНТИ

Міжнародний конкурс молодих вокалістів, що носить ім’я славетного сина України Анатолія Солов’яненка, кожного разу виявляє сузір’я обдарованої молоді, яка вже визначилася у своїх уподобаннях, знайшла свою стежку на безмежних просторах Музики.

Саме так було і під час Четвертого «Солов’їного ярмарку», коли навесні столиця шахтарського краю знову зустрічала кращих молодих співаків зі студентства музичних академій України та країн СНД – представників унікальних вокальних шкіл, яких об’єднує прагнення впевнитися у своїх можливостях, удосконалити виконавську майстерність і навіть наблизити час визнання свого мистецького таланту.

Традиційно засновниками конкурсу стали Міністерство культури і туризму України, Донецька обласна державна адміністрація, управління культури і туризму Донецької обласної державної адміністрації, Донецька державна музична академія ім. С. С. Прокоф’єва. Новим учасником організації конкурсу стала Національна всеукраїнська музична спілка. Отже, коло засновників конкурсу засвідчує увагу провідних державних і мистецьких інституцій до справи дієвої підтримки талановитої молоді, яка пов’язала своє життя з мистецтвом оперного співу.

Відбіркові прослуховування відбулися в музичних академіях, які рекомендували до участі в конкурсі кращих випускників кафедр академічного співу, котрі здобувають музичну освіту за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста або магістра, між якими і спостерігалася гостра творча боротьба під час конкурсних змагань у Донецьку.

Виступи конкурсантів оцінювало авторитетне журі, керівництво яким здійснювали народний артист України, доцент Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, соліст Національної опери України ім. Т. Г. Шевченка доцент О. Дяченко (голова журі), ректор Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, народний артист України, академік В. Воєводін (заступник голови журі, художній керівник, автор ідеї і концепції конкурсу) та завідувач відділу аналізу і прогнозування діяльності навчальних закладів Міністерства культури і туризму України, лауреат міжнародного конкурсу О. Полусмяк (секретар журі).

До складу журі увійшли також представники кафедр академічного співу найбільших мистецьких центрів України – народний артист України, завідувач кафедри академічного співу Львівської державної музичної академії ім. М. В. Лисенка, професор В. Ігнатенко, народна артистка України, завідувач кафедри академічного співу Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, професор Р. Колесник, народна артистка України, завідувач кафедри академічного співу Одеської державної музичної академії ім. А. В. Нежданової, академік Г. Поліванова, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри академічного співу Харківського державного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського, професор Л. Цуркан.

Після першого туру конкурсу, під час якого виконувалися оперні арії в супроводі фортепіано, до подальшої боротьби було допущено одинадцять кращих конкурсантів, які у другому турі співали в супроводі академічного симфонічного оркестру ім. С. С. Прокоф'єва обласної філармонії, яким керував головний диригент конкурсу, народний артист України, професор Т. Микитка.

За рішенням журі Володарем гран-прі став О. Островський (Київ, клас доцента О. Дяченка).

Першу премію призначено С. Замицькому (Харків, клас професора Л. Цуркан), другу поділили І. Житинська (Київ, клас професорів В. Куріна і Р. Майбороди), О. Злакоман (Одеса, клас професора А. Дуди) і Л. Тимчинська (Москва, клас професорів В. Громової та Н. Юренєвої), а третю – Г. Іфтоді (Одеса, клас доцента Л. Горелік), С. Калініченко (Київ, клас професора

Є. Мірошниченко) та М. Соловйова (Донецьк, клас професора Г. Калікіна).

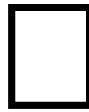
Дипломні відзнаки отримали конкурсанти В. Квасниця (Донецьк, клас професора А. Коробко-Захарової), К. Токарєва (Донецьк, клас професора М. Момота) та І. Шевчук (Одеса, клас старшого викладача Л. Васютинської). Кращими концертмейстерами – дипломантами конкурсу стали А. Павлова (Київ) та А. Тарабанов (Харків).

Урочисте закриття мистецького свята і вручення дипломів проходило біля пам'ятника Анатолію Солов'яненку, після чого відбувся заключний концерт переможців в академічному державному театрі опери та балету ім. А. Б. Солов'яненка, в якому взяли участь академічний симфонічний оркестр ім. С. С. Прокоф'єва обласної філармонії (диригент Т. Микитка) та гість конкурсу – лауреат Третього «Солов'їного ярмарку» Г. Братусь.

Анатолій Солов'яненко через спів прагнув до найширшого порозуміння з людьми і зовсім не випадково у цьому процесі спілкування зі слухачами камертоном духовності стали для нього як музична класика, так і народна пісня з її невичерпною силою мелодики та образності, що акумулюють щирість українського народу, його споконвічне прагнення до кращого життя, до свободи і незалежності. З усього видно, що саме ці складники духовності близькі нашій молоді, яка, набуваючи досвіду, переконливо доводить свою здатність оволодівати найкращим творчим досвідом і виходити на високі щаблі великого мистецтва.

«Культура і життч».– 2006.– 16 серпня.

ІНТЕРВ'Ю

В. Любащенко,
В. Вишнякова

НАРОДЖЕННЯ МЕЛОДІЇ

– Важко визначити грань між працею і творчістю, бо саме праця підготовляє творчість, народжує митця. Ця думка – не відкриття. Але ось що цікаво: композиторові завжди важко визначити початок свого шляху у творчість…

Так почав розповідь молодий композитор Олександр Некрасов, коли ми завітали на композиторський факультет Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка. Олександр із задоволенням говорить про навчання на факультеті, про своїх товаришів. А на запитання, чому вирішив стати композитором, відповідає:

– Знаєте, коли з німої клавіатури лине ще нікому не відома, але самому дивно знайома мелодія, відчуваєш себе найщасливішою людиною. Так напевно творить кожний митець.

Але до цього були роки навчання і праці, вагань і пошуків, був перший іспит і перше визнання. На цей шлях вступають і молоді музиканти, студенти консерваторії.

Звичайно, на композиторський факультет приймають обдарованих юнаків та дівчат. Більшість з них вже випробувала себе на творчій ниві. А якщо трапиться невдача?

– У нас на факультеті працює дворічне підготовче відділення, – розповідає Олександр Некрасов. – Це для тих, хто не витримав конкурсу. За два роки молоді музиканти отримують навики композиції, розвивають свою майстерність.

Вчитися завжди цікаво. А на композиторському факультеті особливо. Тут панує жвава творча атмосфера. За п’ять років

навчання молоді композитори досконало вивчають і прелюдійні форми і сонатні жанри. Багато з них вже опановують симфонічну музику. А знання класичних творів, народної і сучасної музики допомагають їм у створенні власної.

– Та найхарактерніше для нашого факультету – це творчий зв'язок студентів з викладачами, – продовжує Олександр Некрасов.

Нам часто доводилось чути: композиторська школа М. Колесси, А. Кос-Анатольського. Але відомо про неї було небагато. На композиторському факультеті ми зустрілися з народним артистом УРСР, композитором А. Кос-Анатольським. Ось що він розповів:

– Перші кроки в музиці робити дуже важко. І хто, як не досвідчений майстер, зможе допомогти молодому в перших творчих спробах. Але допомагати розумно, обережно підходячи до кожної особистості.

Вдячні студенти факультету Анатолію Йосиповичу за цінні поради. Вдячний своєму наставникові й Олександр Некрасов. Вже другий рік у класі професора Р. А. Сімовича він оволодіває навиками композиторської техніки, удосконалює гармонічність музичної мови.

Сьогодні молоді композитори у творчих пошуках. Деякі тільки знаходять щось своє. Інші вже вибрали «головну тему». Улюблений жанр Олександра – вокальний. Багатьом викладачам і студентам знайомий його цикл балад «Тропами воспоминаний». Зараз Некрасов працює над створенням ще одного циклу балад під назвою «Бій», його основа – вірші воєнних років М. Стельмаха.

– Зараз я готую ще кілька творів, говорить Олександр. Хочу щоб їх почули на наступній науковій конференції.

Однак не завжди справді талановиті роботи молодих митців знаходять дорогу у «великий світ». Чому?

Олександр ділиться своєю думкою:

– При Спілці композиторів УРСР варто створити спеціальну комісію з досвідчених майстрів і представників студентства. Ця комісія могла б звернути увагу й на молодих композиторів, готувати випуски збірок їх творів, проводити огляди творчої молоді.

Між іншим, у нашій республіці на сорок п’ять мільйонів населення лише двісті чоловік – члени Спілки композиторів. Молодих митців взагалі можна перерахувати на пальцях. А вони прагнуть широкого поля діяльності.

Але молодь не повинна забувати: щоб стати справжнім композитором, недостатньо лише таланту. Талант плюс майстерність, грунтовна освіта забезпечують справжній успіх на композиторській ниві.

Прощаючись, ми запитали Олександра Некрасова:

– А що вам більше подобається у власній роботі?

Олександр усміхнувся:

– Пригадуєте, я розповідав про народження першої пісні? Саме народження першої думки, першого етюду, першої мелодії – головне у творчості. Це і є та грань, коли народжується митець.

«Радянський журналіст» (Львів).– 1974.– 23 грудня.

АВТОРЫ РАССКАЗЫВАЮТ

А. Некрасов (Донецк)

Среди прозведений, созданных мною за последние три года, – …вторая редакция «Торжественной увертюры» для симфонического оркестра, фортепианные сочинения – «Карпатская сюита» и вариации «Зеркальные структуры», ряд прелюдий и детских пьес. Большинство из них неоднократно исполнялись в различных городах Украины, в концертах композиторских пленумов, по радио, телевидению, во время творческих встреч с трудящимися.

Совсем недавно я завершил цикл пьес «Иллюстрации к народным сказкам» для оркестра народных инструментов…

Немалую роль в моем творчестве играет содружество с азербайджанским поэтом Наби Хазри – автором оригинальных произведений, глубоко национальных по духу. На его стихи я с увлечением пишу вокальную музыку, в частности большой цикл «Стихотворения Наби Хазри». Его же стихи стали основой первой тетради романсов и песен «Люди и песни», прозвучавшие в Донецке и Киеве. Вторая тетрадь под названием «Земные мотивы» будет отражать тему любви к родной земле, отношение человека к окружающей его природе. В моих планах – восточная новелла для симфонического оркестра «Сестра солнца» по одноименной поэме Наби Хазри.

Композиторский труд сочетаю с научно-исследовательской и педагогической работой. Вот уже несколько лет занимаюсь исследованиями на темы «Онтология инструментализма» и «Музыкальная среда и уровни ее освоения» (последняя посвящена проблемам эволюции музыкального мышления в историко-теоретическом разрезе). С отдельными сообщениями я уже

выступал на конференциях в Донецком музыкально-педагогическом институте, где работаю старшим преподавателем кафедры теории музыки и веду курсы композиции, инструментовки, чтения симфонических партитур, а также методику преподавания музыкально-теоретических дисциплин.

Считаю, что на любом этапе творчества всегда актуальной остается проблема всестороннего самовоспитания, ибо (процитирую С. Рахманинова): «если нет ничего внутри, ничто извне не поможет».

«Советская музыка».– 1983.– № 2.

МУЗЫКА ПОЭЗИИ – ПОЭЗИЯ МУЗЫКИ

Свое второе рождение – в музыке получила поэма лауреата Государственной премии СССР Наби Хазри «Сестра солнца». Одноименную симфоническую сюиту по мотивам этого произведения создал молодой украинский композитор Александр Некрасов.

В авторском исполнении она прозвучала в Союзе композиторов Азербайджана.

– Поэзия Наби Хазри, – сказал автор сюиты в беседе с корреспондентом Азеринформа, – уже давно привлекает меня глубиной мысли, яркой национальной самобытностью, песенностью стиха. Очень люблю азербайджанскую народную и профессиональную музыку, танцы – неотъемлемую часть богатейшего культурного наследия народа. Эти свои чувства я стремился выразить в вокальном цикле на стихи Наби Хазри, который с успехом исполнялся в программах моих авторских концертов в Донецке, на пленуме Союза композиторов Украины в Киеве.

Новая работа – сюита «Сестра солнца» – это дань моей любви к Азербайджану, его замечательным труженикам, в летопись деяний которых вписала яркую страницу героиня поэмы Севиль Казиева.

Мы являемся, продолжал А. Некрасов, участниками все более интенсивного благотворного процесса сближения и взаимовлияния братских культур народов СССР. И долг деятелей искусства – создавать произведения, которые были бы органичным сплавом лучших национальных традиций, понятны людям разных национальностей нашей страны и в то же время оставались глубоко самобытными. В моих планах – продолже-

ние творческого содружества с Наби Хазри, на стихи которого намерен создать новые вокальные циклы. Работаю и над музыкальной трактовкой произведений моих земляков М. Стельмаха, И. Струцюка. Свою песню «Победа» Иосиф Струцюк и я посвящаем 40-летию Великой Победы над фашизмом.

Корреспондент Азеринформа попросил поделиться впечатлениями о новой работе А. Некрасова секретаря правления Союза композиторов Азербайджана, заслуженного деятеля искусств республики Акшина Ализаде.

– Очень радует сам факт обращения украинского композитора к стихам азербайджанского поэта,– сказал он.– Это – новое подтверждение тесных взаимосвязей и взаимообогащения культур народов нашей многонациональной страны. Александр Некрасов показал работы, отличающиеся глубоким прочтением поэтического замысла, он сумел ярко раскрыть своеобразие азербайджанских поэтических образов и в то же время, что закономерно, остаться именно украинским композитором, счастливо избежав «ориентальной» стилизации. Считаю большой удачей и его вокальный цикл, и сюиту «Сестра солнца», которую мысленно вижу как балет-монолог. Музыка эта обладает силой эмоционального воздействия, несет в себе большой идейный заряд. Знакомство с произведениями нашего украинского собрата по композиторскому цеху интересно и многообещающе, надеюсь на его плодотворное продолжение.

«Бакинский рабочий».– 1984.– 29 июня.

ИСТОКИ ТВОРЧЕСТВА

МУЗЫКАЛЬНАЯ ПЕРЕДАЧА ДОНЕЦКОГО ОБЛАСТНОГО РАДИО

(Стенограмма)[1]

Диктор: – Сегодня мы начинаем цикл передач о донецких композиторах.

Предлагаем вашему вниманию первую передачу «Истоки творчества» о композиторе Александре Некрасове.

Музыка донецкого автора, члена Союза композиторов СССР Александра Некрасова в последнее время все чаще заявляет о себе. Творчество его привлекает и широтой охвата музыкальных жанров, тем, и своеобразием их решения.

Жизненная биография и годы учебы композитора складывались так, что он мог непосредственно соприкасаться с различными музыкальными традициями нашей страны. И не случайно поэтому интонационная содержательность, художественная образность сочинений Некрасова отражает различные фольклорные истоки. Так, например, поэтика сказочности, русского былинного эпоса получила интересное музыкальное воплощение в сюите для оркестра народных инструментов под названием «Иллюстрации к народным сказкам».

[Звучит «Зачин» и «Интродукция Бояна». Исполнитель – оркестр народных инструментов Донецкого музыкально-педагогического института. Дирижер – Василий Колеушко]

---

[1] Незначна літературна редакція тексту радіоінтерв'ю здійснена з максимальним збереженням характеру безпосередньої розмови.

Корр.: – Александр Иванович, известно, что в творчестве каждого композитора так или иначе, но проявляется ориентация на ту или иную национальную основу. Ваше отношение к музыкальному фольклору и к его использованию.

А. Некрасов: – Много лет я жил на Волыни, богатой песенными традициями области нашей республики. А годы моей учебы прошли на Львовщине – я учился во Львовской консерватории имени Николая Витальевича Лысенко. В период учебы мне часто приходилось бывать в Карпатах, участвовать в фольклорных экспедициях. Естественно, у меня остались яркие впечатления от этого края, в том числе музыкальные. Эти впечатления я стремился воплотить в ранее написанной мной «Карпатской сюите» для фортепиано. Сейчас я завершил работу над второй фортепианной сюитой – «Гуцульской», где использование музыкального материала близкого к народному, естественно, тоже находит свое место.

Говоря о путях претворения фольклора в творчестве композитора, я выделил бы две характерные тенденции. Одна из них связана с прямым цитированием народной музыки. Вторая – с сочинением музыки в народном духе. Мне представляется более перспективной вторая тенденция. В этом смысле, когда идет речь о произведениях, связанных с гуцульской тематикой, меня привлекает жанр коломыйки. Если взять «Иллюстрации к народной сказке», то здесь нет музыкального материала, сочиненного в том или ином конкретном народном жанре. Вместе с тем, этот музыкальный материал я стремился сочинять так, чтобы он по духу своему был близок к народной образности, к народному первоистоку.

В «Гуцульской сюите» я снова обращался к конкретному жанру – это жанр коломыйки. Тенденция обращения к жанру коломыйки проявила себя и в «Гуцульской рапсодии» для оркестра народных инструментов, где в финале звучит коломыйка, которая сформирована на основе предыдущего музыкального материала.

[Звучит «Гуцульская рапсодия» на темы песен украинских композиторов. Исполнитель – оркестр народных инструментов Донецкого музыкально-педагогического института. Дирижер – Валерий Должиков]

Корр.: – В творчестве Александра Некрасова видное место занимают произведения, связанные с творчеством народного поэта Азербайджана, лауреата Государственной премии СССР Наби Хазри.

А. Некрасов: – С поэзией Наби Хазри я познакомился много лет назад. Она привлекла меня яркой образностью, музыкальностью. Его поэзия очень богата по содержанию, по эмоциональному настрою. Она не может оставить равнодушным, мне кажется, многих композиторов, не оставила равнодушным она и меня.

Первые сочинения, написанные на стихи Наби Хазари, у меня появились десять лет назад и с этого времени я постоянно обращаюсь к его поэзии. Всем вокальным сочинениям, которые я пишу на его стихи, я дал общее название «Стихотворения Наби Хазари». А в этот большой цикл входят несколько тетрадей. Все они отражают отношение поэта к разным сторонам жизни общества, людей, природы. Так я стараюсь сделать и в музыке. Что же касается наших отношений с поэтом, то они прочно наладились сравнительно недавно, несколько лет назад. А летом прошлого года мы с ним познакомились поближе. Я был в Азербайджане. Показывал музыку и композиторам Азербайджана, и Наби Хазри.

[Звучат два сочинения из первой тетради цикла «Люди и песни» – «Камень откололся от скалы» и «Горы как люди». Исполнители – заслуженный артист УССР А. Кока (тенор) и автор (фортепиано)]

Корр.: – Надо сказать, что музыка донецкого композитора получила высокую оценку азербайджанских коллег по искусству, в том числе и новое сочинение Александра Некрасова, вдохновленное поэзией Наби Хазри. Композитор назвал его восточной новеллой для симфонического оркестра «Сестра солнца». Газета «Бакинский рабочий» писала: «Александр Некрасов показал работы, отличающиеся глубоким прочтением поэтического замысла. Он сумел раскрыть своеобразие азербайджанских поэтических образов и в то же время, что закономерно, остаться именно украинским композитором, счастливо избежав ориентальной стилизации. Большая удача – и его вокальный цикл, и сюита «Сестра солнца». Эта музыка обладает

силой эмоционального воздействия, несет в себе большой идейный заряд».

Сюжетная основа поэмы «Сестра солнца» – история жизни и трагической гибели первой девушки-трактористки Азербайджана, Героя Социалистического Труда Севиль Казиевой. Яркий, образный, национально окрашенный тематизм, театральность и динамика развертывания музыкального повествования отражают основные этапы сюжетной фабулы поэмы Наби Хазри. Вместе с тем, музыкальное решение восточной новеллы основано отнюдь не на пассивном следовании за сюжетом литературного первоисточника. Части произведения – ступени симфонического развития основных его тем – темы бескрайней Степи, темы мечты Севиль, темы Поэта, от имени которого идет повествование. Из них вырастают новые образы, движущие музыку к жизнеутверждающему финалу.

Прозвучат части восточной новеллы – «Отзвуки солнечного утра в степи Миль», «Танец Севиль» и «Мечта Севиль».

[Звучат названные три части восточной новеллы «Сестра солнца». Исполнитель – симфонический оркестр Донецкой областной филармонии. Дирижер – заслуженный артист УССР Владимир Агафонов]

Корр.: – Одно из последних сочинений, над которым Вы сейчас работаете, как известно, это – цикл прелюдий. Некоторые из них с успехом прозвучали на последнем пленуме Донецкой организации Союза композиторов Украины. Несколько слов, пожалуйста, об этом сочинении.

А. Некрасов: – Жанр фортепианных прелюдий – это, мне кажется, очень интересный, очень перспективный, богатый сам по себе жанр. Могу сослаться на высказывание Рахманинова, который сказал, что небольшую прелюдию так же сложно сочинить, как и симфонию. Естественно, что многие композиторы стремились разнохарактерные миниатюры объединить в циклы. Известен опыт Шопена, Рахманинова… Многие циклы прелюдий мы имеем в творчестве и современных советских композиторов. Написание самого цикла прелюдий не является чем-то новым. Но в своем творчестве я стремлюсь написать такие сочинения, которые были бы близки именно молодежи, и даже более конкретно – юношеству, учащимся, скажем, музыкальных

школ или начальных курсов музыкального училища. Поэтому я хочу, чтобы эти прелюдии были очень конкретными в своей образности, соответствовали уровню подготовки учащихся, и, конечно, как любой композитор, я хочу, чтобы они были своеобразными.

[Звучат две прелюдии для фортепиано. Исполнитель – автор]

Корр.: – Вокальные сочинения Александра Некрасова, в частности, в песенном жанре привлекают непосредственностью и искренностью выражения. Песни композитора, свободные от усредненно-модного эстрадного шика, подкупают простосердечием, правдой психологического выражения и, слушая их, невольно испытываешь чувство прикосновения к чему-то светлому, чистому. Эти свойства вокальной музыки композитора обнаруживают себя не только в лирических песнях, они одухотворяют и песни высокого гражданского звучания, и сочинения, адресованные детской и юношеской аудитории, и, конечно, присутствуют в песнях, посвященных родному Донбассу, его людям.

[Звучит песня «Моя земля», слова атора. Исполнители – преподаватель Донецкого музыкального училища Галина Доброва (сопрано) и симфонический оркестр областной филармонии. Дирижер – заслуженный артист УССР Валентин Куржев]

Корр.: – Серьезность авторских намерений, уверенное движение по пути накопления мастерства – залог будущих удач и весомости результатов творческого труда Александра Некрасова. В этом убеждают и многочисленные встречи композитора со слушателями, и его авторские концерты, и заинтересованное внимание к музыке Александра Некрасова исполнителей и слушателей.

Передачу подготовил Л. Минкин.

Донецкая областная
государственная телерадиокомпания.–
1985.– 13 августа.

УРОК МУЗИКИ

Робочий день у багатьох японських фірмах починається з хорового співу. Шість разів на тиждень протягом навчання в школі японські діти відвідують уроки музики, образотворчого мистецтва, танцю. У технічно високорозвинутій країні цьому приділяють велику увагу: вважають, що прилучення до світу прекрасного стимулює творче мислення, без якого разючі успіхи в техніці неможливі.

Сказати те ж саме про нас хотілось би, але не вдасться. Уроки малювання й музики (як тепер називають уроки співу, хоча на них, як і раніше, в кращому випадку лише розучують пісні) закінчуються десь на середині шляху до свідоцтва про середню освіту. Далі вони просто зникають з розкладу занять. Як у містах Донецької області, так і в селах, з тією, втім, різницею, що тут уроки малювання й музики частіше витісняються іншими, а вчителів з спеціальною освітою ще менше. «Кадри дуже слабкі, вони не знають методики викладання, психології», – так відверто характеризують загін сільських вчителів у кабінеті естетики Донецького інституту вдосконалення вчителів. А назвати цифру: скільки вчителів музики й малювання мають відповідну освіту, не можуть ні тут, ні в обласному управління народної освіти. Така при-близно відповідь: десь п'ятдесят процентів від усього числа сільських вчителів не мають ні вищої, ні середньої освіти.

Я попросила прокоментувати становище члена Спілки композиторів УРСР О. І. Некрасова, який починав свій шлях у мистецтво шкільним учителем.

– Я працював у музичній школі. Ми виїздили в села, відбирали дітей із загальноосвітніх шкіл, прагнули налагодити тісні контакти між учнями музичних і загальноосвітніх шкіл. Перші можуть пропагувати музику серед других, сприяти їх прилученню до світу мистецтва. На жаль, контакти дуже слабкі. До того ж музичних шкіл в селах обмаль.

– **В Донецькому обласному управлінні культури назвали шість: у селах Гродівка Красноармійського, Добропілля Добропільського, Олександро-Калинове Костянтинівського, Дмитрівка Шахтарського районів і ще дві в селищах Мирне і Черкаське…**

– Скільки сільських дітей залишаються поза музичними школами! В кожному селі, звичайно, не відкриєш її – для цього потрібні спеціалісти. Тим більша роль у музичному вихованні загальноосвітніх шкіл, тим важливіше об’єднання зусиль. Поки що існує велика відокремленість дітей, які відвідують музичні або художні школи і загальноосвітні. І це не тільки в селах, а й в містах, де можливостей для спілкування більше. Виходить так: якщо дитина вчиться в загальноосвітній школі, вона забуває або навіть і не знає, що є музична, так само, наприклад, якщо вона вчиться в музичній, то для неї уже не існує художньої чи хореографічної. Треба скоординувати зусилля обласного управління культури, обласного управління народної освіти!

– **Як, на ваш погляд, перебудова в галузі естетичного виховання в школі почалася?**

– Спитайте тих, хто має відношення до музичної чи художньої освіти, як вони розуміють перебудову в цій сфері – навряд чи хто скаже щось конкретне. Так, загальні фрази…

– **А як ви вважаєте?**

– Мені здається, що в підготовці педагогічних кадрів все ще панує інертність мислення. Люди звикають виконувати те, що від них вимагають, підкорятись навчальним планам, рекомендаціям методичних кабінетів тощо. Вся система музичної освіти була спрямована на те, щоб найкращим чином звітувати. Але виховання – такий процес, де диктат може принести тільки негативні наслідки. Система, що існувала, не спонукала педагогів думати творчо, позбавила їх можливості вибору засобів виховання.

Ця ситуація багато в чому зберігається і зараз. І продовжує тиснути на вчителя, а відтак і на учня. Вчитель, який звик працювати і мислити за стандартом, вимагає цього ж від дітей. Якщо хтось з них не вкладається в ті норми, за якими живе викладач, – його починають рівняти зліва, справа, згори, знизу. Незвичність, самостійність учня загрожують душевному комфорту вчителя, йому спокійніше, коли всі учні однакові.

Творчий підхід до виховання все ще залишається категорією теоретичною, на практиці вона рідко втілюється.

Ще одна проблема: розрізнені елементи виховання. Дошкільна ланка (дитячі садки, в кожному з яких має бути викладач музики), школа, музичне або педагогічне училище, інститут – не зв'язані між собою. Між тим, тільки сукупність елементів дасть позитивний ефект.

– У колись співучих українських селах змовкли пісні, які народ зберігав віками, все сильніше лунає рок-музика. Вражає повальне захоплення естрадною музикою, до того ж не кращими її зразками. Як сказав поет:

Вмерла пісня на сільськім кутку…
Не було таких ще похорон –
Хлопці і дівчата йшли до клубу,
Де стояв не хрест, а мікрофон,
І не духовий журивсь, рок-група
Гнала децибельний марафон!

Навіть учні музичних шкіл (не кажучи вже про загальноосвітні) віддають перевагу «Ласкавим травням». Щось можна тут зробити?

– Мало людей, у яких би можна навчитися правильно оцінювати те, що заповнює радіо- і телеефір, лунає у відеосалонах. Якщо виховувати смак з дитинства, тоді не доведеться забороняти те чи інше явище – молодь сама зорієнтується у виборі захоплень. Одне з найголовніших завдань – підвищення культури вихователя.

– Отже, ми знову повертаємось до особистості вчителя. Ви працюєте в Донецькій консерваторії імені С. Прокоф'єва. Вас задовольняє рівень підготовки тут вчителів музики?

– Бачте, система музичної освіти у вищому навчальному закладі склалася так, що студент може одержати три кваліфікації:

або виконавця, або керівника колективу, або педагога. Не кожний, провчившись п'ять років, одержує одну з двох перших кваліфікацій: якщо людина погано грає, співає – вона не може йти у філармонію, театр. І тоді її направляють працювати… викладачем. Вважається, що ним може бути кожен. Але ж до педагогічної діяльності такі студенти теж не готові! Всі, хто вступають до консерваторії, як правило, мають намір бути виконавцями. А про роботу викладача згадують лише тоді, коли не вдалося перше.

В галузі музичного мистецтва є багато чудових піаністів, скрипалів, диригентів… А ось майстрів педагогічної діяльності – дуже мало, сама музична педагогіка залишається наукою нерозвинутою. Це – наслідок недооцінки її можливостей.

– **З чого ж все-таки, на вашу думку, треба починати?**

– Передусім – піднести престиж роботи з дітьми. Необхідно звернутися до дитинства, до малюків, де закладається любов до мистецтва, здатність сприймати його. Без цього неможливо запобігти повторення того, що ми маємо.

Бесіду вела Р. Іванченко

«Сільська Донеччина».– 1991.– 18 липня.

ІЗ ПІСЕННОГО ДЖЕРЕЛА

ПЕРЕДАЧА ДОНЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО РАДІО

(Стенограма)

Б. Дутчак: – Я думаю, це буде не знайомство, а продовження розмови з Олександром Некрасовим. Це наш дончанин. З його творчістю я трошки познайомився, що для мене було несподівано, ще десь з десяток років назад, коли я почув для себе рідні мотиви. То була «Карпатська» сюїта?

О. Некрасов: – «Карпатська»…

Б. Дутчак: – І ось Олександр продовжує працювати в цьому ключі, я для себе так відзначив… Чудові він зробив обробки народних пісень і вони так по-свіжому звучать. Звучали вони в запису хору нашого Донецького музичного училища. Там, вірніше, два колективи. Два колективи?

О. Некрасов: – Так.

Б. Дутчак: – І ось нещодавно Ви, Олександре, записали нову сюїту. Скажіть, будь ласка, коротко, що це за твори?

О. Некрасов: – Взагалі потяг до жанру обробки українських народних пісень, вільної обробки, фольклорної імпровізації на теми українських народних пісень, якось виник сам по собі. В тому розумінні, що музика ця викликає дуже такі… великі, добрі емоції. Тому, коли вона з дитинства, так – поступово – проникає до серця, до душі, до розуму, то потім все одно знайде своє місце, своє вираження.

Так само ці пісні. Коли я жив на Волині, то в мене не було жодної обробки волинської народної пісні. А зараз, коли пройшло вже багато часу, я подивився у збірник українських народних пісень Волині (і так само пісень Поділля, зараз працюю над піснями Донеччини, правда, тут менше є записів), подивився зовсім по-іншому на цей матеріал.

[Звучить імпровізація на тему дитячої української народної пісні «Іди, іди, дощику». Виконавець – жіноча група мішаного хору Донецького музичного училища. Художній керівник та диригент – заслужений працівник культури України Еммануїл Білявський]

Б. Дутчак: – Що значить, коли людина з віком переосмислює цінності…

О. Некрасов: – Так. Бо в дитинстві чи в молодості чуєш, співаєш, але багато над чим не замислюєшся. А коли проходить більше часу, то починаєш проникати у зміст слів, може, як композитор вже зараз – у характер, у структури, в інтонаційність народних мелодій. І вони збагачують. Вони дуже збагачують! І тому я кажу, що то виникло якось саме по собі, бо я спеціально того не робив. Коли митець робить спеціально, то я дуже сумніваюсь, що в нього вийде щось таке дійсно відкрите до людей.

[Звучить імпровізація на тему дитячої української народної пісні «Бом – день». Виконавець – жіноча група мішаного хору Донецького музичного училища. Диригент – Еммануїл Білявський]

Б. Дутчак: – Ця невимушеність, оте, так би мовити, вже пропущене крізь призму прожитих літ і оце бажання, я бачу, який дає результат. Як людина, яка хоч трошки щось знає, я можу оцінити, що вийшло вдало – ці обробки пісень. В усякому разі, там тридцятихвилинне звучання, там різні такі…

О. Некрасов: – Взагалі хоровий цикл займає більше часу, близько години. Весь цикл. Але він складається з декількох фольклорних сюїт. Це дитячі українські народні пісні для жіночого хору, пісні про кохання для мішаного хору, звичаєво-обрядові пісні і для жіночого, і для мішаного хору. Тому виходить, що тут охоплені всі сторони життя народу, його ставлення до свят, до буднів, до кохання, тобто закумульовано все. Можна сказати, що фольклор став моїм світосприйняттям, моєю філософією.

[Звучить вільна обробка української народної пісні «Ой у полі два дубки». Виконавець – мішаний хор Донецького музичного училища. Диригент – Еммануїл Білявський]

О. Некрасов: – Тут, саме в Донецьку, виникли ці хорові обробки, бо фортепіанну музику, наприклад, я писав спочатку…

Б. Дутчак: – Раніше…

О. Некрасов: – …бо я знав дуже багато цікавих виконавців. Взагалі свою музику я пишу в більшості для конкретних виконавців, бо тоді я знаю, що ця музика потрібна виконавцеві, вона буде виконуватися, він мені підкаже, що йому подобається, що не подобається. Тут, може, інтимнішого більше, але коли інтимне довести до більш високого рівня, то тоді воно піде вже і в люди.

А от що стосується хорових творів, то тут, на Донеччині, я зустрів дуже цікавих виконавців. Дуже цікавих. Це – і Еммануїл Григорович Білявський…

Б. Дутчак: – Нам пощастило-таки, що ми маємо в музичному училищі таких музикантів.

О. Некрасов: – То просто видатний музичний діяч. Потім, скажу, цікавий, дуже талановитий працює на Донеччині диригент Олексій Федоров.

Б. Дутчак: – Він – професіонал.

О. Некрасов: – Він професіонал, але працював, окрім академічних колективів, ще й з самодіяльними.

Б. Дутчак: – Капела в Макіївці…

О. Некрасов: – Так, макіївська капела. А у Білявського – на шахті імені Кірова. Тому вони дуже добре знають народний стиль виконання. І просто ми зійшлися в тому плані.

[Звучить вільна обробка української народної пісні «Сива зозуленько, не літай раненько». Виконавець – мішаний хор Донецького музичного училища. Диригент – Еммануїл Білявський]

О. Некрасов: – Виконання народної музики взагалі потребує зовсім інших підходів. І манери, і всього…

Б. Дутчак: – Коли я зайшов, ви тут у цьому ключі писали. Переживав і композитор… Федоров готував твір для запису… Я маю на увазі останню сюїту. Як дівчатка ці сприймають! Це ж 15 – 16 років! – в музичному училищі… Приносило воно їм насолоду?

О. Некрасов: – То цікавий момент. Я прийшов у хор Донецького музичного училища і зразу, з порогу, дівчата питають:

«Ви принесли нам нові твори?» Я не знав навіть, як на те реагувати…

[Звучить обробка української народної пісні «Ой в лужку, в лужку, на жовтім піску». Виконавець – мішаний хор Донецького музичного училища. Диригент – Еммануїл Білявський]

Б. Дутчак: – Про сюїту кілька слів – оцю, останню.

О. Некрасов: – Справа в тому, що кожна сюїта має своє місце в усьому хоровому циклі, свою драматургічну вагу. Ця сюїта – ніби кульмінація всього твору. Після цієї кульмінації повинна відбутися наступна – для мішаного хору, теж звичаєво-обрядові пісні. То – фінал. Ми його ще не записали. Але третя сюїта акумулює в собі й імпровізаційність, вже як вираження всього, й ліричне начало, вірніше, вона стає ліричним центром усього циклу. Тому (бо перед тим ідуть пісні про кохання) тут така жіноча, як то кажуть, лінія.

Б. Дутчак: – Елементи кохання, звичайно, теж є?

О. Некрасов: – Є, але вони виражені не так відкрито. Тут любов іншого плану – любов до землі…

Б. Дутчак: – До природи…

О. Некрасов: – До природи, до людей, до всього, що їх оточує. Бо перед тим були пісні про кохання. То – відношення між людьми, тільки, може, між людьми, й асоціації природні, пов’язані з цим. Тому я й кажу, що третя сюїта драматургічно є ліричним центром усього циклу.

Б. Дутчак: – Сюїта має декілька частин. Які вони?

О. Некрасов: – Вона складається з п’яти частин. Перша має назву «Ой виходьте, дівчата». Це веснянка. Як починається рік і починається…

Б. Дутчак: – Пробудження природи і пробудження почуттів…

О. Некрасов: – І почуттів, тобто все найкраще, що з’являється в людині, з’являється навесні.

Б. Дутчак: – Далі…

О. Некрасов: – Далі іде теж вільна обробка української народної пісні «Ой не коси, мій татойко, сіна», косарської пісні. Потім – «Розкопаю я гору», купальська пісня. То така асоціація, дуже вагома. Звичайно, буквально тут зміст не можна розуміти.

«Розкопаю я гору, та й посію я рожу, та й поставлю сторожу…» Тобто йдеться про збереження найкращих почуттів. За нею – «Станьте, дівчата, в рядочок», жниварська пісня. Вона невеличка, але по-своєму цікава – в метроритмічному, в інтонаційному плані. І завершує сюїту звична нам колядка.

Б. Дутчак: – Це вже ближче до зими…

О. Некрасов: – Але з колядки я зробив не стільки пісню, як жанрову картинку, де приходять колядники, вони колядують, звертаються до хазяїв, ті не дають їм якихось, може…

Б. Дутчак: – Гостинців…

О. Некрасов: – …грошей, гостинців або ще чогось. Вони починають знову співати… Звичайна жартівлива сцена.

[Звучить Фольклорна сюїта № 3 на теми звичаєво-обрядових пісень з хорового циклу «Пісні з Волині». Виконавець – жіночий хор Донецького музичного училища. Художній керівник та диригент – Олексій Федоров]

О. Некрасов: – Мені буде приємно, якщо ця сюїта сподобається слухачам. Багато з них вже познайомилися і з цією сюїтою, і з усім хоровим циклом у моєму авторському концерті, який відбувся нещодавно.

Б. Дутчак: – Дякую Вам, Олександре. Це не остання наша зустріч, тому що все-таки Ви будете працювати, як я зрозумів, далі в цьому ключі, та й не тільки – у Вас є і камерні, і камерно-вокальні твори, інструментальна музика… Я думаю, що на нашу передачу прийдуть якісь відгуки, хтось напише, будуть люди, яких збудить Ваша і оця народна пісня. Ці листи ми з часом прокоментуємо, іще щось з Вашого написаного додамо і знову зробимо передачу.

О. Некрасов: – Я можу тільки додати, що завжди вірю в людей, вірю в слухачів. Аби я в них не вірив…

Б. Дутчак: – То б не писав…

О. Некрасов: – …то б не писав. Навіщо б ото воно мені було потрібно?..

Донецька обласна
державна телерадіомовна компаніяя.–
1993.– Червень.

Александр Соломка

КОМПОЗИТОР АЛЕКСАНДР НЕКРАСОВ: «Я МУЗЫКУ СВОЮ В ФОЛЬКЛОРЕ НАХОЖУ»

О композиторах пишут мало. Можно даже подумать, что такой профессии не существует вовсе. А между тем в консерваториях Украины ежегодно «выпекают» до десятка новых сочинителей музыки. Самое непосредственное отношение к этому имеет Александр Иванович Некрасов. Доцент Донецкой консерватории. Композитор. Лауреат премии С. С. Прокофьева. Автор многих, в том числе изданных, сочинений – оркестровых, хоровых, инструментальных сюит, вокальных циклов, других произведений разных жанров и форм, которые охотно включают в свой репертуар творческие коллективы и известные в Украине исполнители. Сегодня он «пробился» в число самых исполняемых композиторов. И его музыка широко используется педагогами в музыкальных школах, училищах и вузах. Многие его произведения изданы и приобретены репертуарно-редакционной коллегией по музыке Министерства культуры Украины. Словом, он человек довольно-таки известный. В музыкальном мире. А вот среди широкой публики?

Задаю вопрос композитору не без боязни зацепить его за больное самолюбие – ведь сегодня в моде «иная музыка», другие песни. Много ли найдется поклонников у его озорных гуцульских коломыек, романтических карпатских сюит, даже современных лирических произведений. Недавно в конкурсе на лучшую песню о Донецке именно его признана лучшей, но кто ее слышал. По радио, в том числе и местному, вовсю пропагандируются сочинители всякого рода «попсы».

– Популярными в наше время становятся примитивно просто: взял гитару, выучил три аккорда, попал в кадр телекамеры раз, другой – и подросток, порой даже толком не знающий музыкальной грамоты, становится кумиром. Телевидение сыграло злую шутку с обществом, целенаправленно занимаясь его оболваниванием.

– **У нас же примерно у двух поколений людей музыкально-эстетические ценности перевернуты. Не от этого ли стремительно падают нравы?**

– Конечно. Музыка – главная составная восхождения от человека животного к человеку духовному и нравственному…

– **Александр Иванович, как рождаются книги, картины, танцы – понятно многим. А вот музыка – для многих загадка. Как она рождается из «ничего»?**

– Это чрезвычайно трудно объяснить словами. Музыка – единственный «канал», напрямую подключенный к эмоциональным структурам живого существа, к человеческой душе. Не случайно ее считают одним из наиболее древних искусств.

– **Ей приписывают и прямую связь с Космосом. Помните этическую цель по Пифагору: духовное совершенствование, катарсис, достигается постижением музыкально-числовой структуры Космоса. Не отсюда ли связь музыки и Бога?**

– Для всех величайших древних цивилизаций музыка была «медициной духа». Музыка соединяла человека с Богом.

Однако главное все же – в просвещении. Поэтому порой и становится страшно от того, что верховная власть страны не в состоянии понять, что, обрекая на нищенство композитора, писателя, художника, она обрекает на деградацию и гибель страну. Ну, разве это нормально, что сегодня композитору негде издать свои сочинения – фактически ликвидирована единственная в Украине музыкальная редакция, сократилось до минимума общение композитора с общественностью. Лично я уже почти три года не имею возможности встречаться с трудовыми коллективами, тогда как в 80-е годы у меня таких встреч состоялось около 120. Сильнейший удар наносится профессиональному музыкальному искусству.

– **Хорошо, что у вас есть своя постоянная аудитория – студенты. Многие и того не имеют.**

– Пройдет еще немного времени и наши вузы могут опустеть. Ведь мы переживаем период, когда музыкальные школы закрывают. Многим родителям не по карману музыкальное образование своих детей. При всех негативных явлениях прошлой власти, система музыкального образования все же работала на подъем общей культуры. Да, плохо стыковались звенья, да, были недостатки в программах. Но ведь худо-бедно система эта обеспечивала реализацию способностей многих музыкантов.

– **Неужто такое случится?**

– Не должно… Музыкальная общественность делает все, чтобы не дать умереть в нас музыке. Вот и республиканский Союз композиторов вместе с заинтересованными ведомствами и коммерческими структурами уже третий год подряд проводит различные музыкальные фестивали и конкурсы – «Киев Музык Фест», «Музыкальные премьеры сезона», другие. Все они преследуют одну цель – поддержать творчество молодых композиторов и исполнителей, а также вывести Украину на международную музыкальную орбиту.

– **Знаю, вы были участником трех последних фестивалей, в частности, «Пять столиц» (Киев, Берлин, Лондон, Париж, Тель-Авив). Какие ваши произведения там исполнялись?**

– На последнем фестивале, о котором вы сказали и который состоялся в апреле текущего года в Киеве, прозвучала моя фольклорная хоровая сюита на темы украинских народных песен. С фольклором я работаю постоянно. На нем я воспитывался всю жизнь. Он давно уже стал моей философией.

– **А сколько всего вами написано произведений?**

Более 120, ряд из которых часто исполняются в концертных программах. Мне повезло, за последние два года мои хоровые сочинения включали в свои программы около 30 хоров Украины.

– **Вы воспитанник Львовской музыкальной школы. А родом откуда?**

– Родом? Мои родители из Саратовской и Московской областей, но еще с детства я жил на Волыни. Отсюда у меня и

любовь к украинской природе, культуре, песням. Я очень благодарен своим учителям: профессору Р. А. Симовичу, в классе которого я учился композиции, и своим первым – В. Н. Саране, А. Н. Бедняку, Г. Н. Казакову, у которых учился игре на баяне.

– А вам кто должен быть благодарен? Кого вы воспитали? Есть среди них знаменитости?

– Наша работа в основном – индивидуальная. Поэтому пока что у меня не много выпускников, получивших квалификацию «композитор». Среди них Алексей Скрыпник, ныне уже доцент Донецкой консерватории, лауреат республиканских премий имени Н. А. Островского и Л. Н. Ревуцкого, международного композиторского конкурса.

– Значит, повод быть удовлетворенным все-таки есть?

– Как сказать… В творческой работе трудно обрести абсолютное удовлетворение. Да и не так хорошо обстоят дела с общей музыкальной культурой. Люди все меньше поют вместе – гибнет великолепная народная традиция, которой так славились украинцы.

– Хочется верить, что еще запоет страна. Ведь не все так безнадежно. Пока есть люди, увлеченные сочинением музыки. Пока они не потеряли интерес к истокам национальной песенной культуры.

«Взгляд».– Донецк–Луганск.–
1993.– 1–15 июля.

В. Рудич

ОЛЕКСАНДР НЕКРАСОВ: «МУЗИКА – ЦЕ ВІДОБРАЖЕННЯ МОЇХ ПОЧУТТІВ»

До нас у редакцію завітав Олександр Іванович Некрасов – член Спілки композиторів України і Всеукраїнської музичної Спілки, тобто організації міжнародної. О. І. Некрасов живе і працює в Донецьку, професор Донецької консерваторії імені С. Прокоф'єва, лауреат премії імені Сергія Прокоф'єва. Раніше цей заклад називався – Донецький музично-педагогічний інститут, у ньому починав свою викладацьку діяльність відомий нині композитор.

А родом Олександр Некрасов з берегів Волги. Сім'я переїхала в Україну, і з 1956 року вона стала для молодого росіянина другою батьківщиною. Українською мовою володіє бездоганно.

Олександр Іванович перебував у творчому відрядженні з наміром відвідати міста Ковель, Луцьк, зустрітися з представниками музичних кіл регіону, продовжити збір матеріалів для своїх нових творів.

Він уже написав чотири хорових сюїти, об'єднані циклом «Пісні з Волині». У доробку композитора – пісні для дітей, про кохання, звичаєво-обрядові. За матеріал служать невичерпні фольклорні джерела краю, з яким тісно пов'язані молоді літа митця.

Хори О. І. Некрасова виконувалися на міжнародних фестивалях, зокрема, «Київ Музик Фест» – «Музичні прем'єри сезону», де представляли свої твори композитори п'яти столиць світу – Києва, Берліна, Парижа, Лондона, Тель-Авіва. Крім того, його класичні хори звучать по всій Україні…

Олександр Некрасов написав чимало пісень та інших творів на слова наших волинських поетів: Йосипа Струцюка, Петра Маха. Василя Гея. Його амплуа – серйозна класична музика академічного рівня звучання.

– **Олександре Івановичу, а як воно все починалось?**

– Починалось, мабуть, з турійської землі. Працюючи викладачем дитячої музичної школи, а згодом її директором, я часто бував у селах. Адже саме там лежать найцінніші пласти народної культури і творчості, які тільки треба підняти, відшукати самородки, відшліфувати їх. Мені завжди цікаво зустрічатися з людьми, особливо з натурами творчими, непересічними. Доля часто зводила мене з такими особистостями. Так було і в музичному училищі, і в Львівській державній консерваторії, спочатку на виконавському (клас баяна), а потім на композиторському відділеннях. Знайомство з викладачами, відомими композиторами, музикознавцями, зокрема Романом Аполлоновичем Сімовичем, Анатолієм Йосиповичем Кос-Анатольським, Station Станіславом Пилиповичем Людкевичем, Миколою Філаретовичем Колессою дало мені дуже багато для формування як музиканта і композитора. Власне, в композицію мене, так би мовити, посватав чудовий викладач Ісидор Ілліч Вимер, а майстерності хорової музики вчився у Євгена Теодоровича Козака.

– **Яким Вам бачиться тепер наш Турійськ, його люди?**

– Рідний мені Турійськ – я продовжую називати його так, звичайно, змінився. Але він такий же гарний, особливо зараз, коли весна і літо прибрали його в зелені шати, дали селищу барви невмирущого життя. І люди залишаються красивими. Коли я хоч раз познайомився з людиною, в якої відкрита душа, то знову й знову прагну зустрітися, обмінятися думками, просто щиро порозмовляти. Єднали і єднають мене ще творчі зв’язки. Одні з перших пісень я написав у Турійську на слова талановитого поета Миколи Данилюка, виконавцями їх були Олександр Коптюк, Микола Шкарпет та інші. На жаль, не всі друзі залишилися серед живих. Доля буває невблаганною. Але життя триває, і музика продовжує чарувати людей. Я люблю людей і намагаюся передати їм свої почуття. Музика – це відображення моїх почуттів. Приємно, що маю вже своїх учнів – компо-

зиторів. Один із них, Олексій Скрипник, працює разом зі мною на кафедрі теорії музики та композиції, лауреат премії імені Островського. Ще одна вихованка, Алла Пачевська, працює в театрі Алли Пугачової. У Москві також і Юрій Мартинов – брат відомого співака з передчасно обірваною піснею, Євгена Мартинова. Вилітають пташенята з гнізда, летять у світ. Тож хай несуть на крилах творчість. Їм перевершувати своїх вчителів.

…Сашко Некрасов залишається світлим романтиком, хоча Олександрові Івановичу і тепер ще не багато – сорок вісім років. Пора розквіту і розвою. Його улюблене слово – солоспів. У ньому є поєднання «соло» і «соловей». А хори Олександра Некрасова – то солоспіви, в яких зливаються десятки і сотні солов’їних звуків.

Шановний гість Турійська завітав у дитячу музичну школу. Тут він зустрівся з викладачами, колишніми колегами. Якби не обмежений час у композитора, споминам не було б кінця. Але, незважаючи на жорсткий особистий розпорядок, Олександр Іванович запропонував переглянути відіокасети із записами авторських концертів у виконанні мистецьких колективів та солістів.

Це були хвилини зачарування (навіть для професіоналів) високим і витонченим звучанням народної душі нашого краю. А найбільше захоплення, здається, сяяло в очах некрасовської вихованки, нині вчительки Луківської середньої школи, художниці Тетяни Василівни Рашкевич. Усе покинула вона, аби зустрітися з улюбленим учителем, який її ще дівчам ввів у світ краси музики. І тепер вдячна талановита учениця-педагог сама вводить юні душі в цей світ через музику образотворчого мистецтва.

Яким не був багатим на враження цей день, все ж довелося одні одним сказати: до побачення! Олександр Іванович поїхав до Луцька. А звідти – вже й додому, втілюючи далі свої творчі задуми, несучи, мов бджола нектар, чисті крапельки з народних дивоцвітів.

«Народне слово» (Турійськ).– 1994.– 8 червня.

ВОЗВРАЩЕНИЕ К ПРОЙДЕННОМУ

В последнее время складывается впечатлениее, что культурная жизнь в лучшем случае находится в состоянии длительного анабиоза. Тем удивительнее (и приятнее) обнаружить, что не все так плохо, как кажется: где-то что-то происходит. Кто-то спонсирует новые начинания, а в целом искусство и культура оказываются настолько гибкими и живучими (впрочем, как и все мы), что это позволяет если не с оптимизмом, то хотя бы с некоторой надеждой задлядывать в будущее. Наша беседа с Александром Ивановичем НЕКРАСОВЫМ – членом Союза композиторов Украины, лауреатом премии им. Прокофьева, профессором Донецкой консерватории, – еще одно тому подтверждение.

Корр.: – Александр Иванович, наслышана, что вы недавно вернулись из творческой командировки (Львовщина, Волынь), а это само по себе звучит обнадеживающе. Что, Союз композиторов переживает не худшие времена?

А. Н.: – Положениее в Союзе композиторов сложное – трудности как финансовые, так и с помещениями. Но, тем не менее, моя творческая командировка – действительно по линии Союза композиторов. Союз изыскивает любую возможность хоть как-то помочь своим членам. Одними из самых крупных событий я считаю проведение украинских международных фестивалей «Київ Музик Фест», в которых мне довелось участвовать со второго по четвертый. Сейчас представляется возможным поехать на пятый…

Корр.: – А с чем связан такой маршрут?

А. Н.: – Вообще-то я жил раньше на Волыни. С семьдесят седьмого года здесь, в Донецке. Там остались и мои любимые

авторы – поэты, с которыми сотрудничал долгие годы. Это и Василь Гей, и Иосиф Струцюк, и Петр Мах. На стихи этих поэтов я пишу, например, солоспивы – то, чем я занимаюсь в последнее время…

Корр.: – А местные, донецкие поэты, вам не близки?

А. Н.: – Почему же? Меня привлекает творчество Николая Рыбалко. На его стихи написал несколько песен. Дело в том, что Рыбалко близок к народным истокам. Ведь поэт и поэт-песенник – не одно и то же, музыка требует особого подхода, особого текста.

Не случайно я сотрудничаю в основном с народными поэтами. И не только с украинскими, хотя пишу чаще всего именно на украинские тексты. Один из давних моих авторов – азербайджанский народный поэт Наби Хазри, стихи его глубинны, к тому же переводчики у него всегда были отличные – например, Евтушенко. На произведения Хазри у меня написано 11 романсов, восточная новелла по мотивам его поэмы «Сестра солнца», «Каспийская фантазия» по сюжету поэмы «Два Хазара»…

Корр.: – То есть вас привлекает фольклор? В этой связи можно поподробнее об упомянутых вами солоспивах?

А. Н.: – Дословно «солоспив» – сольное пение. Солоспив имеет глубокие национальные корни и занимает промежуточное положение между песней и романсом, соединяя в себе академичность и массовость, поэтому глубоко демократичен, но одновременно этот жанр отвечает «техническим» требованиям современной музыкальной культуры. Надо сказать, что к солоспиву, как, впрочем, и к национальным истокам, я пришел не сразу, хотя и жил на Волыни…

Корр.: – Молодые композиторы, Ваши ученики, продолжают эту традицию?

А. Н.: – В учениках я пытаюсь сохранить прежде всего индивидуальность, помочь им найти свое место и свой стиль. Поэтому, например, Алексей Скрыпник (лауреат двух республиканских премий – Н. Островского и Л. Ревуцкого и премии международного композиторского конкурса) тяготеет к симфонической музыке, а Алла Пачевская работает в театре Аллы Пугачевой. Видите, какая полярность. Конкретно солоспивами

пока никто из них не занимается. Но, возможно, в скором времени, как украинские авторы, они придут и к этому жанру.

Корр.: – То есть солоспивами на Донетчине вы пока занимаетесь в единственном числе?

А. Н.: – Пока, выходит, так.

Корр.: – В таком случае можно несколько слов о ваших любимых детищах”?

А. Н.: – Каждый ребенок чем-то хорош, поэтому каждый – любимый. А к своим удачам могу отнести, пожалуй, хоровой цикл «Пісні з Волині», фольклорные импровизации на темы песен Подолии, «Карпатскую сюиту», Фантастические эскизы для фортепиано, «Три гуцульских гобелена» для домрового оркестра…

Корр.: – Какое красивое название… А что в планах?

А. Н.: – Подготовка следующих авторских концертов и многое другое, о чем пока лучше не говорить, а…

Корр.: – Делать? В таком случае – творческих вам успехов.

Беседовала Майя Орешникова

«Взгляд».– Донецк – Луганск.–
1994.– 15 июля.– № 27

ТОБІ, ВОЛИНЬ, –
МОЄ СЕРЦЕ І МУЗИКА

ПЕРЕДАЧА
ВОЛИНСЬКОГО ОБЛАСНОГО РАДІО

(Стенограма)

Диктор: – Говорить Луцьк.

Шановні друзі, запрошуємо вас послухати радіо розповідь Любові Ванчугіної «Тобі, Волинь, – моє серце і музика».

[Звучить «Прелюдія» соль-мажор Олександра Некрасова з циклу «Вісім прелюдій» для фортепіано у виконанні студентки Луцького державного музичного училища Тетяни Кривицької]

Л. Ванчугіна: – Із повідомлень Волинського радіо, а також із газетних матеріалів наші слухачі, очевидно, знають, що нещодавно в Луцькому Народному Домі «Просвіта» відбувся авторський концерт члена Спілки композиторів України, лауреата премії імені Сергія Прокоф’єва, професора Донецької консерваторії Олександра Некрасова.

Для тих, хто вперше чує це ім’я, скажу, що витоки таланту Олександра Некрасова, як музиканта, беруть початок із Волині. І хоча вже близько двадцяти років він живе і працює в Донецьку, край наш увесь цей час є для нього тим духовним джерелом, з якого він черпає собі і натхнення, і сили, і, врештірешт, матеріал.

Творча дружба єднає Некрасова з поетами нашого краю, на вірші яких ним написано чимало пісень, романсів, солоспівів. Ще живучи і працюючи на Волині, він зацікавився народними

піснями, збирав їх, вивчав, досліджував, в результаті чого народився цілий хоровий цикл «Пісні з Волині». Познайомитися з цим доробком композитора мали змогу всі, хто побував на його авторському концерті.

Зараз ви, шановні друзі, почуєте виступ хорової капели Луцького державного музичного училища під керуванням Валентини Гаврилюк.

[Звучить обробка української народної пісні «Ой ти, дубе, зелен дубе» з фольклорної сюїти № 2 на теми пісень про кохання для мішаного хору]

Л. Ванчугіна: – Перед початком концерту я запросила до мікрофона Олександра Некрасова.

Скажіть, будь ласка, Олександре, коли і в кого зародилася ідея провести такий авторський концерт?

О. Некрасов: – Ідея проведення цього авторського концерту виникла зовсім несподівано. Як Ви знаєте, я працюю над піснями з Волині, – пишу пісні на основі фольклорного матеріалу і на вірші поетів Волині. І ось я приїхав сюди навесні минулого року просто познайомити музикантів, моїх друзів, з тою музикою, що я пишу, з поетами зустрітися… Я привіз ноти в музичне училище, звернувся до викладачів – до Уляни Штець, до Валентини Гаврилюк, керівника хору, до Юрія Мельника з педучилища, керівника хору… Вони охоче взяли цей музичний матеріал. І коли я поговорив з Євгеном Ільковичем Гіщинським про те, що отак є якась база для виконання творів, то він мені запропонував провести авторський концерт, щоб, може, ширше ознайомити слухачів із моєю творчістю. Я йому за це дуже вдячний. Навколо цього ми почали працювати і взагалі все пішло добре.

Музиканти взяли в роботу музичний матеріал, навіть у більшому обсязі, ніж я сподівався, бо буває, знаєте, щось подобається, щось не подобається. Але, на моє здивування, всі твори взяли в роботу. Це для мене було дуже приємно – для майбутнього натхнення, може, для задоволення чисто творчого… Буває ж, кажу, то для голосу не підійшло, чи просто музика не подобається. А тут і стосунки наші склалися добре, й підготовка до концерту пішла невимушено, дуже так спокійно, всі творчо

готувалися… І зараз матеріал, який ми підготували з виконавцями, – ті пісні та інструментальна музика, хорові твори будуть представлені до слухача і йому вже оцінювати краще, що йому подобається, що не подобається. А такого не буває, щоб усе подобалося, але якщо якийсь слід музичний в ньому залишиться, в його душі, в його серці від моєї музики, я буду вважати, що то непогано. А якщо комусь щось сподобається краще, може, він буде якусь музику мою чекати на виконання, то я в більшій мірі вважатиму його своїм слухачем. Та на концерт, мабуть, прийдуть саме мої слухачі, бо кожен вибирає собі до душі музику, автора, бо я знаю, що інколи буває важко вибрати час прийти. Хто ж прийде, тому я просто вдячний за увагу і теж можу з свого боку побажати самого найкращого в подальшому житті.

Л. Ванчугіна: – Того вечора зал Луцького Народного Дому «Просвіта» був переповнений. Звучали у ньому як вокальні твори, так і інструментальна музика, зокрема, прелюдії для фортепіано. Одну з них виконає учениця Луцького музичного училища Катерина Седлярук.

[Звучить «Прелюдія» соль-мажор з опусу «Дві прелюдії» для фортепіано]

Л. Ванчугіна: – І знову розмовляємо з Олександром Некрасовим.

Взагалі це рідко так буває… Ваше дитинство пройшло тут, юність, – молодість, можна сказати. Ви звідси поїхали, – ну, можливо, якесь трошки залишилося тут Ваше коріння, – і все ж тримати такий творчий зв'язок із нашим краєм! Адже там все у Вас нормально, – там робота і вже Ви там вкорінилися. І все-таки от серце Ваше, душа залишилися на Волині. Наскільки великим є потяг Ваш до нашого краю, і до Вашого, звичайно?

О. Некрасов: – Я народився на Волзі, тобто з'явився на світ. А ось як музикант я народився тут, на Волині. Тому хіба я можу забути місце свого духовного народження, музичного народження? Тут мене виховували викладачі Володимир-Волинської музичної школи, тут виховували мене в свій час і викладачі Луцького музичного училища, тут в мене багато друзів, тут я працював у Турійській музичній школі, тут в мене вже були і випускники в музичній школі… Потім я поїхав на

Донеччину, бо хотілося працювати в музичному вузі і тільки саме тому я не попав на Волинь. Аби не йшла мова про музичний вуз, то я би просто приїхав тільки на Волинь. Але так склалося…

А щодо самого потягу? – знаєте, ніколи я не забував про Волинь. Доказувати якось свою прихильність до цього краю, до цих людей, любов, повагу до них спеціально не можна. Ті твори, які в мене тут з'явилися і котрі буду показувати слухачам, вони написані на протязі більше як двадцяти років і тому це не спеціальний концерт. Але ж, бачите, він побудований на тематиці волинській.

Оце, що створювалося, воно створювалося роками. Перші хорові твори з'явилися у 1986 році, – бачите, вже 10 років тому. Ті прелюдії, які будуть грати дівчатка з музичного училища, з'явилися в 1967 році – тут. Перші мої пісні були тоді ще на вірші Миколи Данилюка, турійчанина. Потім – на слова Йосипа Струцюка. Ми і спілкувалися, і стали більш близькими і з Петром Махом, і з Василем Геєм, з турійчанином Василем Рудичем. І текст не пишеться для пісні спеціально і так – водночас якось. Все це складалося роками, десятиріччями, можна сказати. І тому я не хочу навіть доказувати, якось так просто доказувати – «Я люблю Волинь». Ні, не в тому справа. Я завжди був тут своїм серцем, своєю душею. Так само, як я працюю на Донеччині і теж стараюсь зробити людям щось добре, приємне. І пісні з Волині там виконуються, хорові, вони виконуються на міжнародних фестивалях.

Якщо перед Волинню я був у боргу такому великому за своє виховання, за людяність, яку до мене проявили музиканти, ті, які мене оточували, то мені вдалося якось підняти, піднести, може, волинську народну пісню на міжнародний рівень в такому масштабному варіанті. Я написав хоровий цикл «Пісні з Волині». Це, можна сказати, фольклорна симфонія, чотирьохчастинна. То великий твір. Він виконувався в п'яти міжнародних фестивалях, в тому числі таких, як «Київ Музик Фест», «Музичні прем'єри сезону». А останні обробки вже виконувалися в Ісландії у всесвітньому конкурсі хорових колективів. Там хор «Хрещатик» з Києва з виконанням моїх творів і твору мого учня Володимира Стеценка зайняв перше місце. Так склалося,

мабуть, так доля розпорядилася, щоби я на цій землі став музикантом і про цю землю, і про людей завжди пам’ятав.

Л. Ванчугіна: – Про що засвідчує і нинішній авторський концерт Олександра Некрасова, до якого увійшло чимало вокальних творів, написаних ним на слова волинських поетів. Ось один із них – «Рідна сторона», автор тексту Йосип Струцюк. Співає солістка Волинської обласної філармонії Зоя Комарук, концертмейстер – Катерина Шолохова.

[Звучить названий твір]

Л. Ванчугіна: – Олександр Некрасов веде активну педагогічну та наукову роботу і доводиться лише дивуватися, як вистачає його ще й на композиторство.

Що зараз у робочому портфелі Вашому, над чим Ви зараз працюєте?

О. Некрасов: – В роботі ще багато творів… Зараз от якраз буде двадцятип’ятиріччя Донецької композиторської організації. Там будуть виконуватись в пленарних концертах мої симфонічні твори. Тільки що, десь два тижні тому, був чудовий концерт домрового оркестру «Лик домер» Донецької консерваторії, концерт-презентація цього віртуознішого колективу. Керівник його – Валерій Івко. Для нього я написав ряд творів. І ось він виконував ці твори. Пишу і для інших виконавців. У роботі є різні твори, але, може, не завжди про них можна казати. Наведу тільки один приклад, такий, щоб мене зрозуміли.

В 1973 році я написав «Притчу бабиного літа» на вірші Струцюка. І тільки в 1990 році, через 17 років, цей твір був виконаний вперше. Було зроблено 13 чи 14 редакцій цього твору, тільки тоді я його показав слухачам. То був мій авторський концерт у Києві. Тобто про що я кажу: може, твори повинні відлежатися, думка сконцентруватися. Слухача не цікавить, як ішла робота і що там було, а його цікавить мистецький твір і тому до нього треба виходити вже з закінченою роботою, – коли, я вважаю, мені буде потрібна порада вже слухача, його реакція, коли я вже неспроможний більше на себе розраховувати, ось тоді я виношу твір до слухача. Його реакція, його оплески, його, може, критика чи, навпаки, задоволення – оце дає

мені відчуття закінчення роботи над твором. Так з'являються редакції. Тому є ще твори, які лежать, чекають свого часу. Є в мене ще поезії і Йосипа Струцюка, і Петра Маха, є ще й інших поетів, над чимось я працюю, щось ще я не хочу виконувати, може, ще передчасно, бо треба доопрацювати. Творча робота йде. Звичайна творча робота, як кажуть.

Л. Ванчугіна: – Та повернемося до концерного залу і знову послухаємо музику. Цього разу у виконанні гості, колеги Олександра Некрасова, професора Донецької консерваторії Лідії Адаменко звучить «Гуцульське коло».

[Звучить названий твір]

Л. Ванчугіна: – «Травневі роси» – так називається пісня Олександра Некрасова на слова Василя Рудича, яку виконав на концерті викладач Луцького педучилища Валерій Павличук.

[Звучить названий солоспів. Співає Валерій Павличук (баритон). Концертмейстер – Валентина Герасимчук (фортепіано)]

Л. Ванчугіна: – Два вокальних твори композитора представив на концерті народний артист України Василь Чепелюк. Один із них – «Голос дитинства» написаний на вірш Василя Гея.

[Звучить названий солоспів. Співає Василь Чепелюк (тенор). Концертмейстер – Катерина Шолохова]

Л. Ванчугіна: – А народна самодіяльна хорова капела Луцького педагогічного училища під керуванням Юрія Мельника виконала декілька дитячих співаночок із хорового циклу «Пісні з Волині».

[Звучить імпровізація на тему пісні «Іди, іди, дощику» з фольклорної сюїти № 1 на теми дитячих українських народних пісень для жіночого хору]

Л. Ванчугіна: – Авторський концерт Олександра Некрасова в Луцьку став прекрасним дарунком лучанам і волинянам, бо того вечора багато хто відкрив для себе нові грані музичного мистецтва взагалі, врешті-решт, відкрив для себе нове ім'я –

Олександр Некрасов. А композитор, у свою чергу, вдячний організаторам авторського концерту, про що він достеменно побажав сказати.

О. Некрасов: – Мене дуже радує, що всі, хто був причетний до концерту, виявили таку увагу і до мене, і до моєї музики. Це – і Спілка композиторів України, і Центр Музичної інформації України, Музичний фонд України, тут на місці, вже в Луцьку, – Волинське обласне управління культури, обласний методичний Центр (тут багато організаційної енергії віддав Євген Ількович Гіщинський, дуже допомагав в тому Микола Васильович Приймак). Висловюю подяку й дирекції музичного училища, й усім викладачам… Хотів би я дуже подякувати і керівництву педагогічного училища, – все ж таки, знаєте, в них свої були плани, а теж треба було віддавати енергію на цей концерт, – і співакам філармонії (я їх не називаю, бо треба назвати дуже багато імен, а зараз ще з'явилися цікаві друзі, скажімо, поки що заочно – редакції газет, які опублікували матеріали про мою творчість), і нашому Волинському радіо… Моя сердечна подяка усім, усім, усім волинянам.

[Звучить фрагмент «Фантастичного ескізу» для фортепіано у виконанні професора Донецької консерваторії ім. С. Прокоф'єва Лідії Адаменко]

Диктор: – Прозвучала радіорозповідь Любові Ванчугіної «Тобі, Волинь, моє серце і музика». Оператори магнітного запису Раїса Нечипорук і Марія Храпко. Звукорежисер – Олександр Манолов.

Волинське обласне радіо.– 1995.– Березень.

В ДОНЕЦК СЛЕТАЮТСЯ СОЛОВЬИ

Завтра в концертном зале обласной филармонии открывается Третий международный конкурс молодых вокалистов имени А. Соловьяненко «Солов'їний ярмарок». Идея его проведения на малой родине выдающегося мастера оперной сцены принадлежит ректору Донецкой музыкальной академии имени С. Прокофьева, народному артисту Украины, академику Вячеславу Воеводину. В свое время она получила одобрение и поддержку, в том числе и финансовую, на уровне как Министерства культуры и искусств Украины, так и местных органов власти. Оргкомитет первых двух конкурсов «Солов'їний ярмарок» возглавил Виктор Янукович, в то время председатель Донецкой облгосадминистрации, а оргкомитет третьего возглавил нынешний губернатор Анатолий Близнюк.

– География третьего конкурса значительно расширилась,– рассказал его директор, заслуженный деятель искусств Украины, профессор, композитор Александр Некрасов.– Ожидается прибытие 27 молодых певцов из разных регионов Украины, а также из Беларуси, Молдовы, России. Впервые в конкурсе будут участвовать молодые певцы из Москвы и Санкт-Петербурга, что говорит о его признании и росте престижа.

Отличаться нынешний конкурс от предыдущих будет еще и тем, что два тура прослушивания пройдут в форме вечерних концертов, на которые могут прийти все желающие.

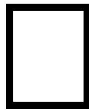
Возглавит конкурсное жюри народный артист Украины и Молдовы, профессор Национальной музыкальной академии имени П. Чайковского Виктор Курин. Среди членов жюри и сын выдающегося певца – заслуженный деятель искусств Украины, режисер Национальной оперы Украины Анатолий Солов'яненко.

Конкурс продлится пять дней и завершится 31 мая вручением наград победителям возле памятника Анатолию Солов'яненко. Затем в академическом театре оперы и балета, носящем имя прославленного певца, пройдет концерт, в программе которого выступят гости, лауреаты и дипломанты «Солов'їного ярмарку».

Валерий Герланец

«Вечерний Донецк».– 2004.– 25 мая.

ПРО МУЗИЧНО-КРИТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЕКСАНДРА НЕКРАСОВА

ВІТАЄМО З СВЯТОМ

З нагоди Дня радянської преси редакція районної газети «Ленінська правда» щиро вітає своїх читачів і активних робітничо-селянських кореспондентів – …

Некрасова О. І. – директора музичної школи.

«Ленінська правда» (Турійськ).– 1972.– 4 травня.

*

ДЯКУЄМО НАШИМ АВТОРАМ

Ідуть останні години 1987 року… Немає, мабуть, жодної людини, яка б байдуже спостерігала за змінами, що відбуваються в економічному і соціальному житті суспільства. Про все це газета пише при відчутній допомозі громадського активу. Сподіваємося, що наші зв'язки й надалі будуть міцніти. Сьогодні, напередодні Нового 1988 року редакція «Радянської Донеччини» щиро дякує авторам, які активно співробітничали з газетою:

…Некрасову О. І. – музичному оглядачеві…

«Радянська Донеччина».– 1987.– 30 грудня.

*

Знаю много лет А. И. Некрасова как талантливого композитора, отличного мастера, профессионала.

Некрасов А. И. – автор нескольких научных работ, имеющих методическое значение, ряда научных публикаций во всесоюзных журналах, газетах. В своих работах он исследует проблемы музыкального искусства Украины, поднимает вопросы музыкальной педагогики, в частности работы с молодыми композиторами.

Л. Н. КОЛОДУБ,
народный артист Украины,
академик Академии искусств Украины, профессор

(З відгуку про діяльність О. Некрасова
з приводу присвоєння йому вченого звання доцента
кафедри теорії музики та композиції .– 5 жовтня 1991 року).

*

Творчество члена Союза композиторов Украины Некрасова Александра Ивановича хорошо известно в республике.

Некрасов А. И. – член Союза композиторов Украины, член Всеукраинского музыкального союза, общественный корреспондент областной газеты «Сельськая Донетчина» (до 1991 г. – «Советская Донетчина»). Он – автор ряда опубликованных во всесоюзных и республиканских журналах, газетах статей по вопросам и проблемам музыкальной педагогики, профессионального и самодеятельного исполнительства, изучения и сохранения музыкального фольклора Украины.

Л. В. ДЫЧКО,
народная артистка Украины,
лауреат Национальной премии Украины
им. Т. Г. Шевченко,
член-корреспондент Академии искусств Украины,
профессор

(З відгуку про діяльність О. Некрасова
з приводу присвоєння йому вченого звання доцента
кафедри теорії музики та композиції .– 27 грудня 1991 року).

*

Член Союза композиторов Украины Некрасов Александр Иванович известен как музыкант, которого отличает продуктивная многоплановая деятельность.

Некрасов А. И. нередко выступает в печати по различным вопросам и проблемам музыкальной жизни Украины, длительное время является общественным корреспондентом (музыкальным обозревателем) областной газеты «Сельская Донетчина» (до 1991 – «Советская Донетчина»).

А. И. МУХА,
доктор искусствоведения, профессор

(З відгуку про діяльність О. Некрасова
з приводу присвоєння йому вченого звання доцента
кафедри теорії музики та композиції .– 11 жовтня 1991 року).

*

А. И. Некрасов, ранее преподаватель-баянист и дирижер оркестра народных инструментов, а сейчас – уже получивший признание композитор, продолжает увлеченно работать в области народно-инструментальной музыки.

Пропагандируя народно-инструментальное искусство, А. И. Некрасов опубликовал в периодической печати ряд содержательных музыкально-критических материалов, в которых он заинтересованно характеризует эту сферу значимой деятельности музыкантов Украины.

В. Н. ИВКО,
заслуженный артист Украины, профессор

(З відгуку про діяльність О. Некрасова
з приводу присвоєння йому вченого звання доцента
кафедри теорії музики та композиції .– 30 жовтня 1991 року).

ПРЕДСТАВЛЕНИЕ
члена Союза композиторов Украины
НЕКРАСОВА Александра Ивановича
на соискание музыкальной премии им. С. С. Прокофьева
Донецкого областного отделения
Украинского фонда культуры

Член Союза композиторов Украины НЕКРАСОВ Александр Иванович как музыкальный обозреватель сотрудничает с редакцией областной газеты «Сельская Донетчина» /до 1991 года – «Радянська Донеччина»/ уже длительное время. С 1986 г. он является общественным корреспондентом газеты.

За время сотрудничества с редакцией им написано около 40 музыкально-критических материалов – музыковедческих статей, обзоров, рецензий и др. Ряд его статей, освещающих или поднимающих наиболее актуальную проблематику и вопросы анализа и развития музыкальной культуры нашего края, подготовлены им по заказу или поручению редакции.

Музыковедческой деятельности Некрасова А. И. характерен основательный подход к разработке тем и освещению музыкальных событий, интересная, ориентированная на массового читателя подача порой сложного материала. Сочетание этих качеств прослеживается в большинстве опубликованных в нашей газете его статей, в том числе вполне соответствующих уровню научных публикаций.

Все это дает редакции достаточно оснований считать композитора НЕКРАСОВА Александра Ивановича одним из наиболее заметных исследователей музыкальной культуры Донетчины, а его музыкально-критические материалы под общим названием «Музыкальная культура Донбасса: состояние, проблемы, перспективы» заслуживающими представления на соискание музыкальной премии им. С. С. Прокофьева Донецкого областного отделения Украинского фонда культуры.

П. В. НОВИКОВ,
главный редактор
областной газеты «Сельская Донетчина»

30 января 1992 р. № 8

ЛАУРЕАТЫ ПРЕМИИ ИМЕНИ СЕРГЕЯ ПРОКОФЬЕВА

Решением правления областного отделения Украинского фонда культуры премии имени С. С. Прокофьева за 1992 год присуждены Алине Коробко, Вячеславу Бакису и Александру Некрасову.[1]

<…>

Александр Иванович Некрасов – донецкий композитор, имя которого хорошо известно в Украине. Его авторские произведения «Карпатская сюита», «Пісні з Волині», другие охотно включают в свои концертные программы хоровые коллективы Донецка, Киева, Винницы, Бердичева, они звучат по радио и телевидению, включены в сборник «Педагогический репертуар для учащихся музыкальных школ». Четыре обработки детских украинских народных песен приобретены Министерством культуры Украины, записаны украинским радио. А. И. Некрасов известен и как исполнитель авторских концертов, пропагандист творческого наследия С. С. Прокофьева. Он автор более 40 музыковедческих статей, обзоров, рецензий, которые напечатаны в областных газетах.

В день рождения нашего земляка, всемирно известного композитора С. С. Прокофьева в областном Доме работников культуры состоялось вручение специальных дипломов, нагрудных знаков и денежных премий. Завершилось торжественное мероприятие концертом лауреатов премии.

«Культура Донбасса».– 1992.– № 5.

---

[1] Премією імені С. С. Прокоф'єва діяльність композитора відзначено за поданнями Донецької організації Національної Спілки композиторів України і обласної газети «Сільська Донеччина» (раніше «Радянська Донеччина», тепер – «Донеччина»).– *Т. Т.*

Спілці композиторів України

Творча та громадська діяльність композитора Некрасова Олександра Івановича вже визнана в Україні.

Українська за своєю суттю, музика цього відомого автора стала невід'ємною часткою музичної культури Донеччини.

Читачі музичних журналів та обласних газет знають його і як одного з найбільш помітних дослідників музичної культури Донбасу.

За творчі композиторські здобутки, а також за досягнення в музично-просвітницькій діяльності композитор Некрасов О. І. в 1992 році при підтримці провідних установ культури був удостоєний премії ім. С. С. Прокоф'єва Донецького обласного відділення Українського фонду культури.

В. М. ПУГЛО,
голова Правління Донецького обласного відділення
Українського фонду культури

(З відгуку про діяльність О. Некрасова
з приводу присвоєння йому почесного звання
«Заслужений діяч мистецтв України».– 23 червня 1993 року).

Спілці композиторів України

Український композитор Некрасов Олександр Іванович плідно працює в Донецькій державній консерваторії ім. С. С. Прокоф'єва.

Разом із творчою та педагогічною, набула визнання і музично-просвітницька та громадська діяльність композитора. Внесок митця в музичну культуру Донеччини у 1992 році був відзначений премією ім. С. С. Прокоф'єва Донецького обласного відділення Українського фонду культури.

В. Л. БАХАРЄВ,
заслужений діяч мистецтв України,
кандидат педагогічних наук,
академік Петровської академії наук і мистецтв, професор

(З відгуку про діяльність О. Некрасова
з приводу присвоєння йому почесного звання
«Заслужений діяч мистецтв України».– 5 липня 1993 року).

Спілці композиторів України

Олександр Іванович Некрасов – митець, який своєю натхненною працею уславлює не тільки Донбас, але й нашу батьківщину Україну.

Хорові, фортепіанні та оркестрові твори цього композитора – його особистий внесок у справу сучасного відродження України.

Олександр Іванович має великий авторитет серед творчої інтелегенції Донбасу. За композиторські здобутки та досягнення у дослідженні музичної культури Донеччини він був удостоєний премії імені Сергія Сергійовича Прокоф'єва Донецького обласного відділення Українського фонду культури.

Б. Н. СМИРНОВ,
голова правління Донецького обласного
Будинку працівникі культури,
заслужений артист України

М. Б. КАЛІНІЧЕНКО,
директор Донецького обласного
Будинку працівникі культури,
заслужений працівник культури України

(З відгуку про діяльність О. Некрасова
з приводу присвоєння йому почесного звання
«Заслужений діяч мистецтв України».– 12 липня 1993 року).

*

Олександру Некрасову властива цілісна мистецька позиція, спрямована на піднесення української національної духовності в суспільстві.

Відома діяльність Некрасова О. І. як науковця та педагога. У різних виданнях (збірниках, періодиці) друкувалися його змістовні музично-критичні статті та методичні матеріали. Ним розроблено низку грунтовних навчальних програм для вищих музичних навчальних закладів. А у класі композиції в Донецькій консерваторії ім. С. С. Прокоф'єва він підготував декілька талановитих композиторів.

О. С. ЗІНЬКЕВИЧ,
доктор мистецтвознавства,
професор

(З відгуку про діяльність О. Некрасова
з приводу присвоєння йому вченого звання професора
кафедри теорії музики та композиції.– 27 грудня 1995 року).

*

Композитора Некрасова Олександра Івановича я знаю як митця, творчість якого плідна, різнобічна та заслужено визнана.

Веде О. І. Некрасов й змістовну наукову та методичну роботу. Цікаво, що у Донеччині в 1992 році композитора відзначено обласною премією ім. С. С. Прокоф'єва не тільки за музичні твори, але й дослідницьку та музично-просвітницьку діяльність.

Г. І. ЛЯШЕНКО,
народний артист України,
лауреат Національної премії України
ім. Т. Г. Шевченка,
кандидат мистецтвознавства, професор

(З відгуку про діяльність О. Некрасова
з приводу присвоєння йому вченого звання професора
кафедри теорії музики та композиції.– 27 грудня 1995 року).

Т. І. Кірєєва[1]

Зі статті «МИСТЕЦЬКИЙ СВІТ ОЛЕКСАНДРА НЕКРАСОВА»[2]

1992 року декілька газет Донеччини повідомили громадськість про відзначення правлінням Донецького обласного відділення Українського фонду культури преміями ім. С. С. Прокоф'єва провідних митців Донеччини, серед яких було названо композитора О. Некрасова. Надаючи характеристику творчості всіх лауреатів, стосовно О. Некрасова одна з публікацій завершувалася такими словами: «О. І. Некрасов відомий і як виконавець авторських концертів, пропагандист творчої спадщини С. С. Прокоф'єва. Він автор понад 40 музикознавчих статей, оглядів, рецензій, що надруковані в обласних газетах»[3].

Якщо звернути увагу на останні слова, стане зрозумілим, чому цією премією діяльність митця була відзначена не тільки за поданням Донецької композиторської організації[4], але й

---

[1] Кірєєва Тетяна Іванівна – піаністка, кандидат мистецтвознавства, лауреат премії імені С. С. Прокоф'єва, професор кафедри камерного ансамблю та концертмейстерської підготовки Донецької державної музичної академії імені С. С. Прокоф'єва, член Національної всеукраїнської музичної спілки, автор низки статей про творчість донецьких композиторів.– *Т. Т.*

[2] Статтю Т. І. Кірєєвої «Мистецький світ Олександра Некрасова» надруковано у збірці: Композитор Олександр Некрасов: Збірка статей / Упорядник, загальна редакція, автор вступної статті та коментарів Т. В. Тукова.– Донецьк: «Юго-Восток, ЛТД».– 2007.– 198 с. – *Т. Т.*

[3] Лауреаты премии имени Прокофьева // Культура Донбасса.– 1992.– № 5.

[4] Донецька композиторська організація рекомендувала для відзначення премією імені С. С. Прокоф'єва два твори композитора – «Кар-

обласної газети «Сільська Донеччина» (раніше «Радянська Донеччина», тепер – «Донеччина»). І це не дивно, бо саме з цією газетою О. Некрасов співпрацював найбільш активно як її музичний оглядач[5]. Отже, цей факт є свідчення визнання діяльності О. Некрасова не тільки як композитора, але й як музичного критика і публіциста.

Перші кореспонденції О. Некрасова з'явилися в періодиці, коли він ще жив у невеликому живописному містечку Турійську, що на Волині, де працював спочатку викладачем, а потім директором дитячої музичної школи. Тоді низку його матеріалів було опубліковано в місцевій районній газеті. Під час навчання на композиторському факультеті він друкувався у львівській обласній газеті «Вільна Україні», а після закінчення консерваторії, вже в Донецьку, музично-критична діяльність композитора стає систематичною і його різноманітні музикознавчі матеріали (статті, огляди, рецензії, інтерв'ю тощо) часто виходять на сторінках багатьох видань, серед яких – всесоюзний журнал «Советская музыка», республіканські журнали «Музика» та «Українська культура», республіканська газета «Культура і життя» та регіональний щотижневик «Взгляд» (Донецьк – Луганськ), обласні газети «Донеччина» і «Донбас», районна та міська преса (всього – понад двадцяти найменувань журналів та обласних, районних і міських газет).

Огляд численних публікацій О. Некрасова свідчить про широкий спектр інтересів митця у сфері культури і мистецв України, особливо Донеччини. Його увагу привертають проблемні питання музичного життя (статті «Музична культура

патську сюїту» для фортепіано і сюїту «Пісні з Волині» для жіночого хору (згодом перейменовану композитором у Фольклорну сюїту № 1 на теми дитячих українських народних пісень, що увійшла до хорового циклу «Пісні з Волині»).

[5] У поданні редакції «Сільської Донеччини» до правління Донецького обласного відділення Українського фонду культури, зокрема, відзначалося: «Музикознавчій діяльності Некрасова О. І. властивий грунтовний підхід до розробки тем та висвітлення музичних подій, цікава, орієнтована на масового читача подача часом складного матеріалу. Сполучення цих якостей прослідковується у більшості надрукованих у нашій газеті статей, у тому числі таких, що цілком відповідають рівню наукових публікацій. Усе це дає редакції достатньо підстав вважати Некрасова Олександра Івановича одним з найбільш помітних дослідників музичної культури Донеччини».

Донбасу: як їй розвиватися?», «Як зберегти музичний фольклор?»), музичного виконавства («Успіх визначається майстерністю. Опера «Тоска» на донецькій сцені», «Рідні наспіви», «Виступають лауреати»), музичного виховання дітей та підготовки мистецької молоді («Урок музики», «Имена нові, проблеми старі», «Звитяги творчої зоря», «Молоді голоси на “Солов’їному ярмарку”») тощо.

Грунтовні статті О. Некрасова в жанрі «творчого портрета» присвячені відомим українським музикантам – баяністу і диригенту оркестру народних інструментів, народному артисту України, академіку В. Воєводіну («Оркестр Вячеслава Воєводіна», «Оркестр Воєводіна – школа майстерності»), співачці, народній артистці України Р. Кузнецовій («Голос душі і серця»), домристу, заслуженому артисту України В. Івку («Школа Валерія Івка»), хоровим диригентам – заслуженому діячу мистецтв України, професору П. Горохову («Хорова палітра Петра Горохова») і заслуженому працівнику культури України Е. Білявському («Музика допомагає зрозуміти народ»). У низці інших цікавих матеріалів подаються відомості ще про багатьох музикантів, художні колективи (хори та оркестри), інструментальні ансамблі, концертні виступи гастролерів тощо.

Етапною роботою О. Некрасова не тільки як композитора, науковця та педагога, але також і як музиканта-публіциста стала видана 2003 року його документальна монографія «Життя в музиці». У вступній статті до цієї книги її редактор, професор Т. Тукова відзначає: «Читачеві цього у значній мірі унікального видання надається чудова нагода простежити життя композитора Некрасова в музиці на основі документальних матеріалів, які відображують його творчість протягом тридцяти років. Книга побудована за типом дайджесту, що визначає її специфіку: через матеріали преси – газетні і журнальні рецензії та статті зі збереженням мови оригіналу, інтерв’ю на сторінках преси і стенограми інтерв’ю з радіопередач – віддзеркалюються не тільки творчі події, які стосуються самого митця, але й процеси в музичній культурі країни досить тривалого періоду»[6]. І далі: «Книга, безумовно, увійде

[6] Т у к о в а Т. В. Митець у дзеркалі часу.– В кн.: Олександр Некрасов. Життя в музиці. Документальна монографія / Донецька державна музична академія ім. С. С. Прокоф’єва.– Київ–Донецьк.– 2003.– с. 6

до літопису культурного життя сучасної України, а майбутні його дослідники будуть звертатися до неї як до важливого документа часу»[7]. До цих вагомих слів можна додати лише те, що в монографії, де філософія переконання функціонує на засадах гуманності та добра, визначаються суттєві світоглядні орієнтації митця в суспільному бутті, в системі національних і загальнолюдських цінностей.

«Без культури в суспільстві не може бути моральності,– писав Д. Ліхачов,– не діють соціальні та економічні закони, не виконуються укази, не розвивається наука, бо тільки всебічне функціонування культури створює умови для повного виявлення талантів, інтенсивного нарощування інтелектуального потенціалу, спроможного перетворити довкілля»[8]. Зважаючи на це висловлювання видатного російського вченого та гуманіста, стає ще більш зрозумілим, чому пропагувати цінності національної культури потрібно якомога активно, бо саме тут криється один з найбільш ефективних важелів у справі її захисту через вплив на свідомість широких верств населення. І тому критична та публіцистична діяльність О. Некрасова – члена Національної спілки журналістів України – сповнена високого громадянського смислу.

[7] Т у к о в а Т. В.– Там же. С. 8.

[8] Л и х а ч о в Д. Поэтика древнерусской литературы.– М.– 1979.– С. 353.

ДОДАТОК

ДОВІДКА ПРО МИТЦЯ

Некрасов Олександр Іванович – композитор, науковець, педагог, музичний критик і громадський діяч.

Член Національної спілки композиторів України (1979), Національної всеукраїнської музичної спілки (1992), Національної спілки журналістів України (2005); лауреат конкурсів українських композиторів на кращу пісню (1985, 1987), доцент (1991), лауреат обласної премії ім. С. С. Прокоф'єва (Донецьк, 1992), заслужений діяч мистецтв України (1995), професор (1996); нагороджений медаллю (1970).

Народився 16 грудня 1946 року в Росії в м. Красний Кут Саратовської області. Закінчив Луцьке державне музичне училище (1966) та двічі Львівську державну консерваторію ім. М. В. Лисенка: 1971 – відділ народних інструментів як баяніст і диригент, 1977 – композиторський факультет (клас Р. Сімовича). З 1966 – викладач, а з 1970 по 1973 – директор Турійської дитячої музичної школи (Волинська область). З 1977 працює в Донецькій державній музичній академії ім. С. С. Прокоф'єва, спочатку на кафедрі «Теорія музики та композиція», а з 2000 – на кафедрі «Композиція і сучасні музичні технології». В 1996-2007 був деканом виконавського факультету.

Як композитор – автор оркестрових, хорових, вокальних та інструментальних композицій, музики для дітей та юнацтва. Різні твори, особливо хорові, широко відомі в Україні, виконувалися в Канаді, Латвії, Росії та набули визнання в багатьох країнах Західної Європи.

Як науковець – автор документальної монографії «Життя в музиці» (2003), наукових і методичних праць, декількох навчальних програм для музичних академій України. А як педагог та один з фундаторів донецької композиторської школи підготував ряд талановитих молодих композиторів.

В літературно-поетичному доробку – видання збірок поезій «Заповітна любов» (2004), «Воспоминания» (2005), «Чудернацька анатомія людини у віршах для дітей» (2006), «Мелодия любви» (2007), оповідання та гуморески.

Як музичний критик понад десяти років був громадським кореспондентом (музичним оглядачем) обласної газети «Донеччина». Статті, нариси, огляди, рецензії тощо друкувалися на сторінках всесоюзного журналу «Советская музыка», республіканських журналів «Музика» та «Українська культура», республіканської газети «Культура і життя», обласних газет «Вільна Україна» (Львів), «Донбас» і «Донеччина», періодики інших регіонів України (усього – понад двадцяти найменувань журналів, обласних, районних, міських газет і багатотиражок).

Громадська діяльність позначена обранням до керівних органів Національної спілки композиторів України та Донецької композиторської організації, участю в роботі журі міжнародних композиторських конкурсів та різноманітних музичних фестивалів. В 2000-2006 був директором міжнародного конкурсу молодих вокалістів «Солов'їний ярмарок» ім. А. Б. Солов'яненка.

Аналіз музики митця містять численні публікації музикознавців, а різнобічна діяльність відзначена багатьма почесними дипломами, грамотами та подяками державних, мистецьких та громадських установ.

ПЕРЕЛІК ВИДАВНИЦТВ І ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ, ЯКІ ДРУКУВАЛИ НАУКОВІ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ПРАЦІ, СТАТТІ, ІНТЕРВ'Ю, МУЗИЧНІ, ЛІТЕРАТУРНІ ТА ПОЕТИЧНІ ТВОРИ О. І. НЕКРАСОВА

В и д а в н и ц т в а:

– *ВАТ Донецький Торговельний Дім «Донбас»*
– *«MEDIA» (Луцьк, Волинська область)*
– *«Мистецтво»*
– *Министерство культуры СССР. Всесоюзная фирма грампластинок «Мелодия»*
– *Міністерство культури і туризму України. Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв*
– *Міністерство культури і туризму України. Донецька державна музична академія імені С. С. Прокоф'єва*
– *Міністерство освіти України. Донецький національний университет.*
– *Міністерство освіти і науки України. Національний педагогічний университет імені М. П. Драгоманова. Інститут мистецтв (Київ)*
– *«Музична Україна»*

Ж у р н а л и:

– *«Донбас»*
– *«Мистецтво та освіта»*
– *«Музика»*
– *«Радянська жінка»*
– *«Советская музыка»*
– *«Україна»*
– *«Українська культура»*

Г а з е т и:

– *«Бакинский рабочий»* – республіканська газета (Азербайджан)
– *«Вечерний Донецк»* – міська газета
– *«Взгляд»* – регіональний щотижневик (Донецк – Луганск)
– *«Виробник України»* – центральна газета вітчизняних виробників
– *«Вільна Україна»* – обласна газета (Львів)
– *«Вперед»* – газета Зуєвського енергомеханічного заводу (Донецька область)
– *«Донбасс»* – обласна газета
– *«Донеччина»* – обласна газета
– *«Комсомолец Донбасса»* – обласна газета
– *«Коммунист»* – республіканська газета (Азербайджан)
– *«Культура і життя»* – республіканська газета
– *«Ленінська правда»* – районна газета (Турійськ, Волинська область)
– *«Молодий ленінець»* – обласна газета (Луцьк)
– *«Народне слово»* – районна газета (Турійськ, Волинська область)
– *«Радянське життя»* – районна газета (Любомль, Волинська область)
– *«Радянський журналіст»* – навчальний посібник для студентів факультету журналістики Львівського державного університету імені І. Франка
– *«Сім'я і дім»* – щотижневик (Луцьк)
– *«Слава труду»* – газета управління «Дніпроканалбуд»
– *«Советская культура»* – всесоюзна газета
– *«Советский пограничник»* – газета Західного прикордонного округу (Білорусь)
– *«Червоний прапор»* – обласна газета (Рівне)
– *«Юный ленинец»* – республіканська газета (Україна)

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

З М І С Т

Виховання музикою

Інтерв'ю

Про музично-критичну діяльність Олександра Некрасова

Додаток

Науково-популярне видання

Некрасов Олександр Іванович

МУЗИЧНА КРИТИКА

Статті та матеріали

Загальна редакція,
автор вступної статті та коментарів *Т. В. Тукова*

Технічний редактор *Ю. М. Федюшкіна*

Надруковано з оригінал-макету, наданого автором

Підписано до друку 09.12.2009 р.
Формат 60 84/16. Папір офсетний
Гарнітура «Times». Друк – різлграфія.
Ум. друк. арк. 11,10. Обл.-вид арк. 7,13
Наклад 300 прим. Зам. № 152

Видавництво та друк ТОВ «Юго-Восток, Лтд».
83053, Донецьк, вул. Щорса,17.
Тел./факс: (062) 305-50-13; E-meil: zakaz@yugo-vostok.com.ua
dakindeev@yandex; www.yugo-vostok.com.ua
Свідоцтво про держреєстрацію:
Серія ДН № 1224 від 10.02.2003 р.